

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

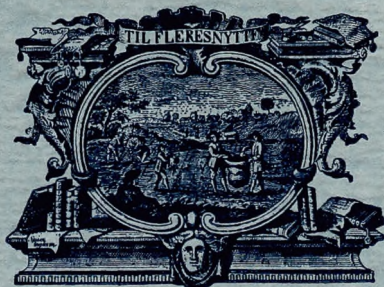
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Bjørn Kornerup

DET KONGELIGE DANSKE SELSKAB

for

FÆDRELANDETS HISTORIE

1745-1945

DET KONGELIGE
DANSKE SELSKAB FOR FÆDRELANDETS
HISTORIE

1745 — 8. *Januar* — 1945

Jacob Langebek

(1710–1775)

*Stifter af Det kongelige danske Selskab for
Fædrelandets Historie*

DET
KONGELIGE DANSKE SELSKAB
for
FÆDRELANDETS
HISTORIE

1745 . 8. JANUAR . 1945

EN OVERSIGT
af
BJØRN KORNERUP
Selskabets Sekretær

København

GYLDENDALSKE BOGHANDEL . NORDISK FORLAG

1945

Forord

I Forbindelse med Overvejelser om, under hvilke Former 200-Aars Jubilæet for Stiftelsen af Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie den 8. Januar 1945 burde højtideligholdes, vedtog Selskabet paa Medlemsmøder den 29. April 1943 og den 20. Januar 1944 ved dets Sekretær at udgive en kortfattet Fremstilling af Selskabets Historie i de forløbne to Aarhundreder. Under Hensyn til, at der 1847 af *E. C. Werlauff* var blevet udgivet et omfattende Skrift: *Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, i dets første Aarhundrede*, herskede der Enighed om, at det vilde være upaakrævet paa ny at give en lige saa dybtgaaende Fremstilling af Selskabets Historie i det af *Werlauff* behandlede Tidsrum, ligesom det af Mangel paa tilstrækkeligt fyldigt Kildemateriale vilde være ugørligt at levere en tilsvarende

Behandling for de følgende Perioder. Man ønskede derfor blot tilvejebragt en kortfattet Oversigt over Hovedpunkterne i Selskabets Historie, ledsaget af en Fortegnelse over de af Selskabet udgivne Skrifter samt Lister over Selskabets Embedsmænd og Medlemmer.

Forhaabentlig vil der ved det her foreliggende Skrift være skabt en Oversigt, der i Fremtiden kan være til Nytte som et Orienteringsmiddel baade for Selskabets Medlemmer og for udenforstaaende.

København, December 1944

Aage Friis.

Selskabets Forstander.

Bjørn Kornerup.

Selskabets Sekretær.

Indhold

Selskabets Historie:

I (1745—1752)	13
II (1752—1781)	34
III (1781—1810)	37
IV (1810—1847)	43
V (1847—1936)	57
VI (Efter 1936)	76

<i>Fortegnelse over Selskabets Publikationer</i>	81
--	----

Fortegnelse over Selskabets Embedsmænd og Medlemmer:

A Embedsmænd:

I Forstandere (Formænd)	91
II Viceforstandere (Viceformænd)	92
III Sekretærer	92
IV Bibliotekarer	94
V Arkivarer	94
VI Kasserere	94

B Medlemmer:

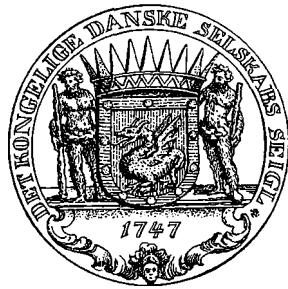
I Overordentlige Medlemmer	96
II Ordentlige Medlemmer	97

<i>Noter og Kildehenvisninger</i>	121
---	-----

<i>Navneregister</i>	127
----------------------------	-----

Selskabets Historie

I

(1745—1752)

Det er roosværdigt, at det Danske Folk dog engang begynder at elske sig selv, og faae Smag paa sit eget.

Jacob Langebek i Fortalen til Danske Magazin I.

1. Tanken om at stifte »Akademier«, videnskabelige Samfund, hvori aandsbeslægtede eller lærde Mænd kunde mødes til Drøftelser eller til Arbejde paa fælles Forskningsopgaver, gaar helt tilbage til den klassiske Oldtid, men fik først virkelig Betydning for moderne Aandsliv gennem den italienske Renæssances Genoptagelse af den. Det varede dog en rum Tid, førend Bevægelsen naaede til Norden. Sverige er i saa Henseende Foregangsland. Allerede 1666 stiftedes her det saakaldte *Antiquitetscollegium* (nu *Kungl. Vitterhets- Historie- och Antikvitetsakademien*) og 1710 ff. Forløberne for *Kungl. Vetenskaps societeten* i Uppsala (organiseret 1728), hvortil 1739 yderligere kom *Kungl. Svenska Vetenskapsakademien* i Stockholm.¹⁾

I Danmark er det ældste lærde Selskab det *Societas indagationum*, som 1705 stiftedes af den senere saa bekendte Professor Søren Lintrup²⁾. Det bestod dog kun i ganske faa Aar (indtil

1707), og først den 13. November 1742 grundedes et videnskabeligt Samfund, der fik blivende Karakter, *Det kgl. danske Videnskabernes Selskab*. Ved Stiftelsen af dette var især Filologen og Historikeren *Hans Gram* (1685—1748) virksom. Gram med flere andre var Medlem af den kgl. Mønt- og Medaillekommission, og i denne behandledes ogsaa et Forslag fra Gram om efter svensk Mønster at stifte et *Collegium Antiquitatum* eller *Societas Antiquitatum et Historiarum Patriæ*. I dette Forslag skal man aabenbart for en væsentlig Del søge Oprindelsen til Videnskabernes Selskab. Det var Grams første Tanke, at der alene skulde dannes et Selskab til Udforskning af Danmarks og Norges »Antiquitates« i videste Forstand, og at dette Selskab skulde bestaa af tre Slags Medlemmer, ældre Forskere og Velyndere af Videnskaben, fordelte paa to Klasser, hvortil kom de saakaldte »Adjuncti«, yngre Studerende, egnede til at gaa til Haande ved de literære Arbejder, som nu skulde paabegyndes. Selskabet skulde have til Opgave paa Grundlag af de forhaandenværende Samlinger af ældre Bøger, Haandskrifter og andre Antikviteter til Fædrelandets Historie at udgive Behandlinger af forskellige Afsnit eller Omraader af den gamle nordiske Historie og Geografi. Særlig betonedes Gram — som det maatte ligge nær for en Historiker af hans Type —, at Selskabet burde gøre en Indsats i den kritiske Historieforsknings Tjeneste, da endnu mange dunkle Punkter i vor Historie stod tilbage at opklare.³⁾

Som bekendt blev Grams Forslag kun delvis bragt til Udførelse. Det nye Selskab, som blev Frugten af hans Idé, udformedes som et Videnskabsakademi af universelt Tilsnit. Dog mærker man endnu tydeligt Grams Aand bag det Aktstykke, der tilsikrede Selskabet kgl. Beskyttelse (den 11. Januar 1743), naar det her bestemt fremhæves, at Videnskabernes Selskabs Hovedformaal skulde være Udforskningen af Danmarks og Norges Historie, Geografi og Sprog.⁴⁾

Trods disse klare Bestemmelser førte Udviklingen det snart med sig, at Historien ikke fik en saa fremskudt Plads, som oprindelig tilsigtet, i det nystiftede »Kiøbenhavnske Selskab af Lærdoms og Videnskabers Elskere«, og en Række andre Videnskaber foruden Historie indgik som Led i Selskabets Arbejdsomraade. Det er da ejendommeligt at se, at hvad der oprindelig havde foresvævet Gram, da han udkastede Planen om at stifte et Collegium Antiquitatum, paa en vis Maade, om end i langt mere beskedent Format, blev virkeliggjort, da hans ypperste Discipel Jacob Langebek 1745 grundlagde det Selskab, om hvis Historie her skal berettes.

2. *Jacob Langebek* (1710—75)⁵⁾, en fattig Præstesøn fra Thy, var 1728 kommet til København som Student og havde 1732 taget teologisk Attestats. Hans Hu stod dog ikke til at træde i Kirkens Tjeneste, men da han fra sin Barndom havde været gennemtrængt af den dybeste Kærlighed til sit Fædrelands Historie og Sprog, ønskede han kun at ofre sig for Studiet heraf. Under trange Kaar havde han kæmpet sig fremad og aldrig sluppet det Maal af Syne paa enhver Maade at dygtiggøre sig til Arbejde i Historiens Tjeneste. En stor Hjælp havde det været ham, at han havde haft Held til at vinde formaaende Velyndere for sig. Frederik Rostgaard, hvem han maatte gaa til Haande paa mange Maader, støttede ham trofast, men aldeles afgørende for hans Liv og Udvikling blev det, at han 1735 traadte i nærmere Forhold til Hans Gram. Denne varme Ven af ethvert ungt Talent skaffede Langebek Levebrød ved forskelligt Arbejde, bl. a. ved en lille Stilling som Amanuensis paa Det kgl. Bibliotek, og optog ham 1739 i sit Hus. Hvad dette Ophold har betydet for Langebek, lader sig ikke beregne. Den stadige Adgang til Grams rige Bibliotek og det daglige Samliv med den skarpsindige kritiske Historieforsker har i væsentlig Grad bidraget til at gøre Langebek til

det, han senere blev. Foruden i Stilhed at sysle med mange Planer og anlægge forskelligartede Samlinger var Langebek i disse tidlige Ungdomsaar fortrinsvis beskæftiget med at redigere og tilvejebringe Manuskriptet til den store danske Ordbog, som det var overdraget Fr. Rostgaard at udarbejde. Snart traadte han ogsaa selv frem for Offentligheden, idet han sammen med sin jævnaldrende Ven Ludvig Harboe 1738—39 udgav tre Bind af det fortjenstfulde kirke- og lærdomshistoriske Tidsskrift »Dänische Bibliothec«, og der kan i det hele næppe være Tvivl om, at manges Øjne i den lærde Verden hvilede forventningsfuldt paa den unge Jacob Langebek.

3. I den Plan, Gram havde udarbejdet til sit Collegium Antiquitatum, havde han ogsaa foreslaaet, at Langebek skulde optages blandt de saakaldte »Adjuncti«. Skønt Planen i sin Helhed ændredes, fastholdt Gram baade, at der skulde være en Adjunktklasse i Videnskabernes Societet, og at Langebek skulde have Plads i denne.⁶⁾ Personlig talte han aldrig om denne Sag til Langebek, men lod ham ad anden Vej tilflyde Meddelelse herom. Hans Tilbud om Adjunktstillingen gjorde imidlertid et ganske andet Indtryk paa Langebek, end man aabenbart havde ventet. I et oftere citeret Brev (af 25. December 1742) fra denne til Vennen Terkel Kleve (Klevenfeldt) fortæller han om Stiftelsen af Videnskabernes Selskab samt om Indretningen af en Adjunktklasse heri og tilføjer derpaa: »og ieg uværdig bliver vel og Bud eller Fyrbøder derved: Men ieg for min Part har i Sinde at betakke mig derfor og bede, at ieg enten gandske maae være fri eller bie, indtil ieg kand fortjene Sted iblandt de rette Membra; thi i et Collegio, som iust angaaer de ting, som ieg i en 8 Aars tid aleneste har lagt mig efter, vil ieg nødig være Dreng under mange, som neppe har kiget ind i saadane ting, og ikke engang har ret Smag

paa nogen Part af vore Antiquitæter«. Den, der havde overbragt Langebek Meddelelsen om, at han var foreslaaet til Adjunctus, havde givet ham at forstaa, at der her var Tale om en stor Naadesbevisning, men — tilføjer Langebek —: »Taksigelsen blev efter Naaden.«⁷⁾

Hvor megen aandelig Ret Langebek end kan have haft til at føle sig forbigaaet, saa har han dog sikkert her i et Øjeblik Overmod — som undertiden anden fremadstræbende Ungdom — forvekslet, hvad han vidste sig i Stand til at yde, med hvad han allerede havde udrettet. Hans Bitterhed mod Gram, der bestandig vedblev at være hans trofaste Velgører, er uden al Tvivl ubegrundet, da det i Følge Tidens sociale Vurdering maatte anses for udelukket, at en »ubefordret Studiosus« som Langebek kunde finde Optagelse som Medlem i et Samfund som Videnskabernes Selskab ved Siden af Mænd som Gram, Marcus Wøldike, Erik Pontoppidan o. fl.

Den her omtalte Episode har været af mere end forbigaaende Betydning for Langebek, og den bitre Stemning hos ham holdt sig i længere Tid. Flere Gange i det kommende Aar (1743) mærkes saaledes i hans Breve en ironisk Undertone i hans Omtale af Videnskabernes Selskab, dette »den Danske Lærdoms ny opreiste Hoved-Tempel«.⁸⁾ Det ligger da nær at formode, at Langebeks Skuffelse over at være blevet forbigaaet ved Medlemsoptagelse i Videnskabernes Selskab har tilskyndet ham til et Par Aar senere selv at stifte et beslægtet videnskabeligt Samfund.

4. En Dag i December 1744 henvendte Langebek sig til fire af sine yngre Venner for at indbyde dem til i Forening med sig at stifte et Selskab til Fremme af Studiet af dansk Historie og dansk Sprog. Hans Anmodning fandt villige Øren hos Vennerne, og snart traadte man sammen til en Række for-

beredende Møder. Planens Ophavsmand, Langebek, blev valgt til Selskabets Leder, til dets »Forstander«, en Betegnelse, som blot med en kortvarig Afbrydelse (1810—45) har været brugt indtil denne Dag i Selskabet. De andre stiftende Medlemmer var Assessor og Sekretær i den kgl. Hofret *Jonas Ramus*, desuden tre Sekretærer i Danske Kancelli *Frands Thestrup*, *Jacob Vilhelm v. Asperen* og *Daniel v. Bergen*. Alle nærrede de en levende Interesse for Formaalet, og alle var de kendte som ivrige Samlere af Bøger, Haandskrifter, Mønter, Kort o. l. Endelig var de alle i høj Grad i Besiddelse af Ungdommens Handlekraft og ukuelige Fremdrift — fraregnet Forstanderen, der var 34 Aar gammel, var endnu ingen af de andre fyldt 27.

Man besluttede straks i maanedlige Hefter at udgive en løbende Publikation, indeholdende hidtil ukendte Bidrag til Oplysning om dansk Sprog og Historie. Oprindeligt havde man tænkt at give den Titlen »det Danske Forraads-Kammer«, men snart foretrak man Navnet *Danske Magazin*, under hvilket den er blevet fortsat til Nutiden. Endvidere blev man enig om at foranstalte en planmæssig Indsamling af Haandskrifter, Bøger, Kort, Mønter og Medailler, Portrætter, Prospekter o. l., der kunde danne Grundvolden for Selskabets Udgivervirksomhed og for det fortsatte Studium af Fædrelandets Historie.

Ved Aarsskiftet 1745 udkom anonymt og i al Stilhed det første Hefte af *Danske Magazin*, udstyret med en længere Fortale (dateret 1. Januar s. A.), der i flere Henseender er af stor Interesse. Offentligheden blev gennem denne gjort bekendt med, at der nu havde dannet sig »et lidet Selskab af gode Venner, som ere Elskere af deres Fæderneland,« og at dette Selskab havde til Hensigt at udgive den foreliggende Publikation »indeholdende allehaande Smaa-Stykker og An-

merkninger til Historiens og Sprogets Oplysning.« Fortalen er et smukt Vidnesbyrd om de første Medlemmers Begejstring for Sagen og om deres fortrøstningsfulde Stemning. Man lige som mærker, at der er Grøde i Luften, og hver Side taler højt om den Kærlighed til Studierne og til Fædrelandet, som fornede Jacob Langebek og hans Venner.

De henvendte sig til »alle gode Danske og retskafne Patrioter«, og det er umiskendeligt Hensynet til Fædrelandets Ære, der var en af de stærkeste Drivkræfter i deres Foretagende. Derfor lægges der ogsaa her — som andetsteds i Publikationerne — saa stor Vægt paa at fremhæve, at det danske Sprog skulde være Genstand for Selskabets særlige Omsorg. Fortrinsvis skulde det saaledes være danske Breve og Aktstykker, som man agtede at fremdrage, og de fremstillende Partier i Magazinet skulde skrives paa Modersmaalet, ja — tilføjes der — i »en reen og ret Dansk Stil«. Hermed staar ogsaa i Forbindelse, at man ønskede ikke blot at skrive for de Lærde, men at henvende sig til en bredere Læserkreds, til alle, der havde Lyst »til at see ind i Hiertet af vor Historie«. Ikke mindre tydelig er dog den dybtliggende historiske Interesse, der her kom til Udtryk, og i de nøje gennemtænkte, omhyggelige og strenge Regler, som opstilles for Indsamling, Udgivelse og Bearbejdelse af Kildematerialet, kan man med god Grund spore en Eftervirkning af de kritiske Principper, som Hans Gram saa længe og paa saa mange Maader havde været Talsmand for herhjemme.

Ikke længe efter Udgivelsen af dette Hefte holdtes Selskabets første officielle Møde den 8. Januar 1745, og siden da har man altid regnet denne Dag for Selskabets Stiftelsesdag. Symbolsk nok fandt Mødet Sted i Hans Grams Professorresidens ved »Vor Frue Kirke(gaard)« (en Tilbygning til den daværende Universitetsbygning (»Auditorium«) og i Flugt med det endnu

bevarede Konsistoriums Hus)⁹⁾ — den Gaard, hvori Langebek endnu stadig havde sit Hjem. Her skulde man ogsaa mødes i Fremtiden — oprindeligt hver Fredag Kl. 3 —, og her fik Selskabets Samlinger Husly.

5. Det ser ud til, at det nystiftede Selskab fra Begyndelsen er blevet mødt med megen Interesse, og at Danske Magazin har fundet en god Modtagelse. Den oprindelige lille Kreds af Medlemmer blev i selve Stiftelsesaaret forøget med to, *Henrik Henriksen (Hielmstjerne)*, der lod sig forstaa med »at ville indtræde med til saa nyttigt et Verks Befordring,« og *Terkel Kleve (Klevenfeldt)*. Næste Aar indvalgtes *Bolle Willum Luxdorph* og *Tycho de Hofman*. Særlig Hielmstjerne og Luxdorph kom gennem en Aarrække til at høre til Selskabets bedste Støtter.

Ogsaa blandt de ældre i Samtiden lykkedes det at vinde Velyndere i en Række indflydelsesrige Personligheder, deriblandt især Gehejmeraad *Johan Ludvig Holstein*, *Fr. Rostgaard*, Grev *Otto Thott*, Biskop *Peder Hersleb*, *Ludvig Holberg* o. fl. Selskabets varmeste Ven var og blev dog *Hans Gram*, og det var i rigtig Erkendelse af hans — direkte og indirekte — Betydning for Selskabet, at man allerede samtidig med det første Hefte af Magazine havde tilstillet Gram en Skrivelse, hvori Medlemmerne udtalte deres dybe Taknemmelighed. Gram blev vel aldrig selv Medlem af Selskabet, hvad der i Følge dets hele Karakter heller ikke let kunde ske, men han omfattede dets Velgaaende med stor Interesse. Endnu faa Dage før sin Død skænkede han saaledes et gammelt Dokument til dets Samlinger.¹⁰⁾

Endnu vigtigere var dog den Gunst, som blev Selskabet til Del fra Hoffets Side. *Christian VI* fik tilstillet de enkelte Hefter af Danske Magazin og lod sig nu og da et og andet Stykke deri forelæse. Da første Bind var sluttet, blev det i

sin Helhed tilsendt Kongen med en trykt Dedikation, og som Paaskønnelse heraf tog Kongen ved aabent Brev af 7. Januar 1746 Selskabet under sin Beskyttelse som »et med kongelig allernaadigst Tilladelse indrettet Selskab«. ¹¹⁾ Ogsaa under hans Efterfølger *Frederik V* modtog Selskabet værdifulde Naadesbevisninger. Meget vigtigt var især det kongelige Beskyttelsesbrev af 24. Februar 1747, der efter Ansøgning approberede Selskabets Navn, anviste det særlige Lokaler, fritog dets Publikationer for at underkastes akademisk Censur og lettede Adgangen for dets Medlemmer til overalt i Riget at udnytte det Arkivmateriale, de havde Brug for. ¹²⁾

Den ovennævnte Takkeskrivelse til Hans Gram var undertegnet af »samtlige Lemmer udi det lille Selskab til det danske Sprogs og Histories Forbedring«. Ved Betegnelsen »det lille Selskab« antydes aabenbart Forskellen mellem dette og Videnskabernes Selskab som »det store«. *) I det aabne Brev af 7. Januar 1746 tales der ligeledes om »Selskabet til den danske Histories og det danske Sprogs Forbedring«, men ved Beskyttelsesbrevet af 24. Februar 1747 blev Selskabets officielle Navn fastslaaet som *Det kongelige danske Selskab til den nordiske Histories og Sprogs Forbedring*. Formodentlig har man ved

---

*) Ogsaa i Videnskabernes Selskabs Forhandlingsprotokol kaldes Danske Selskab i den første Tid med en vis velvillig Nedladdenhed »det lille Societet« (Det kgl. danske Videnskabernes Selskab 1742-1942 I, 250). I den Ansøgning, der førte til Benaadningsbrevet af 1746, havde Langebek henstillet, om Selskabet ikke maatte føre Navn af »det Kongelige Samlende Selskab til den Danske Histories og det Danske Sprogs Forbedring« (Breve fra Jacob Langebek, udg. af H. F. Rørdam, S. 101). Af og til møder man i Datiden baade hos udenforstaaende og hos Medlemmerne Navnet »det danske Magazin« som (urigtig) Betegnelse for selve Selskabet. Endog hos en Mand som Luxdorph findes denne Sprogbrug, ikke blot 1747 (»blev holdet Oration paa det danske Magazin«), men endnu saa sent som 1781 og 1784 (Luxdorphs Dagbøger, udg. af Eiler Nystrøm, I, 18; II, 239, 309).

denne Formulering villet understrege, at ogsaa Udforskningen af Norges Historie og Sprog faldt ind under Selskabets Formaal. Derimod blev der foreløbig intet Hensyn taget til Hertugdømmerne, lige som heller ikke slesvig-holstenske Historikere i denne Periode fandt Optagelse i Selskabet.

Endnu samme Aar som man havde opnaaet det andet Beskyttelsesbrev, fastlagdes Selskabets Organisation i endelig Form i et Møde den 26. Oktober 1747. Dette skete gennem Vedtagelse af en Række stærkt detaillerede Love (delt i 34 »Artikler«).¹³⁾ Den første Paragraf lyder:

»I dette Selskab skal intet andet foretages, end det, som kan være til Fædernelandets Ære og den almindelige Nytte: Fornemmeligen skal man arbeide paa at forbedre og oplyse den Nordiske Historie i alle sine Dele, samt uddykke og berige det Danske Sprog.«

Af de øvrige Bestemmelser kan følgende fortjene at fremhæves: Medlemstallet maatte ikke være mindre end 7 (§ 2), alle »Lemmerne« i Selskabet skulde være »lige gode« og have samme Stemme i Selskabets Anliggender (§ 3); ved Beslutninger (derunder ogsaa med Hensyn til Forslag om nye Medlemmers Optagelse) skulde almindelig Stemme flerhed være udslagsgivende (§ 4—5, 15). Ved Indvalg af nye Medlemmer skulde der især ses paa, om de var i Stand til litterært at fremme Selskabets Arbejder (§ 6). Ved Optagelsen skulde de tiltrædende Medlemmer erlægge mindst 20 Rdlr. og siden i aarligt Kontingent 8 Rdlr. (§ 8). Alt, hvad der blev forhandlet i eller udgivet af Selskabet, skulde være paa »reen, zirlig og forstaaelig Dansk«, og man skulde specielt arbejde paa at finde passende danske Ord til Afløsning af Fremmedord (§ 11). Hvad der blev udgivet af Selskabet, skulde fremtræde i en smuk og solid Udstyrelse (§ 13). Selskabets ugentlige Møder, »Forsamlinger«, bestemtes til at finde Sted hver Torsdag Kl. 3, og der maatte i disse ikke forhandles om andet, end hvad der

vedkom Selskabets Forretninger (§ 18, 20). Selskabets historiske Samlinger skulde staa under Forstanderens Tilsyn og af ham holdes i tilbørlig Orden (§ 23—29). Til at varetage de løbende Forretninger skulde der vælges en Sekretær, der fik Pligt til at føre Forhandlingsprotokollen og besørge Korrespondancen (§ 30), medens Forstanderen skulde lede Møderne, holde Fortegnelsen over Selskabets Samlinger i Orden og føre Regnskabet (§ 31, 15, 21). Skulde Selskabet nogensinde blive opløst, skulde dets Samlinger tilfalde Kongen som Selskabets allernaadigste Beskytter (§ 33).

Af andre principielle Bestemmelser fra Selskabets Grundlæggelsesperiode kan i denne Sammenhæng nævnes, at man fra første Begyndelse besluttede at udstyre Danske Magazin (og andre Publikationer) med en kobberstukken Vignet forestillende Høstarbejdere, der indsamler tilbageblevne Aks paa en afhøstet Mark, og forsynet med Mottoet *Til Fleres Nytte*, som siden da har været Selskabets Kendingsmærke.*) Idéen skyldtes Langebek, Udførelsen Kobberstikkeren O. H. de Lode.¹⁴⁾

Ved kgl. Resolution, meddelt af Oversekretæren i Brev af 13. Juni 1747, fik Selskabet desuden Ret til at føre et særligt Segl. Det bærer Omskriften: *Det Kongelige Danske Selskabs Seigl*. I Seglet ses et Skjold med en forgyldt Drage paa rød Grund, og Skjoldet er omgivet af en blaa Rand, hvori er anbragt elleve Guldugler, d. v. s. den Skat, Dragen vogter. Seglet er et symbolsk Udtryk for Selskabets værnende Forhold over for Historiens Minder. Skjoldet bærer øverst en gammel-dags Fyrstekrone i Guld, og paa hver Side findes en Vildmand

*) I Følge Mødebeslutning af 4. Februar 1943 skal for Fremtiden alle Skrifter, der udgives af Danske Selskab, forsynes med dette Mærke. — Paa Titelbladet til Langebeks Fremstilling af Selskabets Historie 1748 findes anbragt en Vignet med samme Indskrift og Motiv, men i en lidt anden Udformning. Ogsaa denne skyldes O. H. de Lode.

som Skjoldholder. Begge disse er lodne »for at betegne Alderdommen«. ¹⁵⁾

Endelig kan nævnes, at der fra Selskabets ældste Tid findes bevaret en sleben Pokal, ligeledes forsynet med Mottoet »Til Fleres Nytte« og med en Gengivelse af Selskabets Segl. I Følge Beslutning paa Mødet den 3. November 1884 blev Pokalen deponeret i Nationalmusæet. Maaske ikke med Urette bemærker Werlauff, at Tilstedeværelsen af en saadan Pokal kunde tyde paa, at de første Medlemmer nu og da har benyttet Møderne til at tage sig et poculum hilaritatis. ¹⁶⁾

6. Over det unge Selskab, der var kommet saa godt i Gang, var der dog kort forinden draget mørke Uvejrsskyer op, der kunde have gjort en brat Ende paa dets hele Virksomhed. ¹⁷⁾ Langebek havde i en Afhandling i Danske Magazin I skarpt omtalt historiske Skribenter, der gjorde sig skyldige i ukritisk Benyttelse af Kildematerialet og derunder — skønt uden Navns Nævnelser, dog med tydelig Adresse — rettet et Sidehug mod *Erik Pontoppidans* nylig udkomne Kirkehistorie *Annales ecclesie Danicæ*. Pontoppidan forstod meget godt Hentydningen og blev dybt krænket. Sin Harme gav han Luft i et Tidsskrift i et (anonymt) »Brev angaaende den Dristighed, med hvilken A. Hvitfeld og andre Historieskrivere corrigeres af det Danske Magazines Forfattere.« Heri beklagede han sig bl. a. over, at man i Magazineet vovede at »dantze en Hvitfeld eller anden paa Hovedet«.

Langebek blev ham dog ikke Svar skyldig. Snart forelaa *Selskabets Anmerkninger over et Brev, som nyligen er udgivet imod det Danske Magazin, 1746*, et ypperligt polemisk Indlæg, der med bidende Ironi og vægtige Grunde taler den historiske Kritiks Sag. Pontoppidan kunde (eller vilde) ikke forstaa, hvad Striden i Virkeligheden drejede sig om. Han følte sig som kirkelig Martyr og gav Sagen en helt anden Vending,

idet han beklagede sig i en Skrivelse direkte til Kongen over, at han ved Langebeks Angreb var blevet fornærmet i sin Gerning som Hofpræst, og derfor maatte kræve Oprejsning.

Da Langebek havde faaet Nys om denne Klage, besluttede han med den ungdommelige Frejdighed, som er saa karakteristisk for ham i disse Aar, ogsaa at henvende sig til Kongen. Han var aabenbart klar over, at Sagen kunde blive skæbnesvanger ikke blot for ham selv, men tillige for det Selskab, han var Sjælen i, og som netop paa dette Tidspunkt havde faaet tillagt Prædikaten »kongeligt«. Den 7. Februar 1746 indgik han da til Kongen med en Ansøgning, hvori han gjorde opmærksom paa, at Pontoppidan var Skyld i, at Danske Selskab var kommet i »uangeneme Omstændigheder«. Han følte sig i den Anledning saa nedslaaet, at han ikke længere kunde arbejde i dets Tjeneste, hvis ikke han (og Selskabet) ved Kongens Naade fik Oprejsning. Han bad derfor om at blive beskikket til Professor i Fædrelandets Historie og Sprog dog med Fritagelse for alle Undervisningsbyrder, men blot med Pligt til at fortsætte Udgivelsen af Danske Magazin og andre Arbejder af lignende Karakter.¹⁸⁾

Christian VI fandt Langebeks Ansøgning »sehr impertinent«,¹⁹⁾ og det er tydeligt, at han og Hoffet saa paa det hele Mellemværende gennem Pontoppidans Brillen. Sagen endte med, at Gehejmerraad J. L. Holstein efter Kongens Ordre maatte befale Universitetets Rektor at indkalde Langebek for Konsistorium, hvor han i Pontoppidans Nærværelse skulde modtage en Irettesættelse for sin »grove og uanstændige« Polemik og underskrive en Afbigt. Til dette ydmygende Skridt maatte Langebek da bekvemme sig (den 15. Februar 1746), men han tabte ikke noget i det almindelige Omdømme, og Sagen fik ingen Følger for hans kære Selskab. Begge Parters Fejdeskrifter blev supprimerede. Det hele Sammenstød efterlod heller ikke hos de stridende nogen dybere Brod, end at de

to, hver paa sin Vis saa fortjente, Mænd siden kunde mødes venskabeligt og i frugtbart Samarbejde.

Episoden var dog aabenbart gaaet Jacob Langebek meget nær og synes en Overgang at have truet med fuldstændig at sprænge Selskabet. I et mærkeligt Aktstykke, dateret faa Dage efter Indkaldelsen for Konsistorium, den 19. Februar 1746, meddelte nemlig Langebek sine Medbrødre, at han havde besluttet sig til at udtræde af Selskabet og kun ved indtrængende Forestillinger havde ladet sig bevæge til at blive. Dog forlangte han nu — som en Slags Erstatning for Tørt og Svie — at faa overladt 400 Eksemplarer af alt, hvad Selskabet lod trykke, for »igien at legge Haanden paa Ploven«. Dette blev ham ogsaa tilstaaet.²⁰⁾

Den hele Strid har dog større Betydning end blot at være et personligt Opgør mellem Langebek og Pontoppidan. Hvor meget det end i ydre Forstand lykkedes Hofpræsten at sejre i Kraft af sin Magtstilling, saa staar han ikke med Palmerne i Hænderne. Den saglige historiske Kritik, som i Langebek havde fundet en myndig Talsmand, havde Fremtiden for sig, og det tjener ikke blot ham selv, men ogsaa hans Selskab til Ære, at der her var skabt en Arne for den Forskningsaand, der uden al Personsanseelse kun vilde .eet: den historiske Sandhed.

7. At Stormen nu var drevet over, fik Danske Selskab snart Beviser paa. 1747 opnaaede det at faa det tidligere omtalte kongelige Beskyttelsesbrev, og ved Reskript af 19. Marts 1751 bevilgede Frederik V Selskabet Privilegium paa efter de daværende Indehaveres Død at maatte trykke Almanakker (dog mod Afgifter til Universitetet og Videnskabernes Selskab). Da det imidlertid kunde have temmelig lange Udsigter med at nyde Udbyttet af dette Privilegium, skænkede Kongen 1752 Selskabet den anseelige Sum af 1000 Rdlr. Kurant for deraf at danne et Grundfond til Støtte for dets Virksomhed.

Denne Selskabets Virksomhed ytrede sig dels gennem Afholdelse af Møder, dels ved Indsamling af Kildemateriale, dels ved litterære Foretagender. For de to første Arbejdsformer var det af stor Betydning, at Selskabet 1747 fik et eget Lokale stillet til Raadighed paa Charlottenborg. Den 12. Maj holdtes for sidste Gang Møde i Selskabets oprindelige Hjem i Grams Professorresidens, og den 26. Maj samledes man i de nye Lokaler, der dog først indviedes ved et Møde under højtideligere Former den 21. September s. A. Fra Langebeks Haand findes en Skildring, der taler højt om hans Glæde ved denne Forandring. I det nederste Stokværk i Charlottenborg, hvortil man gaar op ad Trappen paa højre Haand i Porten, raadede man nu over to store Værelser. Det forreste var bestemt til Selskabets Mødesal om Vinteren og Opbevaringssted for dets Samlinger af Pergamentsbreve, i det inderste gemtes Bibliotek, Møntkabinet og øvrige Samlinger, og her holdt man ogsaa Møde om Sommeren. Alt var bekvemt indrettet bl. a. med lukkede Vægskabe, og fra Vinduerne havde man, især ved Sommertid, en »behagelig Udsigt til Runddelen paa Kongens ny Torv«. ²¹⁾

I disse Omgivelser maa man da tænke sig, at Medlemmerne, hvis Tal i Løbet af faa Aar steg til 19, samledes hver Torsdag Kl. 3. Desværre er man kun tarveligt underrettet om Forhandlingerne ved disse Møder, da den ældste Forhandlingsprotokol (for Tiden indtil 1781) er gaet tabt. Blot enkelte Efterretninger er ad anden Vej opbevaret.

Efter Bestemmelse i Lovene (§ 19) maatte Medlemmerne betale 8 Sk. i Bøde, hvis de kom mere end et Kvarter for sent, og 1 Mark, hvis de helt blev borte uden lovligt Forfald. Forhandlingerne ved Møderne bestod først og fremmest af en Gennemgang af, hvad der siden sidst var indkommet eller blevet foræret til Selskabets Samlinger, desuden af Oplæsning og kritisk Bedømmelse af Bidragene til Danske Magazin. Alle saadanne skulde nemlig først nøje gennemgaaes og frit kriti-

seres, da hele Selskabet stod til Ansvar for Udgivelsen. Endvidere skulde indkomne Breve til Selskabet forelægges i Møderne, og et Udtog af Indholdet indføres i Protokollen (§ 20).

Et Hovedøjemed for Selskabets Virksomhed var som nævnt Indsamling af Bøger, Manuskripter o. l. Man regnede i saa Henseende ikke blot med Støtte fra Medlemmerne selv, der ved deres Optagelse havde Pligt til at skænke et og andet Stykke til Selskabet, men ogsaa fra udenforstaaende. For at opmuntre andre hertil havde man indført den Bestemmelse i Lovene (§ 29), at eventuelle Givere ikke blot skulde takkes, men deres Navne ogsaa indføres i Inventariet over Selskabets Samlinger, lige som man lovede ved passende Lejlighed at omtale dem paa berømmende Maade i Selskabets Skrifter og efter deres Død at skildre deres Levned og Fortjenester for den lærde Verden. Denne sidste Bestemmelse blev dog aldrig efterlevet. Ikke desto mindre strømmede Gaverne ind. Alleerede efter en Maanedes Forløb var man oppe paa over 200 trykte Bøger, 350 Haandskrifter og Breve samt 300 Mønter, og da der var gaaet tre Aar, var Samlingerne vokset til 389 trykte Bøger, 230 Haandskrifter, 287 Pergamentsbreve, 195 originale Papirsbreve og 53 i Afskrift, 76 Sigiller, 307 Mønter, 158 Portrætter og andre Billeder, Kort og Tegninger samt 66 Stk. Naturalier og Kuriosa.

Nu og da havde Møderne et Præg af det usædvanlige. Det var saaledes Tilfældet den 7. Oktober 1746, da Langebek tog Anledning af Christian VI's Bortgang til i Selskabet at holde en vidtløftig Tale om den afdøde Konges Fortjenester af det videnskabelige Liv, derunder ogsaa af Danske Selskab. Endnu mere højtideligt var dog Mødet den 21. September 1747 ved Indvielsen af de nye Lokaler paa Charlottenborg. Langebek holdt igen en længere Tale, denne Gang om det Haab for

Videnskabens Blomstring, som Frederik V's Regeringstiltrædelse kunde berettigede til. Til at overvære dette Møde havde man indbudt »en stor Deel høie og lærde Patrioter«. Det er ikke uden Interesse at se, at blandt dem, der ved denne Lejlighed indfandt sig i Danske Selskab, var først og fremmest dets store Velynder, Gehejmerraad J. L. Holstein, endvidere Diplomaten Grev Rochus Friedrich Lynar, Ludvig Holberg og Hans Gram, Biskop Peder Hersleb, Arkitekten Oberst Laurids de Thurah og — Biskop Erik Pontoppidan.

8. Hvad der mere end noget andet betingede Selskabets Fremgang i disse frugtbare Begyndelsesaar, var dog dets Publikationer. Blandt disse maa i første Række nævnes *Danske Magazin*, der nu i 200 Aar har været Livsnerven i Selskabets Virksomhed. Fra 1745 til 1752 udkom der seks anseelige Kvantbind af denne righoldige Kildesamling. Paa en ejendommelig Maade er den Udtryk for den Fællesskabets Idé, der var den bærende i Danske Selskabs Arbejde. Som Selskabet i dets Helhed var ansvarlig for Magazinet, saaledes tilvejebragtes ogsaa Indholdet ved Medlemmernes Samvirke, og derfor er heller intet Bidrag i den ældste Række forsynet med særlig Forfatter- eller Udgiverbetegnelse (dette indførtes først fra 2. R. II). Alligevel bærer Magazinet helt igennem Præg af Langebeks Aand og Haand. Det endnu bevarede Trykmanuskript²²) viser, at han næsten alene egenhændigt har skrevet dette, og som han ubestridt var den mest overlegne og kyndige Forskerpersonlighed i hele Kredsen, er det hans Initiativ og Arbejdsindsats, der var af aldeles afgørende Betydning for Værkets Fremadskriden.

Formelt fremtræder Danske Magazin som en Udgave af en Række hidtil utrykte eller lidet kendte Bidrag til Fædrelandets Historie. Det nye Kildestof danner Grundstammen i hvert

Bidrag, men det er overalt forsynet med en Indledning og, naar der var Tale om at meddele flere Breve og Aktstykker eller hele Rækker af saadanne, med sammenkædende Afsnit af fremstillende Karakter, desuden med talrige Noter, indeholdende historiske og sproglige Forklaringer. Hvert Bind udstyredes endvidere med et Register over Person- og Stednavne samt enkelte Sagrubrikker. Den Form, Langebek valgte at give Magazine, blev i Virkeligheden i alt væsentligt normgivende for alle de følgende Rækker af denne Publikation (og desuden for flere lignende Samlingsværker).

Betragter man Indholdet, er det paafaldende, i hvor høj Grad Danske Magazin oprindelig sigtede imod at oplyse Landets indre Forhold. Kun sjældnere findes Bidrag til den rent politiske Historie, langt flere til Kirke-, Kultur-, Lærdoms- og Personhistorien. Som Eksempler kan her nævnes Efterretningerne om Christiern Pedersen og Tycho Brahe, om de roskildensiske Biskopper Peder Jensen Lodehat og Jens Andersen Lodehat, om Johan Rantzau og Jørgen Rosenkrantz. Ikke faa Artikler handler om Segl: om Roskilde Stads gamle Segl, om afdøde Folks »Indseigle«, om Kong Olufs Segl. Andre bringer Udgaver af ældre Dagbøger (Mads Rasmussens Rejsedagbog fra Ostindien, Biskopperne L. J. Hindsholms og Jacob Mathiesens Tegnebøger) eller Breve (Herluf Trolles Breve, Erik Walkendorfs Breve). En hel Række Bidrag bestaar af Nyudgaver af Reformationstidens Fejdeskrifter (De Lutherskes Gensvar 1530, Bogen om den papistiske Messe, Smaaskrifter af Peder Palladius o. fl.), andre igen omhandler bestemte Lokalteter som Vitskøl Kloster, Mariager Kloster og Herregaarden Engesholm. Værdien af de enkelte Bidrag forøgedes i ikke faa Tilfælde af de ledsagende kobberstukne Gengivelser af Mønter, Medailler, Segl, Ligstene o. l., som var udført af *O. H. de Lode*, der fra 1747 havde faaet Beskikkelse som Selskabets Kobberstikker.

De første seks Bind af Danske Magazin kan betegnes som denne Publikations klassiske Række. Den Dag i Dag indeholder de meget værdifuldt Kildemateriale, som ikke findes andetsteds, og hvad deres Karakter som tiltrækkende Læsestof angaar, staar de første Bind næppe tilbage for de følgende. Samtiden modtog Magazine med megen Velvilje, og Selskabet høstede mange anerkendende Ord for sit Arbejde. Her skal blot mindes om *Ludvig Holberg*, der offentligt fremhævede Magazine's Udgivelse af mange originale Dokumenter som et for den historiske Kritik »priisværdigt Foretagende«. ²³⁾ Hos senere Historikere, der har omtalt Danske Magazin, har Dommen været mærkværdig enstemmig. Der er ogsaa adskillige Tegn til, at just den første Række af Magazine — som man fra Begyndelsen direkte havde tilstræbt det — baade nu og i de følgende Menneskealdr fandt Vej som Læsestof ud i bredere Kredse. Det er saaledes sikkert mere end et Tilfælde, at *H. C. Andersen* i sin Roman »De to Baronesser« lader Friskomagermester Hansen i Nellikégaden, der ganske vist var en Mand »dannet over sin Stand«, hver Aften læse højt af en Historiebog, bl. a. »gammel dansk Magazin«. Særlig omtales Artiklen om den kgl. Sekretær Jesper Brochmand (i VI. Bind), der gav den brave Mand Stof til mange Betragtninger. ²⁴⁾

Et andet, ikke mindre ejendommeligt Vidnesbyrd om Udbredelsen af Danske Magazin findes hos *N. F. S. Grundtvig*, der i Digtet »Udby Have« (1812) fortæller, hvorledes han i Ferierne fra Opholdet i Tyregod Præstegaard hjemme i Udby med stor Begærlighed kastede sig over denne Læsning. Det hedder her:

Faldt det dig da ei paa Sinde,
At jeg paa den vilde Hede
Havde vandt mig til det Brede?
Det paa Alt sig mærke lod,
Allerbedst dengang jeg stod

Graadig for et Pulterskrin:
 For det danske Magasin.
 Alt jeg slugde, som det laa:
 Præst Johan og Tyge Brahe,
 Gamle Skøder ovenpaa,
 Dronning Dorthe, Tage Thott,
 Messedøden, Stort og Smaat!
 Tærskersult og Tærskermave
 Man til slig en Kost maa have,
 Den endda fordøjes seent.²⁵⁾

9. Foruden Magazinet udgav Danske Selskab i disse grøderige Aar en hel Række af andre Skrifter, saaledes *Langebeks* ovenfor omtalte Taler ved Christian VI's Død (1746) og ved Frederik V's Tronbestigelse (1747), endvidere en Tale til »Christian den Førstes Udødelige Ihukommelse« (1749) i Anledning af den oldenborgske Kongestammes 300-Aars Jubilæum.

Yderligere medvirkede Selskabet i denne Periode til, at tre andre Skrifter saa Dagens Lys. 1748 overlod Overhofmesteren ved Sorø Akademi, Grev *Henrik VI af Reuss* Selskabet til Udgivelse den Tale, han (paa Dansk)²⁶⁾ havde holdt ved Akademiets Indvielse, 1751 udsendes en Udgave af *Ole Worms* lærde Brevveksling og s. A. *Gerhard Schönings* Fremstilling af Norges gamle Geografi. Særlig vigtig var den store Udgave af *Ole Worms* Breve. Den var allerede forlængst paabegyndt af Hans Gram, men det meste af Oplaget var blevet ødelagt i Københavns Ildebrand 1728. Det var derfor en værdig Opgave for Selskabet (og Langebek) at bringe dette Værk til Ende og derved berige Forskningen med et righoldigt Skatkammer til Oplysning om det 17. Aarhundredes Lærdomshistorie.

Endelig maa nævnes et ganske egenartet Skrift *Det Kongelige Danske Selskabs Begyndelse og Tilvext i de tre første Aar 1745 . 1746 . 1747*, udarbejdet af *Jacob Langebek* og udgivet 1748.

Det er et anseeligt Arbejde (henved 400 Sider) og fremtræder ogsaa i en meget smuk ydre Skikkelse. Indholdet bestaar af en Redegørelse for Selskabets Oprindelse og Fremgang, for dets Love og Privilegier, samt af en vidtløftig Fortegnelse over dets Samlinger og over dem, der havde tilvejebragt disse. Blandt Givere og Velyndere træffer man mange af Tidens bedste Navne: Prof. H. P. Anchersen, Præsten Nicolai Brorson, Hans Gram, Biskopperne Peder Hersleb og Ludvig Harboe, Ludvig Holberg, Gehejmeraad J. L. Holstein, Biskop Fr. Nannestad, Bispinde Pontoppidan (men ikke hendes Mand), Fr. Rostgaard, Tyge Rothe, Grev Otto Thott o. fl., men ogsaa mange mindre bekendte Mennesker lige ned til den Niels Munch, »Skriver-Karl paa Rente Kameret«, der havde skænket nogle Bøger til Selskabets Bibliotek. Alle har de, hver paa sin Vis, villet være med til at støtte dette patriotiske Foretagende. Det var derfor med berettiget Stolthed, at Jacob Langebek i det nævnte Skrift kunde træde frem for Offentligheden og lige som gøre Regnskab for, hvad der var virket og udrettet. De Resultater, der ved maalbevidst Arbejde af en ganske lille Kreds af Medlemmer var naaet i Løbet af faa Aar, var i Sandhed al Ære værd.

* * *

Med fuld Anerkendelse af, hvad der siden i forskellige Retninger er blevet ydet af Danske Selskab, maa det siges, at Aarene 1745—52 udgør Guldalderen i dets Historie. Selskabet banede sig Vej med en mærkelig Kraft, som et Kildevæld, der bryder frem. Det imødekom aabenbart en stærk Trang i Tiden, og flere Linier fandt sammen ved dets Stiftelse. Danske Selskab har sin dybeste Forudsætning i den Fornyelse af det historiske Studium, der skyldes Hans Gram, men ikke mindre betydningsfuld for dets Tilblivelse var den gavnelystne Borgeraand

og den varme Kærlighed til Fædrelandet, til dets Historie og hele Kultur, som besjælede Stifterne. Fra første Færd er det dette patriotiske Præg, der gav Jacob Langebeks Selskab dets Adelsmærke.

II

(1752 — 1781)

1. Lige saa usædvanligt som det unge Selskabs Fremgang havde været, lige saa brat blev den Tilbagegang, som efter faa Aars Forløb indtraadte, og den næste Menneskealder blev den sørgeligste Periode i Selskabets Historie. Med Rette kunde man siden tale om, at Selskabets Virksomhed i disse mange Aar havde ligget rent »i Dvale«. ¹⁾

Der kan anføres forskellige Aarsager til dette: Medlemmerne synes i Almindelighed ikke længere at have været fyldt af den Iver og Offervilje, som oprindelig havde kendetegnet dem; Selskabets økonomiske Forfatning var ikke god, og Selskabet maatte snart ombytte de velindrettede Lokaler paa Charlottenborg med andre og ringere sammesteds, hvad der navnlig havde en uheldig Indflydelse paa Samlingernes Tilstand. Hovedaarsagen er dog at søge hos *Jacob Langebek* selv. Med al sin Samlerflid og sjældne Taalmodighed forbandt Langebek en mærkelig Uro, en Sindets Ustadighed, der bestandig drev ham fremad til andre Opgaver uden at tillade ham at afslutte de Arbejder, han havde paabegyndt. Just Aarene omkring 1750 udgjorde i saa Henseende et kritisk Tidspunkt i hans Liv. 1748 var han blevet Grams Efterfølger som Gehejmearkivar (og Medlem af Videnskabernes Selskab), og foruden af sit nye Embede blev han snart optaget af en Række omfattende og krævende litterære Planer: Udgivelsen af den danske Ordbog, af et stort anlagt Diplomatarium, der medførte vidtløftige

Undersøgelsesrejser, ogsaa til Udlandet, og endelig af sit Hovedværk, *Scriptores Rerum Danicarum*. Alt dette og mere til synes ikke blot i høj Grad at have lagt Beslag paa hans Arbejdskraft, men ogsaa at have kølnet hans Interesse for Danske Selskab.

Allerede 1752 udtalte Langebek sig ret mistrøstigt om Selskabets Fremtid, og kun lidt større Haab om fortsat Virksomhed gav han i en Brevudtalelse fra 1755: »vort Danske Selskab hviler endnu lidet, vogner dog vel op igien.«²⁾ Den mærkelige Standsning i det før saa livskraftige Selskab kunde ikke undgaa at vække pinlig Opmærksomhed, og 1757 lod endog Gehejmraad J. L. Holstein i en officiel Skrivelse forespørge hos Langebek, hvad Aarsagen var til Magazinet's Ophør. Langebek henviste i sit Svar særlig til de opstaaede Lokalevanskeligheder, men lovede, hvis de blev løst paa tilfredsstillende Maade, for Alvor at fortsætte, hvor man havde sluppet.³⁾ Ogsaa andre tilskyndede Langebek til ikke at give op. Blandt disse var saaledes den senere svenske Riksheraldiker Daniel Tilas, der 1758 — midt i Syvaarskrigens Tid — forespurgte, om man ikke kunde vente en Fortsættelse af det længselsfuldt imødesete, »förtrefeliga danske Magazin«, og derpaa tilføjede de karakteristiske Ord: »nu, då hele Europa låter plundra och tömma alla andra Magaziner, så lät icke ödet få rasa emot detta, som är så interessant för nordiska historien, och inrättat på en den ståteligaste plan som kan gifvas.«⁴⁾

Alle Opmuntringer var dog forgæves. Selskabet synes i en længere Aarrække overhovedet ikke at have holdt Møder, der blev intet udgivet, Danske Magazin hørte helt op, og heller ikke den planlagte Fortsættelse af Selskabets Historie udkom. Helt glemte Langebek dog ikke sit gamle Selskab. Da den hidtidige Indehavers Almanakprivilegium var ved at udløbe, gjorde han sig 1771 mange Anstrengelser for i Kraft af det kgl. Brev af 19. Marts 1751 at faa Privilegiet overdraget til Selskabet. Han hentede dog kun et Afslag ved det kgl. Reskript

af 21. Juli 1773, der ildevarslende nok talte om »det forhen-værende saa kaldede kongelige Selskab«. ⁵⁾ Heller ikke Hielmstiernes samtidige Forsøg paa at interessere Suhm og Biskop Gunnerus for en Genoplivelse af Selskabet bar Frugt. ⁶⁾

2. Da Jacob Langebek den 16. August 1775 afgik ved Døden, befandt man sig i Virkeligheden ved et Nulpunkt i Selskabets Historie. ⁷⁾ Betegnende er det, at Medlemslisten, der siden 1750 havde været optaget i Statskalenderen, fra 1776 stryges (og først 1787 genoptages). Skulde Selskabet ikke helt forsvinde, var det nødvendigt at foretage en Reorganisation. Det første Skridt til en saadan skete 1777, da *B. W. Luxdorph*, støttet af *Hielmstjerne* og i Forening med de øvrige tilbage-værende ti Medlemmer, indgik til Kongen med en Ansøgning om økonomisk Støtte. Denne anbefaledes af Arveprins Frederik og fik for saa vidt et gunstigt Udfald, som en kgl. Resolution af 18. Juni 1778 bestemte, at der skulde gives Selskabet en Gratifikation, hver Gang en Tome af Danske Magazin var blevet afsluttet. ⁸⁾

Af væsentlig større Betydning, ogsaa langt ned i Fremtiden, blev dog en anden kgl. Resolution (af 16. Februar 1781), udvirket gennem Ove Høegh-Guldberg. Flertallet af de da-værende Medlemmer af Danske Selskab var tillige Medlemmer af Videnskabernes Selskab, og det var da nærliggende, at den Tanke kunde opstaa at støtte det lille Selskab ved en nærmere Tilslutning til det større. Allerede 1777 havde en udenforstaa-ende (Professor J. H. Schlegel) ⁹⁾ foreslaaet at optage Danske Selskab i den historiske Klasse af Videnskabernes Selskab, og Tanken om en stærkere Tilknytning til dette større Selskab fandt for saa vidt Sympati inden for Danske Selskab. Dog ønskede man selv under nye Former at bevare Selskabets Selv-stændighed. Dette kom til Udtryk i den nævnte kgl. Resolution, der efter Medlemmernes Ansøgning approberede tre vigtige

Punkter: 1) Danske Selskab og Videnskabernes Selskab skulde altid i Fremtiden være »uadskillelig sammenføiede, forbundne og forenede«, uden dog at derved det ene blev indlemmet i det andet; 2) Danske Selskabs »Forraad og Eiendom« skulde opbevares paa samme Sted, som var bestemt for Videnskabernes Selskabs Sager, og 3) Danske Selskab skulde have Ret til at afholde Møder i Videnskabernes Selskabs Lokaler, naar de ikke faldt sammen med dette Selskabs Møder.¹⁰⁾

III

(1781—1810)

1. Det var saaledes under ret gunstige Auspicier, at Danske Selskab gik ind i sin tredie Periode. Den Reorganisation, som var forberedt i de foregaaende Aar, kom fyldigere til Udtryk i Selskabets første Møde, der afholdtes hos Gehejmerraad A. G. Carstens den 21. Marts 1781. Efter Langebeks Død havde Selskabet næppe haft nogen Forstander, men *Hielmstjerne* og *Luxdorph* havde som de fornemmeste og ivrigste Medlemmer i Praxis varetaget Forstanderens Forretninger. 1780 var *Hielmstjerne* død, og nu var det paakrævet at faa Stillingen besat. Efter at et Forslag om at faa Sekretæren i Videnskabernes Selskab C. F. Jacobi til Forstander var blevet opgivet,¹⁾ valgtes *Peter Frederik Suhm*. I Betragtning af Suhms Indsats som Historiker og hele Position som en af Nationens ypperste Mænd var dette Valg i høj Grad forstaaeligt, men Suhms Arbejdsmaade og hele Personlighed, der var anlagt for en friere Tilværelsesform, gjorde ham ikke i særlig Grad skikket til at lede et Selskab, der maatte være bundet til regelmæssigt Arbejde og bestemte Pligter.²⁾ — Til Sekretær valgtes Litteraten *B. C. Sandvig*, der virkede som saadan til sin Død 1786, hvorefter han afløstes af Registrator ved Gehejmearkivet *J. J. Weber*.

Udviklingen i hele denne Periode (især fra 1794) førte det iøvrigt med sig, at Sekretæren fik større Betydning end tidligere, idet en Del af Forstanderens Pligter i Praksis gik over til Indehaveren af denne Stilling.

Ogsaa en Revision af Selskabets Love skønnedes nu at være fornøden. I det væsentlige fastholdt man dog de ældre Lovbestemmelser, men med enkelte Ændringer. Vigtigt var det især, at Udforskningen af Slesvig-Holstens Historie og Sprog nu erkendtes som henhørende under Selskabets Formaal. — Møderne, der saa længe havde været stillet i Bero, blev genoptaget, og man indrettede en ny — den ældste bevarede — Forhandlingsprotokol (fra 1781). Medens det første Møde efter Reorganisationen var blevet afholdt hos et af Medlemmerne, benyttede man siden i Kraft af den kgl. Resolution af 16. Februar 1781 i nogle Aar Videnskabernes Selskabs Lokaler i Prinsens Palæ, men efter 1791 blev det Skik at samles i Forstanderens, Suhms, Gaard i Pustervig.

Et betydningsfuldt Omraade af Selskabets Virksomhed var vedblivende Bevaringen og Forøgelsen af dets Samlinger. Endnu 1777 — to Aar efter Langebeks Død — henstod disse paa Charlottenborg, men som et troværdigt Øjenvidne har skildret det, i en »ynkelig Tilstand«, i største Uorden og under et tæt Dække af Støv.³⁾ Ved Hielmstiernes Omsorg blev Samlingerne nu overført til Prinsens Palæ,⁴⁾ hvor de forblev indtil 1794, da Videnskabernes Selskabs Lokaler maatte rømmes som Følge af Slotsbranden, og de opmagasineredes derpaa i Suhms Gaard. Efter Suhms Død maatte Selskabet igen tage sin Tilflugt til den kgl. Resolution af 16. Februar 1781 og fik nu Samlingerne overført til Videnskabernes Selskabs nye (iøvrigt trange) Lokaler i venstre Fløj af Staldbygningen ved Christiansborg (Hofteaterfløjen). Her fandt ogsaa Møderne Sted efter 1798.

Forøvrigt arbejdede man med vekslende Held paa at faa

revideret Inventariet over Selskabets Samlinger, der bl. a. ved Sekretæren Sandvigs Forsømmelighed var kommet i Uorden og havde lidt alvorlige Tab. Til Gengæld kan dog nævnes, at de ogsaa i denne Periode modtog flere værdifulde Forøgelser, saaledes den 1791 afdøde Gehejmearkivar C. E. Voss' meget omfattende Collectanea særlig til slesvig-holstensk Adels Historie, desuden efter *Luxdorfs* Død 1788 i Følge Testamente en Del Familieportrætter og en ham fra Sverige tilkendt Guldmedaille,⁵⁾ der forøvrigt senere bortkom og maatte erstattes af Suhms Bo. Langt den betydeligste Forøgelse skyldtes dog testamentarisk Disposition af Kammerherre *Frands de Thestrup*, der døde 1797 som det sidste af de stiftende Medlemmer. Han har aabenbart bevaret Kærligheden usvækket til det Selskab, han i sin Ungdom havde været med til at kalde til Live, og han efterlod det nu, hvad han havde ejet af Bøger, Haandskrifter, Portrætter o. l.

2. Ogsaa for den Side af Selskabet, der vendte ud mod Offentligheden, viste man fornyet Interesse. 1781 blev den Gyldendalske Boghandel Selskabets Kommissionær (en Forretningsforbindelse, der med visse Afbrydelser har varet indtil nu), og 1786 udsendte den nye Sekretær J. J. Weber i Selskabets Navn en Subskriptionsplan for Fortsættelsen af Danske Magazin under Titel *Nye Danske Magazin*. Samme Aar forelaa de seks første Hefter af første Bind af denne Række trykt, besørget af den forrige Sekretær Sandvig,⁶⁾ men de udsendtes dog ikke førend 1794, da man samtidig kunde slutte hele Bindet. I Henhold til den kgl. Resolution af 18. Juni 1778 modtog Selskabet nu for første Gang den lovede »Gratifikation« (paa 300 Rdlr.). Ogsaa dette Bind indeholder adskilligt interessant Kildestof, nu til Dels hentet fra offentlige Samlinger, men det er i sin Tilrettelægning ikke præget af Langebeks Aand. Navnlig føles det som en Mangel, at man nøjedes med blot at levere

Tekstaftryk af de meddelte Kilder, men ikke forsynede disse med det indholdsrige Apparat i Form af Indledninger og Kommentar, som havde udmærket den ældre Række.

Skønt Danske Selskab igen var begyndt at udfolde en vis Virksomhed, er det dog paafaldende at se, hvor langsomt alting skred fremad. Det var Tilfældet, saa længe selv en Mand som *Subm* stod i Spidsen for Selskabet, og det samme gjorde sig gældende efter hans Død 1798, da Højesteretsassessor *Michael Treschow* valgtes til Forstander. Mødevirksomheden var i hele denne Periode svag — 1786—91 og igen 1801—04 synes der overhovedet ingen Møder at være blevet afholdt. Udgivervirksomheden var ligeledes præget af en mærkelig Sindrægtighed. Som nævnt tog det 12 Aar at faa 1. Bind af Nye Danske Magazin frem, og ogsaa Udgivelsen af de følgende Bind sneglede sig afsted. Først 1806 kom 2. Bind og 1810 3. Bind, dette sidste stærkt forsinket paa Grund af Vanskeligheder foraarsagede af Bombardementet 1807, Papirmangel, Trykningsomkostningernes bratte Stigen o. l.

Selskabet optog i denne Periode ikke faa nye Medlemmer — 1781—1810 ialt 27, deraf 1781 7, 1793 6 og 1806 4 —, og skønt der blandt disse fandtes ikke faa, af hvem man kunde vente sig større Deltagelse i dets Arbejder — Mænd f. Eks. som Rasmus Nyerup, Werlauff, D. G. Moldenhawer, Fr. Münter, Vedel Simonsen og flere andre —, synes Aanden fra Langebeks første Tid ikke mere at have været levende i Selskabet. Hertil bidrog vel ogsaa, at Forstanderen fra Aar 1800 tog Bolig i Roskilde (som Amtmand sst.), hvorfor man 1808 fandt det hensigtsmæssigt tillige at vælge en Viceforstander.

Det eneste Medlem, hvis Interesse for Selskabet gav sig mere virkningsfulde Udslag, var Historikeren Professor *Abraham Kall*. Betegnende er det saaledes sikkert, at af 33 Bidrag i 2. Bind af Nye Danske Magazin stammede de 19 fra hans Haand,

og allerede 1800 udarbejdede han et detailleret Forslag til en Genoptagelse af Selskabets litterære Arbejde. I Erkendelse af, at Selskabet ikke længere havde en Langebek i dets Midte, fordrede han større fælles Arbejde af hele Medlemskredsen. For saa vidt genoptog han Selskabets oprindelige Idé, men paa eet Punkt betegner Kalls Forslag en Ændring fra det hidtil fulgte Spor: Hovedformaalet for Magazinet burde nemlig efter hans Opfattelse være det rent videnskabelige at fremdrage det Kildestof, der var bedst egnet til at oplyse Landets Historie, hvorimod der ikke fortrinsvis burde tages Hensyn til, hvad der vilde interessere de fleste Læsere eller »være meest morsomt at læse«. Trods alle Anstrengelser af Abraham Kall og vistnok ogsaa af *E. C. Werlauff*, der 1806 blev Sekretær, nærmede Selskabet sig nu i Slutningen af det nye Aarhundredes første Tiaar igen en alvorlig Krise, der truede det med fuldstændig Opløsning. Frelsen kom da ved Sammenslutningen med et andet Selskab af beslægtet Karakter.

3. *Det kongelige danske genealogiske og heraldiske Selskab*⁷⁾ var blevet stiftet 1777 af Klokkeren ved Holmens Kirke *Oluf Bang* († 1783), en af Tidens bekendte genealogiske Samlere. Formodentlig kan dette Selskab for en Del opfattes som et Konkurrenceforetagende til det den Gang ganske hensygnende Danske Selskab. Selskabet, der fortrinsvis skulde beskæftige sig med Heraldik og Adelsgenealogi og iøvrigt ogsaa lægge Vægt paa at pleje det danske Sprog, fik kongelig Stadfæstelse den 14. Januar 1778. Medlemmerne var delt i to Klasser, de ordentlige (arbejdsydende) og de overordentlige (pengeydende), og Selskabet blev ledet af en Forstander og en Sekretær. Denne sidste var i Realiteten den mest indflydelsesrige Person i Selskabets Bestyrelse. Blandt Forstanderne kan foruden Stifteren *Oluf Bang* især nævnes Kammerherre *E. A. v. Bertouch* og fra

1789 *P. F. Suhm*, blandt Sekretærerne de tidligere nævnte Litterater *B. C. Sandvig* og *J. J. Weber* samt Kunsthistorikeren *N. H. Weinwich*.

Selskabet anlagde omfattende Samlinger af Slægtsbøger, Breve og Aktstykker, Afskrifter af saadanne, personalhistoriske Efterretninger o. l., men som sin Hovedopgave ansaa det at tilvejebringe et dansk Adelsleksikon. Et Værk af denne Art lykkedes det ogsaa delvis at faa udarbejdet under Titel *Lexicon over adelige Familier i Danmark, Norge og Hertugdømmene*, I, 1782—87; II, 1788—1800. Hertil slutter sig en Materialsamling *Magazin til den Danske Adels Historie*, I, 1—2, 1783—85. Begge er indholdsrige og for deres Tid fortjenstfulde Arbejder. Desuden meddelte Selskabet fra Tid til anden genealogiske og heraldiske Oplysninger til private og til officielle Institutioner. Den endnu bevarede Forhandlingsprotokol viser, at man beflittede sig paa en nøjagtig og ordentlig Forretningsgang og afholdt hyppige Møder (1777—1809 afholdtes ialt 186 Møder).

Alt i alt maa det derfor sikkert siges, at Selskabet i sin Blomstringsperiode fuldt ud godtgjorde sin Berettigelse ved en hæderlig og nyttig Virksomhed, men det gik med dette som med saa mange andre Selskaber: efter en Aarrækkes kraftig Livs-udfoldelse tabte Interessen sig, og fra det nye Aarhundredes Begyndelse sygnede det kendeligt hen.

4. Var det paa dette Tidspunkt et fælles Kendetegn for begge vore historiske Selskaber, at Aanden var ved at slukkes, maatte det være en nærliggende Tanke, om det ikke var muligt ved en Forening af disse Samfund at puste ny Livsaande i de døde Ben. Virkelig ser man da ogsaa allerede 1807, da den tidligere Kancellipræsident *Fr. Moltke* var blevet Forstander for det genealogisk-heraldiske Selskab, at man efter Forstanderens Forslag besluttede at søge udvirket en Sammenslutning med Danske Selskab. Dette Selskab stillede sig velvilligt til Tanken, og efter

Ved Sammenslutningen med det genealogisk-heraldiske Selskab talte Danske Selskab 16 Medlemmer. Tallet forøgedes nu pludseligt med lige saa mange fra det andet Selskab. Ved den nærmere Regulering af Medlemskredsen, som fandt Sted 1813, ønskede 5 at træde over i Gruppen »overordentlige Medlemmer«, og hertil kom senere ved Indvalg yderligere 4. Det sidste overordentlige Medlem, Selskabet har haft, var Lensgreve *A. W. Moltke*, valgt 1822, død 1864. Af ordentlige indenlandske Medlemmer indvalgte 1810—47 47. Som før i Tiden skete ogsaa nu Medlemsoptagelse jævnlig i Sæt, saaledes blev der 1813 den 3. Marts paa een Gang optaget ikke mindre end 13 Medlemmer og 1836 5. Gennemgaar man Medlemslisten, er det paafaldende at se, hvorledes ikke faa af de indtil ca. 1830 valgte, om de end havde et anset videnskabeligt Navn, saa dog ikke just havde udmærket sig paa specielt historisk Omraade. Kun den bekendte Rektor *Oluf Worm* i Horsens, der indvalgte 1816, modtog ikke Valget, fordi han ikke ansaa sig for kvalificeret til at deltage i Selskabets Arbejder. Sprogforskeren *Rasmus Kr. Rask*, indvalgt 1813, udtraadte 1827, fordi man ikke vilde tillade ham at anvende hans ejendommelige Retskrivning i Bidrag til Danske Magazin.

Fra det genealogisk-heraldiske Selskab havde man overtaget 2 udenlandske Medlemmer (1 engelsk og 1 svensk). Skønt der ikke i Lovene af 1810 var udtrykkelig Hjemmel derfor, indvalgte man i denne Periode 9 ordentlige udenlandske Medlemmer, hvoraf 7 paa een Gang 1836, takket være den idérige Christian Molbechs Initiativ. Af disse udenlandske Medlemmer var de 7 svenske og de 2 tyske, medens 2 slesvigholstenske Historikere henregnedes til de indenlandske.

2. En meget paatrængende Opgave efter Selskabets Reorganisation var at foretage en omhyggelig Revision af dets Samlinger, baade af dem, der fra gammel Tid havde tilhørt Danske

Selskab, og af de nye, der var kommet til gennem det genealogisk-heraldiske Selskab. Den i forrige Periode paabegyndte Revision var aldrig blevet ført til Ende, og da *Molbech* 1813 var blevet valgt til Bibliotekar, besluttede man at fortsætte Arbejdet og med Bistand af *A. Kall* og *R. Nyerup* at give det et videre Omfang. Formodentlig er dette ogsaa sket, thi 1821 nedsattes en Komité (*Sekretæren (Fr. Benzon), C. Molbech, C. Ramus, C. J. Thomsen, Werlauff* og *Vedel Simonsen*) til nærmere at gennemgaa alle Samlingerne. Resultatet heraf blev, at man 1822 vedtog, at Selskabets Oldsager skulde tilbydes Oldnordisk Musæum, Mønterne det kgl. Møntkabinet og Portrætterne Portræt-samlingen paa Frederiksborg, medens de trykte Bøger skulde bortsælges ved offentlig Auktion. Tilbage blev saaledes kun de to Selskabers Samlinger af Haandskrifter og Pergaments- og Papirsbreve. Medens Danske Selskabs Samling heraf ikke blev ordentligt registreret, forfattede *Fr. Benzon* et fortrinligt Katalog over de fra det genealogisk-heraldiske Selskab hidrørende Dele. De tilbageblevne Samlinger forøgedes Tid efter anden. Navnlig bør fremhæves, at man 1813 og 1817 modtog Amtmand *E. A. v. Bertouchs* meget værdifulde og omfattende Samlinger til dansk Adelshistorie. Ogsaa enkelte andre haandskrevne Stykker tilfaldt i disse Aar Selskabet.

Udviklingen paa dette Omraade afspejlede dog i det hele paa karakteristisk Maade den store Forskel mellem Selskabets første Tid ved Midten af det 18. Aarhundrede og Forholdene i det nye Aarhundrede. Hvad der den Gang havde været ikke blot en Ære, men en livsvigtig Nødvendighed for Selskabet, var nu ved den langt lettere Adgang til Arkiver, Biblioteker og Musæer blevet delvis overflødigt, ja ikke saa lidt af en Byrde. De Forandringer, der fandt Sted 1822, var derfor fuldt ud i Pagt med Tidens Udvikling.

Men ogsaa den tilbageblevne Del af Samlingerne var et Problem. Musæumsmanden *C. J. Thomsen* foreslog 1839 i Betragt-

ning af de haandskrevne Samlingers store Værd, at man skulde leje et Par Værelser ude i Byen, hvor de kunde være mere sikrede mod Brandfare. Andre ønskede dog, at Samlingerne skulde fordeles mellem Det kgl. Bibliotek og Gehejmearkivet. Til at behandle dette Spørgsmaal nedsattes s. A. en Komité, bestaaende af *Kolderup-Rosenvinge*, *N. M. Petersen* og *H. M. Velschow*. Imidlertid naaede denne ikke til noget afgørende Standpunkt, og først da en ny Komité, bestaaende af *Velschow*, *Molbech* og *J. E. Larsen*, atter havde overvejet Sagen, blev det 1845 foreslaaet, at Selskabets egentlige Haandskrifter skulde afgives til Det kgl. Bibliotek, Diplomerne til Gehejmearkivet. I Henhold hertil overførtes Haandskrifterne 1847 til Biblioteket, medens Samlingen af Diplomerne, Papirsbrevene o. l. i Følge kgl. Resolution af 24. Februar 1847 skulde afgives til *Det historisk-genealogiske Arkiv* under Ordenskapitlet, som var blevet oprettet 1845 under Ledelse af *T. A. Becker*. Imidlertid blev dette allerede et halvandet Aars Tid efter Udstedelsen af det nævnte Reskript nedlagt som selvstændig Institution og forenet med Gehejmearkivet. Danske Selskabs Diplomsamling blev da i Følge kgl. Resolution af 25. Juni 1849 afgivet til Gehejmearkivet som Depositum²⁾ og overgik siden til Rigsarkivet, fra 1917 som dettes Ejendom.

3. Medens Selskabets Samlervirksomhed i denne Periode var stærkt tilbagetrædende og nærmest tenderede mod en Afvikling af hele denne tidligere saa vigtige Gren af dets Arbejde, dannede Udgivervirksomheden vedblivende Hovedhjørnestenen i dets Indsats. I denne Henseende kom navnlig *Danske Magazin* i Betragtning.

1810 var 3. Bind af *Nye Danske Magazin* blevet afsluttet, og da man efter forskellige Vanskeligheder, til Dels forårsagede af Tidens trange økonomiske Kaar, vilde fortsætte med 4. Bind, besluttede man at lade dette komme dels under den gamle Be-

tegnelse, dels som et Værk, der kunde holdes særskilt under Titel *Historiske Samlinger til Oplysning i vor Nordiske Historie*. Heraf blev trykt eet Hefte 1818, men da Udstyret ikke tilfredsstillende, kasserede man Oplaget og gik over til alene at fortsætte det hidtidige Samlingsværk. 1823 kom da 4. Bind af Nye Danske Magazin, 1827 5. og 1836 6. Bind, hvorved den Række, der var paabegyndt 1786, endelig afsluttedes. Af 3. Række kom i denne Periode Bind 1-2, 1843-45.

Ogsaa i disse Bind findes mange værdifulde Bidrag. Karakteristisk er det nu, at der tages langt mere Hensyn til den politiske Historie end i Selskabets tidligere Perioder. Af Bidrag af denne Art fortjener særlig at fremhæves Christian III's Anklageskrift mod Bisperne 1536 og Brevet om Kalmarunionen 1397, Aktstykkerne vedrørende Christiern II og Jens Andersen Beldenak (2. R. III), en Række Indberetninger fra Niels Juel og Cornelius Tromp, Hannibal Sehesteds politiske Testamente, en Del Gesandtskabsindberetninger samt Artiklerne om Kongevalget efter Frederik I's Død (3. R. I). Om Selskabets gamle Interesse for det danske Sprog vidner Chr. Molbechs Oversigt over de danske Ordbogsarbejders Historie (2. R. V). Bidrag til Selskabets egen Historie findes i Fortalen til 2. R. IV, der gav en Udsigt over dets vekslende Skæbner, og i 3. R. II, der i Anledning af 100-Aars Jubilæet 1845 mindede om dets Betydning i dansk Aandsliv. Stifteren Jacob Langebeks Levned og Personlighed blev gjort til Genstand for Behandling i en større Biografi af Jens Møller (2. R. IV) og i en Mindetale af Chr. Molbech (3. R. II).

Foruden af de i Magazine optagne Artikler forekommer der i Forhandlingsprotokollen jævnlig Omtale af en Del andre — større eller mindre — Bidrag, som man paatænkte udgivet, men som af forskellige Grunde ikke saa Dagens Lys. Interessant er det endvidere at se, at Selskabet 1836 officielt kundgjorde (i Danske Magazin 2. R. VI), at det af Hensyn til dets gamle

Forpligtelse til ogsaa at varetage Udforskningen af det danske Sprogs Historie agtede særlig at samle sig om Udgivelsen af ældre, paa Dansk skrevne Diplomer. Heller ikke denne Plan blev dog ført ud i Livet, navnlig fordi N. M. Petersen og Chr. Molbech i dette Tidsrum paabegyndte Udgivelsen af et Udvalg af danske Diplomer og Kolderup-Rosenvinge en Samling af gamle danske Domme.

Efter lange Tidens Forløb paabegyndte Selskabet Udgivelsen af Særpublikationer. Først drejede det sig om at afvikle en gammel Gæld fra det genealogisk-heraldiske Selskabs Dage. Dette Selskab havde, som tidligere omtalt, udgivet et *dansk Adelsleksikon*, der imidlertid var standset ved Bogstavet T, og Manuskriptet til det afsluttende Hefte var forsvundet 1803. Et nyt Manuskript blev da tilvejebragt af *Abraham Kall* og *Fr. Benzon*, men først 1814 og først efter Overvindelse af store tekniske og økonomiske Vanskeligheder kunde dette gives i Trykken. Var det end tiltalende at faa denne vigtige Haandbog endeligt afsluttet, saa blev det dog ved den sildige Udgivelse af det manglende Hefte understreget, at hele Værket ikke længere svarede til de Krav, som den historiske Kritik maatte stille til et saadant Arbejde. — Heller ikke *Magazin til den danske Adels Historie* var i sin Tid kommet til Afslutning, men ogsaa denne Mangel blev relativt afhjulpet, da man 1824 fik udgivet de sidste to Hefter af 1. Bind.

Selskabets vigtigste Publikation i disse Aar — bortset fra Magazinet — var dog Udgaven af *Biskop Jens Bircherods Dagbøger*, der var blevet skænket til det 1750. Det blev *Christian Molbech*, som paatog sig det møjsommelige Arbejde med at gennemgaa den lange Række haandskrevne Kvartbind, som den lærde Aalborg-Bisp havde efterladt sig, og besørge det saaledes udvalgte Stof udgivet. Udgaven paabegyndtes 1838 og afsluttedes 1846; sidste Hefte var forsynet med en Dedikation til Selskabets Forstander *Laurids Engelstoft*. Med god Grund ret-

tede Molbech heri en særlig Tak til denne »al Videnskabeligheds og Lærdoms aandfulde Ven, Historiens fortrolige Dyrker, Kiender og Fortolker«, thi fra første Færd havde Engelstoft omfattet Planen om Udgivelsen af Dagbøgerne med den varmeste Interesse. Udgaven af Bircherods Dagbøger indtager en smuk Plads blandt Selskabets Publikationer. Ganske særlig har den paa Grund af Udgiverens Stofudvalg Betydning i kulturhistorisk Henseende, hvorimod Forbigaaelsen af mangfoldige personalhistoriske Notitser har medført, at der senere baade i Danske Magazin og i Personalhistorisk Tidsskrift har maattet udgives Supplementer til Molbechs Udgave⁹). En parallel Udgave af Bircherods Brevveksling, som Molbech havde planlagt, og hvorom der forhandlede endnu 1854, lykkedes det ham derimod ikke at bringe frem.

4. Selskabets Forhandlingsprotokol for Tidsrummet 1810—47 viser, at ogsaa Mødevirksomheden blev fornyet, selv om Lovenes strenge Bestemmelser om Afholdelse af Møder hver 14. Dag ikke lod sig gennemføre. I enkelte mindre Perioder afholdtes overhovedet ingen Møder, saaledes ikke 1819—21 og 1830—36. 1837 vedtog man da, at Medlemmerne skulde samles een Gang hver Maaned i Tiden mellem September og Maj.

Videnskabelige Foredrag blev ikke holdt ved disse Møder, men der blev nok givet mindre Meddelelser især i Forbindelse med Omtale af de Stykker, der skulde udgives i Danske Magazin. Desuden forhandlede i Almindelighed om Selskabets Sager og foretoges Valg af nye Medlemmer, nu og da drøftedes ogsaa en eller anden videnskabelig Plan. Det var saaledes Tilfældet den 8. Maj 1827, da *C. J. Thomsen* foreslog, at Selskabet skulde lade udarbejde et Regestum diplomaticum over alle trykte Aktstykker henhørende til den danske Historie. Efter at en Komité (*Werlauff, Molbech, Kolderup-Rosenvinge*) havde overvejet Sagen, mente Selskabet ikke at turde indlade sig paa

et saa omfattende Arbejde. Idéen blev da siden taget op af Videnskabernes Selskab, under hvis Auspicier der 1843—47 udkom 1. Bind af det bekendte Værk *Regesta diplomatica historiæ Danicæ*.

Ved Møderne forhandlede ogsaa om de Responsa, hvis Afgivelse siden 1810 i mere end et Aarhundrede udgjorde en ikke helt ringe Del af Selskabets Virksomhed. Ogsaa dette var en Arv fra det genealogisk-heraldiske Selskab, og den kunde jævnligt afføde temmelig byrdefuldt Arbejde for Sekretæren. Gennemgaaende skyldtes Afgivelse af saadanne Responsa en eller flere Personers Ønske om at faa deres Tilknytning til bestemte adelige Slægter legitimeret for derved at kunne nyde godt af de Fordele, som Slægtskab af denne Art kunde medføre. Der blev dog ikke tillagt Selskabets Responsa juridisk Gyldighed, men de blev blot opfattet som vejledende Erklæringer fra en Kreds af historisk sagkyndige. Som Eksempler paa den Slags Responsa kan her nævnes, at man 1817 afviste et Udkast fra Lensgreve J. C. Juel-Vind-Frijs til et nyt Vaaben, hvori det grevelige Frijsiske og det friherrelige Krag-Juel-Vindske Vaaben var forenede; at man 1819 til Brug for Justitsraad v. d. Wisch i Stade paatog sig at udarbejde en Stamtavle over hans Slægt, der havde hørt til det holstenske Ridderskab, og at man 1840 afgav Erklæringer i Anledning af Ansøgninger fra Kammerjunker J. C. Mylius og Actuar M. A. H. Harbou om Bekræftelse paa deres Adelsskab.

5. Den 8. Januar 1845 var der forløbet 100 Aar siden Danske Selskabs Stiftelse. Man fejrede denne Begivenhed ved et Højtidsmøde paa Stiftelsedagen. Efter at Forstanderen *Laurids Engelstoft* havde indledet Mødet, holdt *Christian Molbech* en karakterfuld, stærkt personlig Tale, hvori han mindedes Jacob Langebek og skildrede Selskabets ejendommelige Karakter og Indsats i det svundne Aarhundrede.⁴⁾ Med

Myndighed slog han til Lyd for, at Selskabet burde fortsætte og udvide sin Udgivervirksomhed med Hensyn til historiske Kilder, men pegede samtidig paa, at det ikke, hvis det vilde blive sin Idé tro, burde tabe Sproghistorien af Øje, og nævne en Række vigtige Sprogmindesmærker fra ældre Tid, som fortjente Nyudgivelse. Endelig fremhævede han, at Selskabet ogsaa burde støtte den biografiske Side af Historieforskningen.

Mødet afholdtes undtagelsesvis i den bekendte Vincents Restaurant, Kongens Nytorv 5, og Forstanderen havde nogle Dage forinden med en for ham ejendommelig Vending indbudt Medlemmerne til at samles »til selskabelig Underholdning ved et socratisk Maaltid.«⁵⁾* Et saadant fandt ogsaa Sted efter Molbechs Foredrag. Ved dette udbragte *Forstanderen* Kongens Skaal og *Molbech* Langebeks, medens *N. M. Petersen* mindedes de øvrige afdøde Medlemmer, og *Kolderup-Rosenvinge* takkede Forstanderen og Selskabets andre Embedsmænd. *L. Engelstoft* talte tilsidst for Selskabets Fremtid. Endelig gik Selskabets Pokal rundt mellem Deltagerne i Festen aabenbart som et symbolsk Udtryk for Medlemmernes fortsatte Tilknytning til Selskabets første Tid og som et Tegn paa den Broderskabsaand, der forenede dem. Et synligt Minde om denne Fest findes endnu i Selskabets Protokol, idet alle Deltagerne, 12 i Tallet, egenhændigt indskrev deres Navne heri.

Jubilæumsfesten 1845 satte sig ogsaa paa anden Maade Spor af varig Betydning, idet det ved denne Lejlighed lykkedes at overtale *Werlauff* som Selskabets Senior til at udarbejde en Fremstilling af dets Historie.⁶⁾ Til *Werlauffs* grundige og nøjagtige Skrift, der udkom 1847, staar nærværende Redegørelse i stor Gæld, og det vil vedblive at være en Hovedkilde til

---

* Fra et kulturhistorisk Synspunkt har det maaske Interesse at se, hvad man i 1845 forstod ved et »simpelt, men dog anstændigt Maaltid«: 4 Retter god Mad, Dessert, Kaffe samt 1/2 Flaske St. Julien pr. Hoved, alt for 2 Rbdr. pro persona.

Oplysning om Selskabets Historie i det første Aarhundrede af dets Tilværelse. Ikke mindst var det af Betydning, at Werlauff fra sin 40-aarige Medlemstid har kunnet supplere de foreliggende skriftlige Kilder med forskellige Træk, han havde opbevaret i sin tro Hukommelse.

6. Jubilæet 1845 fik dog større Betydning end blot at danne et festligt Højdepunkt i Selskabets Tilværelse, idet det gav Anledning til forskellige Reformers. Fra to Medlemmer, C. Molbech og H. M. Velschow, indkom der Forslag til Udvidelse af Selskabets Virksomhed. Molbech foreslog en samlet Udgivelse af de ældre Kancelliregistranter, medens Velschow ønskede en fornyet Ordning især af det genealogisk-heraldiske Selskabs adelshistoriske Samlinger og en Fortsættelse af det heri nedfældede Samlerarbejde. Efter en Komitébehandling (ved Velschow, Molbech og J. E. Larsen) anbefalede Selskabet i sin Helhed begge Forslag og besluttede yderligere dels at lade Lovene af 1810 revidere, dels at henvende sig til Kongen for at opnaa en større Understøttelse til dets Virksomhed.

Et Udvalg, bestaaende af de to Jurister *Kolderup-Rosenvinge* og *J. E. Larsen* samt *Chr. Molbech*, udarbejdede et Lovforslag, der blev vedtaget i Mødet den 1. December 1845. Disse nye Love, der omfatter 16 Paragraffer, og som udkom i Trykken s. A., blev med faa Ændringer gældende lige indtil 1936. De er i flere Henseender stærkt afvigende fra Lovene af 1810 og har aabenbart paa ikke faa Punkter legaliseret en Praksis, som stiltiende havde udviklet sig i de mellemliggende Aar.

Af de enkelte Lovbestemmelser kan følgende gøre Krav paa nærmere Omtale: § 1, hvori man særlig tydeligt mærker Molbechs Aand, betoner, at Selskabet vil holde fast ved dets oprindelige Formaal »at oplyse Fædrelandets Historie og det danske Sprog af Kilderne, ved Udgivelsen af Actstykker, historiske Efterretninger og sieldne Sprogmonumenter«. Derefter udvikles nærmere, hvorledes Kunsthistorie og Arkæologi,

Topografi og Personalthistorie kan blive Genstand for Selskabets Arbejder, for saa vidt der tilstræbes Behandling af disse Discipliner gennem nye, aktmæssige Bidrag. § 2 fastslaar, at Selskabet agter at beholde dets genealogisk-biografiske Samlinger, at forøge og fuldstændiggøre dem, men med det Maal for Øje til sin Tid at faa dem gjort offentligt tilgængelige. I § 3 normeres Antallet af Medlemmer til 16 indenlandske og 8 udenlandske. En vigtig Bestemmelse, som oftere kom til at spille en Rolle i den følgende Tid, var den, at dersom 4 af de indenlandske Medlemmer tog Bopæl uden for København, kunde det samlede Antal Medlemmer inden for denne Klasse forøges indtil 20. I Modsætning til før indførtes nu ogsaa Lovhjemmel for Indvalg af udenlandske Medlemmer, medens den tidligere Forpligtelse til at betale Kontingent bortfaldt. I Stedet for Betegnelsen »overordentlige Medlemmer« indførtes nu Navnet »Æresmedlemmer« (§ 4). Til Valg af ordentlige Medlemmer krævedes $\frac{2}{3}$ Jastemmer af mindst $\frac{3}{4}$ af de i København bosiddende Medlemmer, til Valg af Æresmedlemmer Enstemmighed blandt de fremmødte (§ 5). Nye Medlemmers Ret til at faa tilstillet et Diplom blev fastslaaet i § 6. — Som Selskabets Embedsmænd nævnes: en Forstander, en Sekretær, en Arkivar (Archivarius) og en Kasserer (§ 7). Interessant er det at se, hvorledes den gamle Titel fra Langebeks Tid: Selskabets Forstander, som i hvert Tilfælde officielt havde været ude af Brug siden 1810, nu atter kom til Ære og Værdighed. De Pligter, som paahvilede hver enkelt Embedsmand, bestemmes væsentlig paa samme Maade som før, dog med den Forandring, at Arkivaren overtog den tidligere (nu forsvundne) Bibliotekars Pligt til at føre Tilsyn med Selskabets Samlinger. Desuden havde han Forvaltningen af Oplaget af Selskabets Skrifter under sig (§ 8—11). Nærmere Regler fastsattes vedrørende Afholdelse af Møder og Optagelse af Bidrag i Danske Magazin (§ 13), og endelig fastholdt man den

gamle Bestemmelse om, at Selskabets Samlinger og Formue i Tilfælde af dets Opløsning skulde tilfalde Kongen (§ 16).

Ikke mindre vigtigt end disse normgivende Bestemmelser for Selskabets Liv og Virksomhed var det kgl. Stadfæstelsesbrev, som man opnaaede den 24. Februar 1847 paa nøjagtigt Hundredaarsdagen for Udstedelsen af det kongelige Beskyttelsesbrev 1747. Kong *Christian VIII* bekræftede i dette de tidligere givne kgl. Benaadningsbreve af 7. Januar 1746 og 24. Februar 1747 og føjede dertil to nye Bestemmelser: 1) at Selskabet aarligt skulde oppebære en Understøttelse paa 400 Rdlr. foruden de 300 Rdlr., det faktisk fra 1781 havde haft Løfte om, hver Gang et Bind af Danske Magazin var blevet afsluttet, og 2) at Selskabets Samlinger »til yderligere Betyggelse« skulde opbevares i det nyoprettede »historisk-genealogiske Archiv«, dog holdte adskilt fra dette og tilgængelige for Selskabets Medlemmer.

Ikke mindst det kongelige Tilsagn, der sikrede Selskabet et fast aarligt Annuum, blev af væsentlig Betydning for dets fortsatte Arbejde og dannede i de kommende Aar en Grundpille i dets Økonomi. Den daværende Forstander, *Laurids Engelstoft*, der havde benyttet sin betydelige Indflydelse hos *Christian VIII*, til at udvirke denne Gunstbevisning, har ogsaa derigennem indlagt sig den største Fortjeneste af Danske Selskab.⁷⁾

V

(1847 – 1936)

1. Ved Lovene af 1845 og Benaadningsbrevet af 1847 var der blevet skabt et solidt Grundlag for den videre Udvikling af Selskabets Virksomhed, som den uden iøjnefaldende Forskelle kom til at udfolde sig i næsten et helt Aarhundrede.

Uagtet alle Forandringer, som Tidernes Gang og de enkelte ledende Personligheder kunde medføre, arbejdede man i alt væsentligt videre ad de en Gang fastlagte Linier. Midtpunktet i Selskabets Virksomhed dannede vedblivende den gamle Publikation *Danske Magazin*, hvoraf man indtil 1936 naaede at udgive til 7. R. II 1—2 Hefte. En ikke uvigtig Side af Selskabets Arbejde var desuden indtil 1922 Afgivelsen af Responsa, særlig til Justitsministeriet, i adelshistoriske Spørgsmaal. Derimod ophørte trods Bestemmelserne i Lovene af 1845 Selskabets Indsamling af originalt Kildemateriale.

Mødevirksomheden var temmelig ujævn, dette lange Tidsrum taget under eet. Visse mindre Perioder kan opvise en fyldigere Række af Møder, til andre Tider var der endog lange Mellemrum mellem de enkelte Møder. I Gennemsnit synes der at være blevet afholdt Møde een à to Gange om Aaret. Medens man fra 1798 havde haft Samlingssted i Videnskabernes Selskabs Lokaler i den venstre Staldbygning ved Christiansborg, fulgte Danske Selskab siden med Videnskabernes Selskab tilbage til Prinsens Palæ, hvor dette Selskab igen 1855 fik Lokale.¹⁾ Her holdt Danske Selskab sit første Møde den 12. Marts s. A.

Til Møderne blev de indenbyes Medlemmer indbudt ved et Cirkulære fra Forstanderen, og i en særlig Mappe (endnu bevaret) bragte Selskabets Bud Akterne til de Sager, der skulde forhandles, rundt til de enkelte Medlemmer. Først fra 1882 blev det Skik ogsaa at give udenbyes Medlemmer Meddelelser om Afholdelse af Møder. Betegnende for Datidens lokale Forhold var en Drøftelse, der fandt Sted saa sent som 1889, om, hvorvidt Medlemmer, der boede paa »Broerne« eller paa Frederiksberg, skulde betragtes som udenbyes Medlemmer eller ej. Det sidstnævnte Alternativ afvistes dog. En stadig Ulempe til langt ned i Tiden var det, at de strenge Bestemmelser i Lovene (§ 5) om Mødernes Beslutningsdygtighed atter og atter

hindrede, at man kunde naa til positive Resultater, hvorfor Sagerne maatte udskydes, og nye Møder indkaldes.

Videnskabelige »Meddelelser« blev almindeligvis ikke givet paa Møderne ud over en kortfattet Gennemgang af de Bidrag, der tænktes optaget i Danske Magazin. Efter Protokolreferaterne at dømme har saadanne Forslag kun sjældnere givet Anledning til mere indgaaende Drøftelser. Det samme var Tilfældet med Selskabets økonomiske Forhold, der forøvrigt i de nærmeste Aar efter 1847 tegnede sig gunstigt, saaledes at man som Reserve til trange Tider kunde opspare en beskeden Kapital — fra 1856 til 1867 voksede Selskabets Formue saaledes fra 3000 Rdlr. til 6300 Rdlr., 1936 udgjorde den Kr. 18 700.

Stærkere Meningsmodsætninger — skønt ogsaa de kun sjældnere afspejler sig i Mødereferaterne — har efter andre Kilder at dømme²⁾ nu og da gjort sig gældende ved Behandling af Forslag om Medlemsoptagelse. Medens der i Perioden 1847—1936 ikke blev udnævnt Æresmedlemmer, blev der optaget 63 indenlandske ordentlige Medlemmer. Fordelt efter de forskellige Forstanderes Embedstid vil dette sige: 1847—51 4, 1851—66 10, 1866—82 9, 1882—92 7, 1892—1915 17, 1915—35 15 og 1935—36 1. Optagelse af Medlemmer af denne Klasse var nogenlunde jævnt fordelt over hele Perioden, svagest dog 1866—82, derimod stiller det sig helt anderledes med Hensyn til de udenlandske ordentlige Medlemmer. Der blev ialt af saadanne optaget 24, deraf 12 norske, 8 svenske, 3 tyske og 1 fransk, men Optagelsen fandt Sted med store Spring. Efter at Danske Selskab ikke havde optaget nogen udenlandsk Forsker i sin Midte siden 1843, optog man igen 1867 en norsk Historiker og fortsatte derpaa nogenlunde regelmæssigt, men først efter 1900 med kortere Mellemlum, at indvælge udenlandske Medlemmer. En engelsk Forsker, Sir *Thomas Duffus Hardy* (1804—78), Deputy-keeper ved Record Office i London, som

indvalgte 1876, ønskede paa Grund af Alder ikke at modtage Valget. En interessant Udtalelse fremkom 1874 i en Debat om eventuelt Indvalg af en mecklenburgsk Forsker, hvorom *C. Paludan-Müller* havde stillet Forslag, idet han betonede, at »man maatte have en Tydsker, for at vise, at man ikke fastholdt nationalt Had«. Selskabets Flertal fulgte dog ikke *Paludan-Müller*. Saa vidt vides, har kun een Gang et udenlandsk Medlem deltaget i et af Selskabets Møder: den 11. Maj 1910, da den norske Professor *Yngvar Nielsen* var til Stede. I hele Perioden er kun eet Medlem udtraadt af Selskabet (*W. Møllerup* 1911), medens Rigsarkivar, Dr. jur. *V. A. Secher*, der indvalgte den 18. April 1904, ikke ønskede at modtage Valget dels paa Grund af sin Alder, dels fordi han ikke vilde staa i Vejen for yngre, som Selskabet maatte ønske at optage. Den første — og hidtil eneste — Kvinde (*Ellen Jørgensen*) indvalgte 1917.

2. Endnu fire Aar efter Reorganisationen 1847 vedblev den højtfortjente *Laurids Engelstoft* at være Selskabets Forstander. Allerede 1848 fik han ved sin Side som Sekretær sin gamle Discipel *C. F. Wegener*, der just s. A. fra Sorø var kommet til København som Gehejmearkivar (og kgl. Historiograf). Det var naturligt, at man valgte en Mand netop af *Wegeners* Type og hele Studieretning til denne Post, og siden da — blot med en kortvarig Afbrydelse 1936—41 — har den altid været beklædt af Embedsmænd i Gehejmearkivet, senere i Rigsarkivet. *Wegeners* nære personlige Forhold til *Engelstoft* affødte et harmonisk Samarbejde med Forstanderen, hvis Fortjenester af Selskabet han siden fremhævede i sit Mindeskrift om denne. De omhyggelige, nøjagtige og klare Referater i Protokollen fra denne Periode vidner højt om hans Dygtighed som Sekretær.

Forøvrigt var de sidste Aar af *Engelstofts* Forstandertid ikke særlig begivenhedsrige for Selskabet. Af Betydning var

det dog, at der 1847 blev oprettet en lille Post som Medhjælper for Sekretæren ved Udgivelsen af Danske Magazin. Denne blev besat med daværende Kopist i Gehejmearkivet *M. N. C. Kall Rasmussen*.

3. Da Engelstoft døde 1851, blev *C. F. Wegener* valgt til hans Efterfølger som Forstander (indtil 1866). *S. A.* fik han til Sekretær Professor *T. A. Becker*, en Mand, der vel ikke har det bedste Navn som Historiker, men som i sin Sekretærtid viste megen Interesse for at fremme Magazinet's regelmæssige Udgivelse. Det kan dog se ud til, at han af og til har mødt nogen Opposition i Selskabet, især fra Molbechs og Allens Side, og i 1860 følte han sig træt og gik af. I hans Sted valgtes *Kall Rasmussen*, der 1852 var blevet optaget som Medlem. Desværre kom Selskabet ikke til at høste det fulde Udbytte af hans Arbejdskraft og sjældne Lærdom, da han snart efter blev nedbrudt af Sygdom og allerede 1863 døde. Han hørte til Gehejmearkivets bedste Mænd, og i de to Perioder, han virkede ved Magazinet, gjorde han sig højt fortjent af dette.³⁾ Ikke mindst er der Grund til at fremhæve hans Udgivelse af Biskop Lage Urnes Testamente (i 3. R. III), hvortil er føjet en Kommentar, der i et af Selskabets Møder af Wegener med Rette blev fremhævet som forbilledlig ved sin Omhyggelighed og rige Fylde af historiske Oplysninger. Ved sin Kommenteringsmetode havde *Kall Rasmussen* knyttet Traaden tilbage til Traditionen fra Langebeks Tid. Efter *Kall Rasmussens* Død fik Wegener sin haandgangne Mand, Registrator ved Gehejmearkivet *C. U. A. Plesner* valgt til Sekretær. Han stod vel ikke paa Højde med Forgængeren, men har dog ogsaa i en lang Aarrække (til 1882) ydet et stort Arbejde for Fortsættelsen af Magazinet.

I Følge hans hele Ejendommelighed var det næppe at vente, at Wegener skulde udfolde noget særligt kraftigt Initiativ. Selskabets Hovedindsats i hans Forstandertid synes da ogsaa

at have bestaaet i at føre *Danske Magazin* støt videre. Blandt de vigtigste Bidrag fra denne Tid kan foruden Lage Urnes Testamente ved Kall Rasmussen nævnes Rigsraad Christen Skeels Dagbog 1649—59 (3. R. IV, ved T. A. Becker) og Forhandlingerne mellem Christiern II og Frederik I, desuden en stor Samling Aktstykker om Gotland (3. R. III).

Af Betydning var ogsaa Offentliggørelsen af en Del af det værdifulde Kildestof, som findes i Kancelliets ældre Regi-stranter, de saakaldte »Tegnelser«, 1535—50, men Tilrettelæggelsen heraf var desværre saa uheldig som vel tænkelig. Det var *T. A. Becker*, som genoplivede en gammel Plan om at udgive denne Række, antagelig fordi det begyndte at knibe med at finde passende Kildestof til Magazinet, men hans Forslag bekæmpedes straks, om end uden Held, af *C. F. Allen*. Siden har *C. F. Bricka*, der 1885 for Rigsarkivet paabegyndte en systematisk Udgivelse af »Kancelliets Brevbøger«, træffende belyst det Fejlgreb, Selskabet begik ved at paabegynde denne Udgave.⁴⁾ Udgivelsen alene af Tegnelserne, — til de tilsvarende »Registre« naaede man aldrig —, for den korte Aarrække 1535—50 tog ikke mindre end 33 Aar og førte til, som allerede af Allen forudset, at ensartet Stof, der skulde have været samlet i een særskilt Publikation, nu er splittet over 8 Bind. Hertil kommer yderligere, at Udgaven heller ikke som Tekstudgave betragtet tilfredsstillende de Fordringer til kritisk Tilrettelæggelse, som Benytteren maa stille til et saadant Arbejde. — Langt mere afrundet og tilfredsstillende var derimod den Udgave af *De ældste danske Archivregistraturer*, som var planlagt allerede af L. Engelstoft. Den paabegyndtes 1854 af *T. A. Becker* og fortsattes siden af *C. Plesner* og *A. Thiset*. Med et 4. Bind naaede den 1885 sin relative Afslutning.

Til Trods for, at de officielle Referater af Forhandlingerne bærer et afdæmpet Præg, kan man nu og da spore Efterdønninger af temmelig bevægede Debatter, undertiden af ret

skarpe Sammenstød. Især synes den bidske, men for Selskabets Vel saa nidkære *Molbech* ved sin kantede Optræden lejlighedsvis at have voldt Forstanderen Vanskeligheder. I Slutningen af *Wegeners* Forstandertid begynder en kendelig Afslappelse at gøre sig gældende: Kall *Rasmussens Død* var især et haardt Slag for Selskabet, ikke mindst da omtrent samtidigt adskillige af de ældre Medlemmer gik bort. For at tilvejebringe mere Liv i Selskabets Arbejde foreslog da 1864 Bibliotekar *P. G. Thorsen*, at man skulde afholde maanedlige Møder i Vinterhalvaaret og ved disse holde videnskabelige Foredrag. *Wegener* stillede sig straks skarpt afvisende over for dette Forslag: det vilde forandre Selskabets gamle Karakter, og det var »farligt«, fordi det vilde paalægge Medlemmerne et Baand. I det følgende Møde meddelte *Wegener*, at han vilde gaa af som Forstander, hvis *Thorsens* Forslag blev vedtaget. *Thorsen* gentog nu sit tidligere Forslag i en bestemt Formulering, som ikke er uden Interesse: »at der, for at bringe en livligere Meddelelse om fædrelandske Emner istand mellem Medlemmerne, maatte finde hyppigere Sammenkomster Sted, hvor de kunde samtale med hverandre om dansk Historie, gjøre hverandre mindre Meddelelser og meddele deres Opfattelse af historiske Gjenstande.« *Thorsens* Forslag kom nu til Afstemning, men blev ikke vedtaget, og *Wegener* lovede til Gengæld at blive sin Funktionstid ud. Da denne var udløbet den 22. Oktober 1866, genvalgte man *Wegener*, men han nægtede nu bestemt at tage mod Valget, og det endelige Resultat blev da, at hans tidligere Modstander *P. G. Thorsen* valgtes til Forstander, om end med kneben Stemmeflerhed.

4. *P. G. Thorsen* er i Overleveringen kommet til at staa som et Sindbillede paa Svaghed og Initiativløshed⁵). Som saa ofte i lignende Tilfælde skyldes dette aabenbart, at man ensidigt har tænkt paa hans senere Aar, da Affældighed mere og

mere mærkede hans Personlighed. I Thorsens Manddomsalder synes det at have været ganske anderledes, og i hvert Tilfælde det meste af hans Forstandertid maa betegnes som en meget grødefuld Periode for Danske Selskab, ja som dets rigeste Blomstringstid i det 19. Aarhundrede.

Medvirkende hertil var dog ogsaa, at Selskabets økonomiske Kaar havde forbedret sig saa meget, at man kunde tillade sig en kraftigere Virksomhed, og desuden, at en lille, men meget energisk Kreds af Medarbejdere ivrigt støttede Forstanderen. Blandt disse kan især foruden Sekretæren fremhæves *H. F. Rørdam, Oluf Nielsen, Birket-Smith* og *A. Heise*. Alle-rede 1856 havde den daværende 26-aarige Cand. theol. *H. F. Rørdam* indsendt (og faaet optaget) et Bidrag til Belysning af Københavns Universitets Historie 1659—60, og da Thorsen, hans gamle Velynder⁶⁾, nu var blevet Forstander, og han selv 1867 var blevet Medlem, blev han draget stærkt ind i Selskabets Arbejde. Skønt Rørdam som udenbyes Medlem aldrig kom til at høre til Selskabets Embedsmænd, maatte han dog i hened et halvt Aarhundrede regnes for en bærende Kraft i Danske Selskab. Gennem hele denne Periode var han en stadig Medarbejder ved Danske Magazin, og adskillige af de talrige Bidrag, han har meddelt til dette, hører til Publikationens mest værdifulde. Fra disse Aar kan saaledes nævnes Efterretningerne om Jørgen og Christoffer Dybvad (4. R. II) og Sivert Grubbes Dagbog (4. R. II og IV). Ogsaa andre bidrog med godt Stof, saaledes *Johan Grundtvig*, hvis Aktstykker vedrørende Grevefejdens Historie beslaglagde et helt Bind (4. R. III).

Hvad der dog særlig karakteriserer Thorsens Forstandertid, er, at man genoptog og gennemførte Udgivelsen af Særpublikationer. I disse Aar kom saaledes 1868 det vigtige Reformationsskrift *Malmøbogen* og 1870 *Hans Tavsens Smaaskrifter*,

begge ved Rørdam; 1868 *Ludus de Sancto Kanuto duce* og 1874 *De tre ældste danske Skuespil* ved S. Birket Smith; 1869 Ribe »Oldemoder« og 1872 *Dueholms Diplomatarium* ved Oluף Nielsen, og endelig 1879 *Diplomatarium Vibergense* ved A. Heise. Særlig betydningsfuld blandt disse var dog Udgaven af Ribe »Oldemoder«, og Thorsen havde personlig ydet et stort Arbejde ved Tilrettelæggelsen af dette Skrift. Ikke blot var denne Udgave af stor Værdi ved det Kildestof, den indeholdt, men ogsaa den anvendte Teknik betyder et stort Fremskridt: de forskellige Tiders Haandskrifter var adskilt ved Anvendelsen af en Række typografiske Skrifttyper, og hele Apparatet var lagt til Rette med særlig Omhu.

Fra ca. 1875 begyndte det dog tydeligt igen at gaa ned ad Bakke med Danske Selskab. Møderne blev sparsomt besøgte, man søgte en Overgang at berøve Selskabet dets aarlige Understøttelse paa Finansloven, og et nyt Selskab, »Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie«, stiftet 1877 af en Kreds af unge Historikere med Kr. Erslev i Spidsen, tog afgjort Føringen i energisk og planmæssig Kildeudgivelse, medens et andet Selskab, »Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie«, stiftet 1879, overtog et andet vigtigt Omraade inden for Danske Selskabs Arbejdsmark fra gammel Tid. Hertil kom Forstanderens stærkere og stærkere tiltagende Kraftesløshed. Selv hans gode Ven og Klient H. F. Rørdam beklager sig oftere i disse Aar i Breve til lærde Venner (f. Eks. til Ludvig Daae) over, at Thorsen er »utrolig langsom«, og siger, at der paa hans Gravsten burde staa: »han hastede langsomt«.7) Paa sin Side klager Thorsen over, at Sekretæren Plesner med Aarene blev vanskeligere og vanskeligere at faa noget Arbejde fra.8) Imidlertid nærmede man sig et Vendepunkt i Selskabets Historie: den 2. Juli 1882 døde Plesner, og den 18. September s. A. fratraadte Thorsen som Forstander.

5. Den 18. September 1882 afholdtes et Medlemsmøde, der for lange Tider blev af skelsættende Betydning i Selskabets Historie. Længe i Forvejen var der blevet arbejdet for at gennemføre en Fornyelse af Danske Selskab — ikke mindst Rørdam havde været interesseret i at komme »det invalide« Selskab til Hjælp⁹). Efter at der straks var blevet indvalgt tre nye Medlemmer (*C. F. Bricka*, *A. D. Jørgensen* og *Johs. Steenstrup*), skred man til Valg af Forstanderskab. Forstander blev Overbibliotekar *Christian Bruun* og Sekretær *C. F. Bricka*, og ved deres Side fik de *S. Birket-Smith* som Arkivar og *Oluf Nielsen* som Kasserer.

I ti Aar kom *Christian Bruun* til at lede Danske Selskab, men det kan uden Forringelse af hans Indsats siges, at Æren for den stærkere Virksomhed, som Selskabet nu igen udfoldede, maa han i høj Grad dele med den nye Sekretær. *Bricka* følte det som en stor Anerkendelse, at han paa een Dag var blevet valgt baade til Medlem og til den næsthøjeste Embedsmand i »*Jacob Langebeks ærværdige Selskab*«, og han fremhævede med Glæde, at siden *Langebeks Dage* var der næppe forekommet Eksempler paa, at en Mand i en saa underordnet Stilling (han var kun Biblioteksassistent) havde faaet en saa indflydelsesrig Post i Selskabet.¹⁰) *Bricka* gjorde heller ikke i de mere end tyve Aar, hvori han virkede som Sekretær, Selskabets Tillid til Skamme. Hans udførlige og nøjagtige Referater i Forhandlingsprotokollen vidner om hans levende Interesse for Selskabets Vel, hans Koncepter til Responsa i Adels-sager, hvoraf der i hans Tid forefaldt adskillige, udmærker sig ved Lærdom, Grundighed og ubestikkelig Sandhedskærlighed, og ved sin Indsats til Bedste for Magazinet indlagde han sig megen Fortjeneste.

En vigtig Opgave for det nye Forstanderskab var igen at tilvejebringe en bærekraftig økonomisk Grundvold for den litterære Virksomhed. Allerede 1884 kronedes disse Bestræbel-

ser med Held. Kultusministeriet gav atter Selskabet et aarligt Tilskud (paa Kr. 500), og 1885 forhøjedes det til Kr. 800 (1890 dog igen nedsat til Kr. 600). Medens der — med en enkelt Undtagelse — ikke blev Midler tilovers til Udgivelse af særskilte Publikationer, skred Magazinet planmæssigt videre. I de to Aartier, Bricka virkede som Sekretær, afsluttede han 4. Række og naaede at komme langt ind i 5. Række (V. Bind paabegyndt). Efter Afslutningen af 4. Række gik man over til et noget andet, større Format (det nu brugte), og hele det typografiske Udstyr moderniseredes, lige som der ogsaa foretoges visse Ændringer i Redaktionen af den Medlemsliste, som det lige siden Langebeks Dage havde været Skik at bringe foran i hvert Bind. Endnu vigtigere var det dog, at Tidens finere udviklede Udgiverteknik, som ikke mindst takket være Kildeskriftsselskabets Virksomhed var ved at trænge igennem, kom til at sætte sit Præg paa Magazinet. Selv leverede Bricka nogle, om end ikke mange, Bidrag hertil. Deriblandt kan nævnes den fortjenstfulde systematiske *Overblik* over samtlige Artikler i Danske Magazins 1.—4. Række, 1886 (ogsaa som Særtryk). En trofast Støtte havde Bricka vedblivende i *Rørdam*, der bl. a. meddelte den værdifulde Samling Aktstykker til Københavns Universitets Historie 1621—1732. Forøvrigt prægedes Rækken af den Kreds af dygtige og virksomme Historikere af det yngre Slægtled, som i denne eller den følgende Periode blev optaget i Selskabet: *Kr. Erslev*, *J. A. Fridericia*, *Troels-Lund*, *L. Koch*, *Louis Bobé*, *William Christensen* (fra 5. R. III), *Aage Friis* (fra 5. R. IV) o. fl. Af de ældre Bidragydere kan især *Edvard Holm*, *A. Heise* og *Oluf Nielsen* nævnes.

1886 var *Kr. Erslev* blevet optaget som Medlem, og skønt han som Stifter af Kildeskriftsselskabet ikke kunde antages i særlig Grad at føle sig knyttet til Danske Selskab, fornægtede hans levende Initiativ og store Energi sig heller ikke i denne

Kreds. Med Rette fremhævede siden Johannes Steenstrup i Mindetalen ved hans Død, at just en Virksomhed, der til Valgsprog havde »Til Fleres Nytte«, maatte have hans varmeste Interesse.¹¹⁾ Faa Aar efter sin Optagelse i Selskabet — 1889 — fik Erslev saaledes nedsat en Komité til Behandling af Spørgsmaalet om Udgivelse af *Eline Gjøs Jordebog*. Allerede 30 Aar tidligere havde Selskabet erhvervet en Afskrift af Originalen (i Stockholm), men Sagen om Udgivelse var den Gang blevet henlagt. Nu — 1890 — vedtog man at ville foranstalte en Udgave, og 1892 lykkedes det ved *A. Thiset* at faa dette Kildeskrift frem.

1891 fremsatte Erslev første Gang et Forslag til Udgivelse af en Samling middelalderlige Testamenter, men det var foreløbigt ikke muligt at tilvejebringe de fornødne Pengemidler. Ogsaa andre Planer maatte væsentlig af samme Grund opgives eller udskydes: de manglende Bind af de ældste danske Arkivregistraturer, en Udgave af Ribe Kapitels Breve o. m. Megen Modstand mødte en Plan, fremsat af Forstanderen, der for at fremkalde en livligere Virksomhed stillede Forslag om at udgive et haardt tiltrængt Hjælpemiddel, et »Dansk palæografisk Album«. At der hertil maatte beregnes ca. 15000 Kr., virkede aabenbart saa lammende paa Selskabets Medlemmer, at Forslaget faldt igennem (1889).

6. Efter to Valgperioders Forløb ønskede *Chr. Bruun* ikke længere at fortsætte som Forstander, og til hans Efterfølger valgtes da 1892 Professor *Edvard Holm*, medens *Bricka* vedblev at virke som Sekretær indtil 1903, da han afløstes af *A. Thiset*. Selskabets Kasserer 1892—1912 var *Kr. Erslev*.

Ogsaa fra *Holms* Forstandertid kan der anføres adskillige Vidnesbyrd om Selskabets fortsatte og i visse Henseender stærkt forøgede Virksomhed. Mindst Interesse synes man at have vist Møderne — i 3½ Aar mellem 1899 og 1902 holdtes overhovedet

ingen Møder, men paa anden Vis arbejdedes der videre. *Danske Magazin* førtes frem til 6. Række II og støttedes baade af ældre og yngre Forskere som *Edvard Holm*, *H. F. Rørdam*, *Aage Friis*, *Erik Arup* (fra 5. R. V), *Johannes Lindbæk*, *Ellen Jørgensen*, *Knud Fabricius* o. fl.

Ogsaa en Række særskilte Publikationer, til Dels understøttede af Carlsbergfondet, for hvis Direktion *Edvard Holm* var Formand, saa i denne Periode Dagens Lys. Som den første i Rækken fremtraadte en Udgave af *Jacob Langebeks Breve*, udgivet af Selskabets mangeaarige trofaste Ven *H. F. Rørdam* i Anledning af 150-Aarsjubilæet 1895. Udgaven indeholder et fyldigt Stof til Belysning af Langebeks Personlighed og forskelligartede Virksomhed, derunder ogsaa adskilligt til Danske Selskabs egen Historie. Ikke mindre værdifuld paa et helt andet Omraade var *Kr. Erslevs Udgave af danske middelalderlige Testamenter* indtil 1450, 1901. Særlig i kulturhistorisk Henseende har det i Aarenes Løb vist sig, hvor rigt et Skatkammer denne Udgave er, og ved de usædvanligt fyldige og indgaaende Registre, hvormed den er forsynet, har Stoffet med Lethed ladet sig udnytte i de forskellige Sammenhænge. Endvidere kan nævnes, at 1910 fuldførte *William Christensen* den i 1885 standsede Udgave af *De ældste danske Arkivregistraturer* med et femte, meget anseeligt Bind, lige som samme Udgiver allerede 1904 ved sin Udgave af *Dronning Kristines Hofholdningsregnskaber* paa mønstergyldig Maade havde tilrettelagt et for Kulturhistorien saare righoldigt Kildestof. 1897 havde desuden *A. Thiset* leveret en Udgave af *danske adelige Brevkister fra det 15.—17. Aarhundrede*.

I *Edvard Holms* Forstandertid indtraf som nævnt 1895 Selskabets 150-Aars Jubilæum, der fejredes under stilsfærdige Former ved Udgivelsen af *Langebeks Breve* og ved en festlig Sammenkomst. Ogsaa ved denne indskrev — som i 1845 — de tilstedeværende Medlemmer sig i Forhandlingsprotokollen.

Endnu vigtigere end denne Mindedag var det dog, at Selskabet 1899 fik Lokaler i den smukke nye Bygning, som Brygger Carl Jacobsen skænkede Videnskabernes Selskab og Carlsbergfondet. Det første Møde her holdtes den 26. April 1899, og i Carlsbergfondets Overdragelsesdokument af 21. Marts 1898 fastslaaes udtrykkeligt i Tilknytning til den kgl. Resolution af 16. Februar 1781 Selskabets Ret til at afholde Møder og deponere Oplaget af dets Skrifter i Videnskabernes Selskabs Bygning.

I Selskabets indre Organisation foregik forskellige mindre Ændringer. 1896 rejste *A. D. Jørgensen* Spørgsmaalet, om det ikke var ønskeligt, at Antallet af de indenlandske Medlemmer forøgedes, og efter at et Udvalg havde behandlet Sagen, blev det den 9. Marts s. A. som Ændring af Lovenes § 3 vedtaget, at de indenlandske Medlemmers Antal uden Indskrænkning skulde fastsættes til 20 (og de udenlandskes som hidtil til 8). I 1902 — efter en længere, noget død Periode — drøftede man, om der ikke kunde gøres noget for Afholdelse af hyppigere Møder bl. a. ved Optagelse af flere yngre Medlemmer. Paa Grund af de strenge Afstemningsregler havde dette ofte i Praksis vist sig meget vanskeligt, og *Erslev* fik da i 1903 nedsat et Udvalg til Forberedelse af en Lovændring paa dette Punkt. Resultatet blev, at Selskabet den 18. April 1904 bl. a. vedtog, at Indvalg af Medlemmer kunde ske blot ved en Majoritet paa $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmer (ikke som før: at tillige $\frac{3}{4}$ af de i Hovedstaden boende Medlemmer skulde være repræsenterede), og at et Møde var beslutningsdygtigt, naar blot 6 Medlemmer var mødt.

Endnu den 27. Maj 1913 havde *Edvard Holm* kunnet være til Stede i Selskabet, da han i Anledning af *H. F. Rørdams* Død holdt en Mindetale, hvori han udførligt skildrede den afdøde Forskers mange Fortjenester ogsaa af Danske Selskab gennem en 46-aarig Medlemsperiode,¹²⁾ men i sit sidste Leveaar blev den mangeaarige Forstander saa svækket af Sygdom, at han ikke formaaede at lade afholde Møder. Den 30. Marts 1915

maatte da Selskabets tre øvrige Embedsmænd indkalde til et Møde, som i Henhold til Lovenes § 8 blev ledet af det ældste tilstedeværende Medlem *S. Birket-Smith*. Foranledningen til dette Møde var et fra Undervisningsministeriet tilstillet Andragende fra en Række personalhistoriske Forskere, der havde anmodet om, at Ministeriet vilde søge udvirket, at den kgl. Resolution af 11. Juli 1810 maatte blive sat ud af Kraft, saaledes at det tidligere genealogisk-heraldiske Selskab kunde genoprettes. Forslaget affødte en livfuld Debat, men man endes tilsidst om, at Selskabet kunde billige, at den Forening, der i Følge den nævnte kgl. Resolution var sket mellem de to Selskaber, ophørte, idet man tillige fremhævede det ønskelige i, at et genopstaaet genealogisk-heraldisk Selskab fik Autorisation til at afgive Responsa i Sager vedrørende Adelskab.

Planen fik dog ingen praktisk Betydning, idet Ministeriet et halvt Aar senere meddelte, at det ikke havde kunnet imødekomme det Ønske, der var fremsat fra de personalhistoriske Forskeres Side. Danske Selskabs hævdevundne Ret til at afgive Responsa i adelshistoriske Spørgsmaal vedblev da at bestaa, men i Følge Tidens hele Udvikling blev Forekomsten af den Slags Sager stadig sjældnere. Sidste Gang, Selskabet udtalte sig i en Sag af denne Art, var i 1922. Ikke mindst de to Sekretærer *C. F. Bricka* og hans Efterfølger *A. Thiset* havde paa Grund af deres specielle faglige Forudsætninger med særlig Interesse taget sig af denne Side af Selskabets Virksomhed, men det havde været utilfredsstillende at se, at Justitsministeriet i ikke faa Tilfælde gik imod Selskabets Indstillinger.¹³⁾

7. Kun to Maaneder efter det sidst omtalte Møde afgik *Edvard Holm* ved Døden, og man maatte da igen tænke paa at skaffe Selskabet en Forstander. Valget kom til at staa imellem Steenstrup og Erslev, men da den sidstnævnte ikke ønskede at komme i Betragtning, blev *Johannes Steenstrup* valgt til Forstander den 12. Oktober 1915. Da endvidere Sekretæren,

A. *Thiset*, et halvandet Aars Tid senere gik bort, maatte der ogsaa for ham vælges en Efterfølger. Efter Steenstrups Ønske blev dette Arkivar *L. Laursen*, og det blev da Steenstrup og Laursen, der i den følgende Snes Aar fik Hovedindflydelsen paa Administrationen af Danske Selskab. Selskabets Pengevæsen forvaltedes i hele denne Periode (siden 1912) med nøje-regnende Omhu af *William Christensen*.

I flere Henseender var det en utaknemmelig Opgave just i denne Tidsalder at skulle føre et Selskab som dette fremad, og dets Historie i disse Aar kendetegnes da heller ikke ved en i det Ydre meget fremtrædende Virksomhed. Steenstrup nærrede en oprigtig Kærlighed til det gamle Selskab og vilde gerne bidrage til at skabe større Liv i dette, men hemmedes af ydre og indre Omstændigheder. Hans meget høje Alder — han døde over 90 Aar gammel — hindrede ham i hans senere Aar i at virke saa stærkt, som det var hans Ønske, og ogsaa hele Periodens vanskelige økonomiske Forhold lagde betydelige Hindringer i Vejen for en kraftigere Virksomhed. Allerede 1912 havde en Sparekommission forsøgt at inddrage Selskabets Annum, hvad der kun var blevet afværget ved den daværende Finansministers, *N. Neergaards*, personlige Indgriben, men under de uventet stigende Fremstillingsomkostninger for alt litterært Arbejde under og efter Verdenskrigen 1914—18 var der kun lidet Forslag i Selskabets sædvanlige, iøvrigt temmelig sparsomme Indtægter. Kultusministeriets Bidrag forhøjedes vel 1920 til Kr. 2400, men snart sank det igen meget betydeligt ved forskellige Reduktioner i Efterkrigstiden. En afgørende Hjælp var det derfor, at *Carlsbergfondet* i Periodens senere Aar jævnlig tilstod Selskabet ikke ubetydelige Bevillinger til større Bidrag til Magazinet.

Det var da ikke til at tænke paa at udgive selvstændige Publikationer under saadanne Forhold, men som saa ofte før dannede ogsaa nu *Danske Magazin* den røde Traad i Selskabets Arbejde. Efter Steenstrups Forslag vedtog man 1917 at nedsætte et staa-

ende Skriftudvalg (*Forstanderen, Sekretæren, Louis Bobé*) til Bedømmelse af indkomne Bidrag til Magazinet. Det lykkedes i Steenstrups Forstandertid at føre Magazinet frem næsten til 7. R. I, 1.—2. Hefte. Som sædvanligt findes der heri mange værdifulde og indbyrdes forskelligartede Bidrag. Blandt Medarbejderne i denne Periode kan nævnes *Eiler Nystrøm, Axel Linvald, G. L. Wad, Louis Bobé* o. fl.

Mødevirksomheden i dette Tidsrum var regelmæssig, men ikke særlig livlig. Et paaafaldende stort Antal Medlemmer afgik ved Døden i disse Aar, og med sin levende Interesse for historio-grafiske Synspunkter benyttede Steenstrup da Lejligheden til paa de følgende Møder at give en indgaaende Karakteristik af de afdøde Medlemmer. Hans Koncepter til en Del af disse Mindetaler er nu henlagt i Selskabets Arkiv, en enkelt (Talen over Erslev) foreligger trykt.¹⁴⁾

Iøvrigt forhandlede man ved Møderne som i tidligere Tid om Selskabets Sager, Regnskabsforhold, de lovede Bidrag til Danske Magazin, Valg af Medlemmer o. l. Af de mere betydningsfulde Sager kan nævnes, at da *Kr. Erslev* var blevet Rigsarkivar, fik han 1917 udvirket, at Selskabet opgav sin Ejendomsret til dets i Rigsarkivet deponerede Samlinger, som nu blev fordelt paa en tidssvarende Maade efter Provenienssynspunkter. Da Erslev, der siden 1912 havde været Selskabets »Arkivar«, 1927 afgik som Carlsbergfondets Formand og flyttede bort fra dettes Bygning, fratraadte han ikke blot som Arkivar, men fik selve Arkivarstillingen nedlagt og de hertil knyttede Forretninger overdraget til Selskabets Kasserer.

Gentagne Gange var der i disse Aar Tale om at give Selskabet nye Arbejdsopgaver. 1921 foreslog saaledes *Erslev* og *M. Mackeprang*, at Antallet af de indenlandske Medlemmer skulde forøges med 4, for at man kunde optage nogle Sprogmand og aabenbart derved markere Selskabets Fastholden ved den gamle sproghistoriske Linie, men Forslaget vandt ikke fornøden Tilslutning. 1924 redegjorde *Aage Friis* for den internationale

Historikerorganisation og henstillede til Overvejelse, om ikke Danske Selskab for Danmarks Vedkommende burde tage Initiativet i denne Sag. Selskabet vilde ikke afvise Tanken om at yde Bistand paa dette Omraade, men mente ikke at kunne magte at paatage sig Førerstillingen. Senere lod Selskabet sig repræsentere i Den danske Komité for Historikernes internationale Samarbejde. 1927 endelig fremkom *Forstanderen* med et nøjere formuleret Forslag til en Reorganisation af Selskabets Virksomhed. *Erslev* udtalte paa dettes Vegne sin Paaskønnelse af det Initiativ, *Forstanderen* havde udvist, og der nedsattes et Udvalg, bestaaende af *Forstanderen*, *Sekretæren*, *J. Oskar Andersen*, *Aage Friis* og *Ellen Jørgensen*, til nærmere Behandling af denne Sag. Udvalget enedes i at stille Forslag dels om at udgive et større Antal Ark aarligt af Danske Magazin, dels om at paabegynde Udgivelsen af selvstændige Værker. Begge Dele billigedes af Selskabet, men da det viste sig, at Carlsbergfondet ikke var sindet at tilstaa Selskabet en fast aarlig Bevilgning til Magazine, kunde denne Del af Forslaget ikke gennemføres i den Udstrækning, man havde tænkt.

Derimod havde Selskabet mere Held med den anden Del af Forslaget, og i disse Aar lagdes Grunden til et større litterært Foretagende, som skulde strække sig over adskillige Aar, Udgaven af *Kong Christian VIII's Dagbøger*. Efter at *Forstanderen* personlig havde gennemgaaet hele Kildematerialet, der opbevares i Kongehusets Arkiv i Rigsarkivet, opnaaede han i en Audiens Hans Majestæt Kong Christian X's Tilladelse til, at Danske Selskab maatte foranstalte Udgivelsen deraf. Denne blev overdraget *Axel Linvald*, og Carlsbergfondet stillede med megen Liberalitet de fornødne Pengemidler til Raadighed.

8. Efter at have været Forstander for Danske Selskab i henved 20 Aar og Medlem af Selskabet i næsten 53 Aar afgik *Johannes Steenstrup* ved Døden den 3. August 1935. Fem

Maaneder senere — den 2. Januar 1936 — fulgte Sekretæren, Rigsarkivar *L. Laursen* ham i Døden. Særlig Forstanderens Bortgang kom til at danne Indledningen til en ny Periode i Selskabets Historie. Til Steenstrups Efterfølger valgtes den 31. Oktober 1935 Professor, Dr. phil. *Aage Friis*. Den nye Forstander udtalte sig straks — i Tilslutning til Tanker, der allerede i længere Tid havde været levende hos flere Medlemmer, — for Ønskeligheden af en stærkere Genoplivelse af Selskabets Virksomhed, og som et første Skridt hertil foreslog han en Revision af de ikke længere helt tidssvarende Love af 1845. Til at forberede en saadan nedsattes et Udvalg (*Forstanderen, Sekretæren (Laursen) og Eiler Nystrøm*), og efter at et af dette udarbejdet Lovforslag var blevet underkastet to Behandlinger i Medlemsmøder, blev de nye Love vedtaget den 9. Januar 1936. Paa flere Punkter giver de Udtryk for væsentlige Ændringer i Selskabets hele Struktur. Som de vigtigste kan følgende fremhæves:

Ved § 1 ændredes Selskabets Navn, som det havde lydt siden 1810, til *Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie* (ved Skrivelse fra Kabinetssekretariatet af 5. Februar 1936 meddeltes det, at Hans Majestæt Kongen havde approberet denne Forandring).*) § 1 indeholder tillige Definitionen paa Selskabets Formaal, der nu bestemtes saaledes: »at oplyse Fædrelandets Historie ved Udgivelse af Aktstykker og historiske Efterretninger samt af Skrifter og Afhandlinger, der umiddelbart bygger paa Kildemateriale eller førstehaands Studier. Des-

---

*) Om den nærmere Begrundelse for Navneændringen hedder det i Selskabets Skrivelse af 28. Januar 1936 til Hans Majestæt Kongen: »Navneforandringen udtrykker den faktiske Indskrænkning i Selskabets Virksomhed, der beror paa en forlængst indtraadt Arbejdsdeling, hvorefter det er Sprogmandene, der arbejder med Fædrelandets Sprog, bl. a. gennem »Det danske Sprog- og Litteraturselskab«, medens Historikerne i vort Selskab virker med Historien.«

uden kan Selskabet paa enhver anden Maade bidrage til dansk Historieforsknings Fremme.« Forøvrigt ønskede man vedblivende at fastholde, at Selskabets Virkeformer i første Række skulde være Udgivelsen af Samlingsværket *Danske Magazin*, dernæst af selvstændige Publikationer (§ 2). Medlemstallet sattes op fra 20 til 25 for de indenlandske Medlemmer, og fra 8 til 10 for de udenlandske (§ 3). Forslag om Valg af nye Medlemmer maatte fra nu af kun fremsættes een Gang om Aaret, paa det første Møde efter Nytaar, og Valget skulde finde Sted i det nærmest paafølgende Møde. Til Indvalg krævedes som hidtil $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmers Stemmer (§ 4). Som Selskabets Embedsmænd nævnes blot tre: en Forstander, en Sekretær og en Kasserer, alle at vælge ved simpel Majoritet for fem Aar ad Gangen. Forstanderen kan kun genvælges een Gang (§ 6). Medens Fordelingen af Forretningerne mellem de tre Embedsmænd ikke opviser større Forskydninger, findes der en vigtig ny Bestemmelse i § 11 om Møderne, hvori det hedder, at Medlemmerne ved disse har Lejlighed til »at forelægge Arbejder eller stille saadanne Problemer til Behandling, der er af teoretisk eller praktisk Betydning for dansk historisk Viden-skab.« Endelig kan nævnes, at man ogsaa i de nye Love bibeholdt den gamle Paragraf fra Selskabets Stiftelsestid om, at Danske Selskabs Samlinger og øvrige Ejendom i Tilfælde af Selskabets Opløsning skulde tilfalde Kongen (§ 15).

VI

(Efter 1936)

Den Udvikling, der har fundet Sted i Danske Selskab efter Reorganisationen 1936, skal kun omtales her med faa Linier. Der kan iøvrigt med Hensyn til Enkeltheder henvises til de

Beretninger, der dels siden 1936 er fremkommet, dels efter Selskabets Bestemmelse vil fremkomme i Danske Magazin.¹⁾

Selskabets Forstander har i hele denne Periode været Professor *Aage Friis* (valgt 1936, genvalgt 1941). Efter L. Laursens Død valgtes 1936 Musæumsinspektør *Jørgen Olrik* til Sekretær, ved hans Fratræden 1941 Arkivar, Dr. *Bjørn Kornerup* til hans Efterfølger. Da Arkivar, Dr. *William Christensen* 1936 ønskede at trække sig tilbage som Kasserer, valgtes i hans Sted Arkivar *Carl S. Christiansen*, og ved dennes Afgang 1941 Arkivar, Dr. *Holger Hjelholt*.

Medlemskredsen, hvis Antal i Henhold til de nye Love kunde udvides betydeligt, blev snart efter Reorganisationen ved Afstemning i Mødet den 25. Januar 1937 paa een Gang forøget med 7 indenlandske og 3 udenlandske Medlemmer. Kort derefter — den 9. Februar — holdtes et Møde under festlige Former for at fejre Selskabets Reorganisation og for at byde de nye Medlemmer Velkommen. Efter dette Tidspunkt er der kun blevet optaget 1 indenlandsk og 1 udenlandsk Medlem i Selskabet.

Danske Selskab har ogsaa i dette Tidsrum fortsat den gamle Publikation *Danske Magazin* (indtil 7. R. IV, 1. Hefte, 1943). Af Bidragene i denne er der især Grund til at nævne den af Forstanderen udgivne Brevveksling mellem A. F. Krieger, D. G. Monrad og P. Vedel 1846—88, der optager et helt Bind af Magazinet (7. R. III, 1940). Selskabets Arbejde i disse Aar karakteriseres dog især ved Genoptagelse af Udgivelse af en Række særskilte Publikationer. 1942 udsendtes saaledes som Hyldest til Det kgl. danske Videnskabernes Selskab i Anledning af 200-Aars Jubilæet for dette Søsterselskab til Danske Selskab en af Sekretæren *Bjørn Kornerup* besørget Udgave af Stifteren Hans Grams Levned (*Vita Johannis Grammii*). 1943 kom de *Heibergske Familiebreve* ved Lektor *Morten Borup* og s. A. første Bind af den gennem mange Aar forberedte Udgave

af Kong Christian VIII's Dagbøger og Optegnelser ved Axel Linvald. I Jubilæumsaaret 1945 tænkes udgivet foruden nærværende Fremstilling en større Samling *Danske Politiske Breve* fra 1830—1848 ved Aage Friis, P. Munch, P. Engelstoft og P. Bagge. Derimod er det ikke lykkedes at tilvejebringe den fornødne økonomiske Støtte til et planlagt Arbejde, indeholdende Kildemateriale til Belysning af de danske Købstæders Historie 1660—1750.

Ikke mindre ejendommelig for det reorganiserede Selskab er den livlige Mødevirksomhed, som har udfoldet sig. Som et Symbol paa, at Selskabet for Fremtiden skulde lægge større Vægt paa denne Side af sin Virksomhed, skænkede Forstanderen ved Højtidsmødet den 9. Februar 1937 en smuk Dirigentklokke af Sølv med Selskabets Vaaben indgraveret.

I Forhold til tidligere Tid er Mødernes Antal i de senere Aar blevet mere end fordoblet. I Aarene 1936—44 er der ialt blevet afholdt over 30 Møder, og i Tilslutning til de nye Loves § 1 er der blevet lagt Vægt paa at omdanne Møderne til virkelige historiske Forhandlingsmøder. Ikke blot Selskabets egne Sager i snævrere Forstand behandles nu ved saadanne Lejligheder, men Medlemmerne holder Foredrag om et eller andet historisk Emne, giver kortere Meddelelser af lignende Art eller forelægger videnskabelige Arbejder. En lang Række Medlemmer (*Aage Friis, Vilhelm Lorenzen, Axel Linvald, Holger Hjelholt, Th. A. Müller, J. Oskar Andersen, Ellen Jørgensen, Knud Fabricius, Eiler Nystrøm, Chr. Axel Jensen, Povl Engelstoft, Bjørn Kornrup*) har i saa Henseende vist sig villige til at deltage i Selskabets Arbejde, og flere af de her nævnte er endog gentagne Gange optraadt som Talere. Jævnlig har disse Foredrag eller Forelæggelser affødt livfulde Forhandlinger, hvorunder stærkt forskelligartede Synspunkter er kommet til Orde. Noget lignende gælder ogsaa de Drøftelser, der har fundet Sted af Selskabets planlagte litterære Arbejder. Saaledes blev Planen til de *Danske Politiske*

Breve ikke blot nøje gennemgaaet i en Række Udvalgmøder, men ogsaa i flere Plenarmøder i Selskabet. Allerede nu tør det sikkert siges, at den 1936 indførte Ændring i Formen for Mødernes Afholdelse har vist sig at have haft foryngende Virkning paa det gamle Selskab.

* * *

Naar Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie den 8. Januar 1945 kan fejre sit 200-Aars Jubilæum, kan det se tilbage paa en lang og betydningsfuld Virksomhed i Historieforskningens Tjeneste. Jacob Langebek taler et Sted om, at det Selskab, som han og hans unge Venner havde stiftet i Begejstring for Fortidens Minder og Fædrelandets Ære, var som »en liden Ympe, der vil blive til en fuldkommen Vext«. ²⁾ Paa mange Maader har Eftertiden givet ham Ret i denne Spaadom. Har det Træ, han plantede 1745, undertiden været forkrøblet af Vækst, ja har truet med helt at gaa ud, saa er der dog efter hver Tilbagegang kommet Opgangstider, hvor det igen har kunnet sætte nye Skud og bære frisk Løv og saaledes bevise, at der vedblivende var Kraft og Saft i den gamle Stamme.

Gennem 200 Aar har Danske Selskab samlet Historikere af vidt forskellig Studieretning og Interessesfære om sit Arbejde under Valgsproget »Til Fleres Nytte«. Selskabet kan som Vidnesbyrd om sin Indsats pege paa den lange Række indholdsrige Publikationer, det har kaldt til Live, først og sidst dog paa *Danske Magazin*, der med sine 40 Bind taler højt om Selskabets utrættelige Efterhøst af Aks paa Historiens Ager.

Maatte Jacob Langebeks gamle Selskab ogsaa i Fremtiden faa Lov til at leve og virke til Gavn for dansk Historieforskning og dansk Kultur!

Fortegnelse over Selskabets Publikationer

1. Danske Magazin, indeholdende Allehaande Smaa-Stykker og Anmerkninger til Historiens og Sprogets Oplysning. Udgivet af Et Til det Danske Sprogs og Histories Forbedring Samlet Selskab. (II: af det med Kongelig Tilladelse oprettede Selskab til det Danske Sprogs og den Danske Histories Forbedring. — III-VI: af Det Kongelige Danske Selskab til den Nordiske Histories og Sprogs Forbedring). I-VI. Kbh. 1745-52. 4°.
(I, 1745; II, 1746; III, 1747; IV, 1750; V, 1751; VI, 1752).

Nye Danske Magazin, indeholdende Allehaande Smaa-Stykker og Anmerkninger til Historiens og Sprogets Oplysning. Udgivet af Det Kongelige Danske Selskab til den Nordiske Histories og Sprogs Forbedring. I-VI. Kbh. 17[84]-1836. 4°.
(I, 17[84]-96; II, 1806; III, 1810; IV, 1823; V, 1827; VI, 1836).

Danske Magazin, indeholdende Bidrag til den danske Histories og det danske Sprogs Oplysning. Udgivet af Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog. 3. Række, I-VI. Kbh. 1843-60. 4°.
(I, 1843; II, 1845; III, 1851; IV, 1854; V, 1857; VI, 1860).

Danske Magazin . . . 4. Række, I-VI. Kbh. 1864-86. 4°.
(I, 1864; II, 1873; III, 1871; IV, 1878; V, 1884; VI, 1886).

Danske Magazin . . . 5. Række, I-VI. Kbh. 1887-1909. 4°.
(I, 1887-89; II, 1889-92; III, 1893-97; IV, 1898-1901; V, 1902-04; VI, 1905-09).

Danske Magazin . . . 6. Række, I-VI. Kbh. 1909-33. 4°.
(I, 1909-13; II, 1914-16; III, 1918-23; IV, 1925-28; V, 1929-30; VI, 1932-33).

Danske Magazin . . . [fra II, 3. Hefte:] Udgivet af Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie. 7. Række, I-IV, 1. Hefte. Kbh. 1934-43.
(I, 1934-36; II, 1937-40; III, 1940; IV, 1. Hefte, 1943).

Indholdsfortegnelse til Danske Magazin 1.-4. Række, 1745-1886, systematisk ordnet, ved C. F. Bricka, findes i 4. R. VI (ogsaa som Særtryk).

2. Selskabets Anmerkninger over et Brev, Som nyligen er udgivet Imod det Danske Magazin. [Ved *Jacob Langebek*]. Kbh. 1746. 8° (46 S.).
3. Videnskabers Tab i den Stormægtigste Danmarks og Norges Enevolds-Herres Koning Christian den Siettes Høistbeklagelige Dødsfald, Allerunderdanigst betragtet i en Sørge-Tale, Oplæst den 7. Octbr. 1746 Udi det med Kongelig Tilladelse Oprettede Selskab Til det Danske Sprogs og Historiens Forbedring af *Jacob Langebek*. Kbh. [1746]. 8° (76 S.).
4. Videnskabers Haab under den Stormægtigste Konges Frederik den Femtes Livsalige Regiering, allerunderdanigst forestillet udi en Lov-Tale, Som, til Erindring af Hans Maiestets Hellige Salving, ved det Kongelige Danske Selskabs Aabning paa Charlottenborg, blev i en Høi-anseelig Forsamling forelæst den 21. Septembr. 1747 af *Jacob Langebek* Forstander og Medlem i Selskabet. Kbh. [1747]. 4° (Dedikation + 102 S.).

5. Hans Excellences Geheime Raad og Ober-Hofmester Hr. Greve *Reusses* Tale, Holden for Kongens Trone ved det Ridderlige Academies Indvielse i Sorø den 26. Julii 1747. Kbh. 1748. 8° (20 S.).
6. Det Kongelige Danske Selskabs Begyndelse og Tilvext I de Tre første Aar 1745. 1746. 1747. [Ved *Jacob Langebek*]. Kbh. 1748. 8° (Fortale + 359 S.).
7. Stamme-Faderens for det Kongelige Oldenborgske Hus Koning Christian den Førstes Udødelige Ihukommelse fornyet udi en Jubel-Tale, Holden den 15. Novemb. 1749 paa Charlottenborg i det Kongl. Danske Selskab til det Nordiske Sprogs og Historiens Forbedring af *Jacob Langebek*. Kbh. 1749. 4° (Fortale + 110 S.).
8. Olai Wormii et ad eum doctorum virorum Epistolæ, medici, anatomici, botanici, physici et historici argumenti: rem vero literariam, linguasque et antiqvitates boreales potissimum illustrantes. In duos tomos divisæ. Havniæ 1751. 8° (Præfatio + XLVIII + 1134 S.).
9. Forsøg Til de Nordiske Landes, Særdeles Norges, Gamle Geographie, Hvorved Finmarkens og hosliggende Lapmarkers gamle Grændser og Strekning, Indbyggernes Oprindelse, Landenes Ælde, samt andre saa vel Geographiske som Politiske Omstændigheder undersøges, af *Gerhard Schøning*. Kbh. 1751. 4° (Dedikation, Fortale + 144 S.).
10. Lexicon over Adelige Familier i Danmark, Norge og Hertugdømmene 2. Bind 4. Hefte. Kbh. 1814. 4°. [Udgivet som Afslutning paa det af Det genealogisk-heraldiske Selskab 1782-1800 udgivne 1.-2. Bind 1.-3. Hefte af samme Værk og forsynet med Titelblad til 2. Bind].
11. Magazin til den Danske Adels Historie. 1. Bind 3.-4. Hefte. Kbh. 1824. 4°. [Udgivet som Afslutning paa det

- af Det genealogisk-heraldiske Selskab 1783-85 udgivne 1.-2. Hefte af samme Værk og forsynet med fælles Titelblad].
12. Uddrag af Biskop Jens Bircherods historisk-biographiske Dagbøger for Aarene 1658-1708, udgivne ved *Christian Molbech*. Kbh. 18[38]-46. 8° (Fortale + XXXIV + 581 S.).
  13. Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, i dets første Aarhundrede. Ved *E. C. Werlauff*. Kbh. 1847. 8° (Fortale + IV + 270 S.).
  14. De ældste danske Archivregistraturer udgivne ... efter Originaler i Geheimearchivet ved *T. A. Becker*, [*C. Plesner* og *A. Thiset*], I-IV. Kbh. 1854-85. 8°. V, 1.-2. Halvbind ved *William Christensen*. Kbh. 1910. 8°.
  15. *Lvdvs de Sancto Kanvto Dvce*. Et fædrelandshistorisk Skuespil fra Reformationstiden udgivet ved *Soph. Birket Smith*. Kbh. 1868. 8° (XXXX + 59 S.).
  16. *Malmøbogen* af *Peder Laurensen* udgivet ved *Holger Fr. Rørdam*. Kbh. 1868. 8° (LXXXII + 16 S. + 57 Fol.).
  17. Samling af Adkomster, Indtægtsangivelser og kirkelige Vedtægter for Ribe Domkapittel og Bispestol, nedskrevet 1290—1518, kaldet »Oldemoder« (Avia Ripensis). Udgivet af *O. Nielsen*. Kbh. 1869. 4° (XX + 150 S.).
  18. *Smaaskrifter* af *Hans Tavsén* udgivne ved *Holger Fr. Rørdam*. Kbh. 1870. 8° (XXXVIII + 334 S.).
  19. *Dueholms Diplomatarium*. Samling af Breve 1371-1539, der i sin Tid ere opbevarede i St. Johannesklostret Dueholm paa Morsø. Udgivet af *O. Nielsen*. Kbh. 1872. 4° (XLVIII + 177 S.).
  20. De tre ældste danske Skuespil (»Christiern Hansen's Kommedier«) udgivne ved *S. Birket Smith*. Kbh. 1874. 8° (147 S.).

21. *Diplomatarium Vibergense*. Breve og Aktstykker fra ældre viborgske Arkiver til Viborg Bys og Stifts Historie 1200-1559. Udgivne af *A. Heise*. Kbh. 1879. 4° (LIV + 450 S.).
22. Fru Eline Gøyes Jordebog med tilhørende Brevuddrag. Udgivet af *A. Thiset*. Kbh. 1892. 8° (IX + 568 S.).
23. Breve fra Jacob Langebek udgivne af Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog til Erindring om Selskabets Stiftelse den 8. Januar 1745 ved *Holger Fr. Rørdam*. Kbh. 1895. 8° (540 S.).
24. Danske adelige Brevkister, Registraturer fra det 15.-17. Aarhundrede. Udgivne af *A. Thiset*. Kbh. 1897. 8° (IV + 237 S.).
25. Testamenter fra Danmarks Middelalder indtil 1450. Udgivne af *Kr. Erslev*. Kbh. 1901. 8° (Fortale + 295 S.).
26. Dronning Christines Hofholdningsregnskaber. Udgivne af *William Christensen*. Kbh. 1904. 8° (III + 475 S.).
27. *Vita Johannis Grammii*. Hans Grams Levned beskrevet af hans Broder og Fostersøn Laurids Gram. [Udgivet af *Bjørn Kornerup*]. Kbh. 1942. 8° (LVII + 235 S.).
28. Heibergske Familiebreve. Udgivne af *Morten Borup*. Kbh. 1943. 8° (VII + 254 S.).
29. Kong Christian VIII.s Dagbøger og Optegnelser. Udgivet ved *Axel Linvald*. I. Kbh. 1943. 4° (XV + 667 S.).
30. Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie 1745. 8. Januar. 1945. Af *Bjørn Kornerup*. Kbh. 1945 (132 S.).

*Fortegnelse over
Selskabets Embedsmænd og Medlemmer*

A

Embedsmænd

I. FORSTANDERE (FORMÆND)

1. 1745-75 *Jacob Langebek*
valgt 8. Jan. 1745, død 16. Aug. 1775.
(1775-80 synes *Henrik Hielmstjerne*, vistnok i Forening med *B. W. Luxdorph*, at have fungeret som Forstander).
2. 1781-98 Kammerherre *Peter Frederik Suhm*
valgt 21. Marts 1781, død 7. Septbr. 1798.
3. 1798-1816 Højesteretsassessor *Michael Treschow*
valgt 21. Novbr. 1798, død 5. Juni 1816.
4. 1816-21 Professor *Abraham Kall*
valgt 3. Juli 1816, død 5. Decbr. 1821.
5. 1821-29 Gehejmekonferensraad *Ove Malling*
valgt 19. Decbr. 1821, død 17. Novbr. 1829.
6. 1829-51 Professor *Laurids Engelstoft*
valgt 9. Decbr. 1829, død 14. Marts 1851.
7. 1851-66 Gehejmearkivar *Caspar Frederik Wegener*
valgt 28. April 1851, frattraadt 22. Oktbr. 1866.
8. 1866-82 Bibliotekar *Peder Goth Thorsen*
valgt 22. Oktbr. 1866, frattraadt 18. Septbr. 1882.
9. 1882-92 Overbibliotekar *Christian Walter Bruun*
valgt 18. Septbr. 1882, frattraadt 10. Oktbr. 1892.
10. 1892-1915 Professor *Peter Edvard Holm*
valgt 10. Oktbr. 1892, død 18. Maj 1915.

11. 1915-35 Professor *Johannes Christoffer Hagemann Reinhardt Steenstrup*
valgt 12. Oktbr. 1915, død 3. Aug. 1935.
12. 1935- Professor *Aage Friis*
valgt 31. Oktbr. 1935.

II. VICEFORSTANDERE (VICEFORMÆND)

1. 1808 Professor *Abraham Kall*
valgt 11. April 1808, fratraadt 16. Novbr. s. A.
2. 1808 Højesteretsassessor *Mads Fridsch*
valgt 16. Novbr. 1808, fratraadt s. A.
3. [1810]-16 Professor *Abraham Kall*
valgt [1810], fratraadt 3. Juli 1816.
4. 1816-29 Professor *Rasmus Nyerup*
valgt 10. Juli 1816, død 28. Juni 1829.
5. 1829-34 Professor, Biskop *Peter Erasmus Müller*
valgt 9. Decbr. 1829, død 4. Septbr. 1834.

III. SEKRETÆRER

1. 1745-65 Assessor *Jonas Ramus*
valgt 8. Jan. 1745, død 28. Aug. 1765.
2. 1781-86 Studiosus *Bertel Christian Sandvig*
valgt 21. Marts 1781, død 12. Marts 1786.
3. 1786-1805 Registrator ved Gehejmarkivet
Jens Jacob Weber
valgt 15. Maj 1786, død 16. Juni 1805.
4. 1806-13 Bibliotekssekretær *Erich Christian Werlauff*
valgt 2. Febr. 1806, fratraadt 14. April 1813.

5. 1813-17 *Etatsraad Iver Qvistgaard*
valgt 14. April 1813, fratraadt 15. Jan. 1817.
6. 1817-24 *Kammerjunker Frederik Vilhelm Casper Benzou*
valgt 15. Jan. 1817, fratraadt 15. Jan. 1824.
7. 1824-39 *Professor Janus Lauritz Andreas
Kolderup-Rosenvinge*
valgt 15. Jan. 1824, fratraadt 10. Juni 1839.
8. 1839-48 *Registrator ved Gehejmearkivet
Niels Matthias Petersen*
valgt 10. Juni 1839, fratraadt 27. Novbr. 1848.
9. 1848-51 *Gehejmearkivar Caspar Frederik Wegener*
valgt 27. Novbr. 1848, fratraadt 28. April 1851.
10. 1851-60 *Tit. Professor Tyge Alexander Becker*
valgt 28. April 1851, fratraadt 12. Juni 1860.
11. 1860-63 *Registrator ved Gehejmearkivet
Michael Nicolai Christopher Kall Rasmussen*
valgt 12. Juni 1860, død 12. Marts 1863.
12. 1863-82 *Registrator ved Gehejmearkivet
Christian Ulrik Adolph Plesner*
valgt 11. Maj 1863, død 2. Juli 1882.
13. 1882-1903 *Biblioteksassistent ved Det kgl. Bibliotek
Carl Frederik Bricka*
valgt 18. Septbr. 1882, fratraadt 12. Maj 1903.
14. 1903-17 *Arkivar ved Rigsarkivet Anders Thiset*
valgt 12. Maj 1903, død 14. Juli 1917.
15. 1917-36 *Arkivar ved Rigsarkivet Laurs Rasmus Laursen*
valgt 16. Oktbr. 1917, død 2. Jan. 1936.
16. 1936-41 *Inspektør ved Nationalmusæet Jørgen Olrik*
valgt 9. Marts 1936, fratraadt 20. Febr. 1941.
17. 1941- *Arkivar ved Rigsarkivet Bjørn Kornerup*
valgt 20. Febr. 1941.

IV. BIBLIOTEKARER

1. 1813-45 Bibliotekssekretær *Christian Molbech*
valgt 14. April 1813, tillige Arkivar 1832.
Stillingen nedlagt 1845.

V. ARKIVARER

Stillingen oprettedes stiltiende 1817 og hjemledes ved Lovene af 1845 §§ 7 og 10; den var forenet med Sekretariatet 1817-24, med Bibliotekariatet 1832-45 og nedlagdes 1927.

1. 1817-24 Kammerjunker *Frederik Vilhelm Casper Benzon*
valgt 15. Jan. 1817, fratraadt 15. Jan. 1824.
2. 1824-48 Professor *Christian Molbech*
valgt 15. Jan. 1824, fratraadt 27. Novbr. 1848.
3. 1848-62 Professor *Hans Mathias Velschow*
valgt 27. Novbr. 1848, død 8. Juli 1862.
4. 1862-69 Tit. Professor *Tyge Alexander Becker*
valgt 8. Decbr. 1862, død 9. Novbr. 1869.
5. 1871-82 Overbibliotekar *Christian Walter Bruun*
valgt 24. April 1871, fratraadt 18. Septbr. 1882.
6. 1882-92 Bibliotekar *Sophus Birket-Smith*
valgt 18. Septbr. 1882, fratraadt 10. Oktbr. 1892.
7. 1892-1912 Underbibliotekar *Julius Albert Fridericia*
valgt 10. Oktbr. 1892, død 28. Oktbr. 1912.
8. 1913-27 Professor *Kristian Erslev*
valgt 27. Maj 1913, fratraadt 21. Septbr. 1927.

VI. KASSERERE

Før 1810 bestyrede Forstanderen Selskabets Pengevæsen. 1818-22 var Kassererforretningerne forenede med Sekretariatet.

1. 1811-18 Assessor *Jacob Stendrup*
valgt 10. Juni 1811, fratraadt 22. April 1818.

2. 1818-22 Kammerjunker *Frederik Vilhelm Benzon*
valgt 22. April 1818, fratraadt 18. April 1822.
3. 1822-39 Kancelliraad *Christian Jürgensen Thomsen*
valgt 18. April 1822, fratraadt 4. Marts 1839.
4. 1839-48 Assessor *Peder Vilhelm Jacobsen*
valgt 4. Marts 1839, død 13. Maj 1848.
5. 1848-56 Professor *Johannes Ephraim Larsen*
valgt 27. Novbr. 1848, død 17. Novbr. 1856.
6. 1856-67 Kommandør *Hans Georg Garde*
valgt 1. Decbr. 1856, fratraadt 20. April 1867.
7. 1867-82 Kammerraad *Christian Frederik Herbst*
valgt 20. April 1867, fratraadt 18. Septbr. 1882.
8. 1882-92 Raadstuearkivar *Oluf Nielsen*
valgt 18. Septbr. 1882, fratraadt 10. Oktbr. 1892.
9. 1892-1912 Professor *Kristian Erslev*
valgt 10. Oktbr. 1892, fratraadt 24. Septbr. 1912.
10. 1912-36 Dr. phil. *William Christensen*
valgt 24. Septbr. 1912, fratraadt 9. Marts 1936.
11. 1936-41 Arkivar ved Rigsarkivet *Carl Sehested
Christiansen*
valgt 9. Marts 1936, fratraadt 20. Febr. 1941.
12. 1941- Arkivar ved Rigsarkivet *Holger Hjelholt*
valgt 20. Febr. 1941.

B

Medlemmer

Den her meddelte Fortegnelse over Medlemmerne bygger især paa Opgivelser i Selskabets Forhandlingsprotokoller, jævnført med Medlemslisterne i Danske Magazin og i Statskalenderen. For Tiden indtil 1810 gives Listen med Forbehold, idet det foreliggende Materiale er ufuldstændigt. Hvor der er Tvivl om Rækkefølgen for flere, samme Dag eller Aar optagne Medlemmer, har den alfabetiske Orden været bestemmende.

* ved et Medlemsnavn betyder, at den paagældende som tidligere Medlem af Det genealogisk-heraldiske Selskab 1810 automatisk blev optaget i Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog. Et Aarstal eller Dato i rund Parentes betegner første Gang, vedkommende forekommer som Medlem af Selskabet.

Foruden Optagelsesaar og -datum, fulde Navn, Fødsels- og Dødsaar og -dag anføres den paagældendes akademiske Grad, Stilling og Titel ved Optagelsen og — trykt med Kursiv — paa det sidste Trin i Livet.

I. OVERORDENTLIGE MEDLEMMER

1. 1813 *Moltke, Joachim Godske*
f. 25. Juli 1746, d. 5. Oktbr. 1818.
Lensgreve, til Bregentved, Gehejmestatsminister, Gehejmekonferensraad, *Overkammerherre*, Hvid Ridder, Ridder af Elefanten.
2. 1813 *Moltke, Frederik*
Gehejmekonferensraad.
(Indenlandsk ordentlig Medlem Nr. 62).
3. 1813 *Bülow, Johan*
Gehejmekonferensraad.
(Indenlandsk ordentlig Medlem Nr. 57).

4. 1813 *Brockenhuus, Johan Ludvig*
Overhofmester.
(Indenlandsk ordentlig Medlem Nr. 56).
5. 1813 *Treschow, Michael*
Konferensraad.
(Indenlandsk ordentlig Medlem Nr. 30).
6. 1815 19. April *Brinck-Seidelin, Hans*
f. 3. Jan. 1750, d. 30. Septbr. 1831.
Fhv. Landsdommer i Sjælland, Stamhusbesidder, Konferensraad.
7. 1816 27. Marts *v. Schönfeld, Edler*
d. ca. 1844.
Direktør for Veldædighedsanstalten i Wien.
8. 1817 8. Oktbr. *Rosenkrantz, Niels*
f. 9. Septbr. 1757, d. 6. Jan. 1824.
Geheimstatsminister, Kammerherre, Gehejmekonferensraad, Hvid
Ridder, Ridder af Elefanten.
9. 1822 10. Jan. *Moltke, Adam Wilhelm*
f. 25. Aug. 1785, d. 15. Febr. 1864.
Lensgreve, til Bregentved, Deputeret i Rentekammeret, Medlem af
Finansdeputationen, *Minister*, Kammerherre, *Ordenskansler*, *Over-*
kammerherre, *Gehejmekonferensraad*, *Ridder af Elefanten*.

II. ORDENTLIGE MEDLEMMER

I. INDENLANDSKE

1. 1745 8. Jan. *Langebek, Jacob*
f. 23. Jan. 1710, d. 16. Aug. 1775.
Studiosus, *Gehejmearkivar*, *Etatsraad*.
2. 1745 8. Jan. *Ramus, Jonas*
f. 17. Aug. 1718, d. 28. Aug. 1765.
Assessor i den kgl. Hofret, *Justitiarius i den norske Overhofret*.

3. 1745 8. Jan. *de Thestrup, Frands*
f. 30. Jan. 1721, d. 15. Juni 1796.
Sekretær i Danske Kancelli, *Landsdommer i Nørrejylland,*
Konferensraad, Kammerherre.
4. 1745 8. Jan. *v. Asperen, Jacob Wilhelm*
f. 23. Juni 1723, d. 4. Novbr. 1792.
Sekretær i Danske Kancelli, *Stadskammer i Altona, Konferensraad.*
5. 1745 8. Jan. *v. Bergen, Daniel*
f. 3. Aug. 1724, d. 5. April 1773.
Sekretær i Danske Kancelli, *Vicelandsdommer i Fyen, Justitsraad.*
6. 1745 (15. Jan.) *Henriksen (Hielmstjerne), Henrik*
f. 1. Jan. 1715, d. 18. Juli 1780.
Godsejer, *Deputeret i Danske Kancelli, Justitiarius i Højesteret,*
Præsident i Videnskabernes Selskab, Gehejmeraad, Hvid Ridder.
7. 1745 12. Marts *Kleve (Klevenfeldt), Terkel*
f. 25. Aug. 1710, d. 14. April 1777.
Assessor i Højesteret, *Konferensraad.*
8. 1746 (16. Decbr.) *Luxdorph, Bolle Willum*
f. 24. Juli 1716, d. 13. Aug. 1788.
Assessor i Højesteret, *1. Deputeret i Danske Kancelli, Præsident i*
Videnskabernes Selskab, Gehejmeraad, Hvid Ridder.
9. 1746 (23. Decbr.) *de Hofman, Tychø*
f. 15. Decbr. 1714, d. 14. Febr. 1754.
Dr. jur., Sekretær i Danske Kancelli, *Assessor i Hofretten.*
10. 1747 20. Jan. *Hersleb, Hans Christopher*
f. 11. Juni 1722, d. 22. Febr. 1788.
Landsdommer i Sjælland, *Borgmester i København, Justitsraad,*
Konferensraad.
11. 1747 11. Marts. *Grave, Christian*
f. ca. 1701, d. 11. Novbr. 1763.
Sognepræst i Eker, *Professor antiquitatum patriæ.*
12. 1747 26. Oktbr. *Mørk, Christian*
f. 30. Oktbr. 1714, d. 1. Febr. 1782.
Kgl. Kammersekretær, *Chef for det norske Revisorat under General-*
postamtet.

13. 1748 *Terpøger, Lars (Laurids)*¹⁾
f. 28. Febr. 1684, d. 22. Marts 1772.
Mag., Sognepræst i Mern, Provst.
14. (1750) *Hammond, Frederik*
f. ca. 1719, henrettet 7. Decbr. 1758.
Sekretær i Danske Kancelli, Kancelliraad.
15. (1750) *de Hofman, Hans*
f. 10. Juli 1713, d. 3. Febr. 1793.
Godsejer, *Amtmand over Koldinghus Amt*, Kancelliraad, *Konferensraad*, *Hvid Ridder*.
16. (1750) *Subm, Peter Frederik*
f. 18. Oktbr. 1728, d. 7. Septbr. 1798.
Assessor i den kgl. Hofret, Kammerjunker, *Konferensraad*, *Kammerherre*.
17. 1750 11. Juni *Deichmann, Carl*²⁾
f. 1700, d. 21. April 1780.
Jærnværksejer, Kancelliraad.
18. (1751) *Wiel, Iver Madsen*
f. 20. Maj 1711, d. 9. Maj 1756.
Foged i Ringerige og Hallingdalens Fogderi.
19. 1751 (før 17. April) *Schønning, Gerhard*³⁾
f. 2. Maj 1722, d. 18. Juli 1780.
Mag., Rektor i Trondhjem, *Gehejmearkivar*.
20. (1777) *Bornemann, Vilhelm*
f. 20. Septbr. 1731, d. 15. Febr. 1801.
Generalauditør, Etatsraad, *Konferensraad*.
21. (1777) *Carstens, Adolph Gotthard*
f. 31. Marts 1712 (1713), d. 10. Marts 1795.
Overprokurator og *Direktør* i Tyske Kancelli, *Konferensraad*, *Gehejmeraad*, *Hvid Ridder*.
22. (1777) *Erichsen, John*
f. 31. Aug. 1728, d. 29. Marts 1787.
Deputeret i Rentekammeret, *Bibliotekar ved Det kgl. Bibliotek*, Etatsraad, *Konferensraad*.

23. (1777) *Kofod Ancher, Peder*
f. 14. (20.) Juni 1710, d. 3. Juli 1788.
Dr. jur., Professor i Retsvidenskab ved Kbh.s Universitet, Konferensraad.
24. (1777) *Sevel, Frederik Christian*
f. 24. Maj 1723, d. 10. Oktbr. 1778.
Dr. jur., Deputeret i Admiralitets- og Kommissariatskollegiet, Konferensraad.
25. (1777) *Temler, Christian Friedrich*
f. 20. Marts 1717, d. 24. Maj 1780.
Dr. jur., Sekretær i Departementet for de udenlandske Sager, Etatsraad.
26. (1781) *Augustin, Johan Samuel*
f. 31. Marts 1715, d. 26. April 1785.
Depechesekretær i Generalitetskollegiet, Etatsraad.
27. (1781) *Jacobi, Christian Frederik*
f. 12. Marts 1739, d. 11. Novbr. 1810,
udtraadt 21. Novbr. 1798.
Assessor i Højesteret, Sekretær i Videnskabernes Selskab, Konferensraad.
28. 1781 21. Marts *Müller, Friederich Adam*
f. 28. Maj 1725, d. 28. Febr. 1795.
Stempelpapirforvalter, Etatsraad, *Konferensraad*.
29. 1781 21. Marts *Sandvig, Bertel Christian*
f. 5. Decbr. 1752, d. 12. Marts 1786.
Studiosus, Sekretær i Genealogisk-heraldisk Selskab.
30. 1781 21. Marts *Treschow, Michael*
f. 5. Marts 1741, d. 5. Juni 1816.
Assessor i Højesteret, *Amtmand i Roskilde*, Etatsraad, *Konferensraad*.
31. 1781 21. Marts *Uldall, Peter*
f. 29. Juni 1743, d. 11. Novbr. 1798.
Generalfiskal, Viceborgmester i København, Justitsraad.
32. 1781 21. Marts *Voss, Christian Eberhard*
f. 20. Marts 1706, d. 11. Jan. 1791.
Gehejmearkivar, Justitsraad.

33. 1786 15. Maj *Weber, Jens Jacob*
f. 22. Juli 1742, d. 16. Juni 1805.
Registrator i Gehejmearkivet, *Revisor i Danske Kancelli.*
34. 1791 14. Decbr. *Scythe, Niels*
f. 8. Novbr. 1727, d. 18. Marts 1811.
Fhv. Foged i Nedenæs, Justitsraad.
35. 1793 6. Febr. *Cordsen, Stephan Hofgaard*
f. 22. Oktbr. 1727, d. 17. Jan. 1800.
Justitiarius i Højesteret, Konferensraad, *Gehejmerraad.*
36. 1793 6. Febr. *Fridsch, Mads*
f. 21. Marts 1742, d. 1. Novbr. 1812.
Assessor i Højesteret, *Deputeret i Rentekammeret*, Justitsraad, *Konferensraad.*
37. 1793 6. Febr. *Kall, Abraham*
f. 2. Juli 1743, d. 5. Decbr. 1821.
Mag., Professor i Historie og Geografi ved Kbh.s Universitet, *kgl. Ordenshistoriograf, Etatsraad.*
38. 1793 6. Febr. *Nyerup, Rasmus*
f. 12. Marts 1759, d. 28. Juni 1829.
Mag., Sekretær ved Det kgl. Bibliotek, *Professor extraordinarius i Litterærhistorie ved Kbh.s Universitet, Bibliotekar ved Universitetsbiblioteket.*
39. 1793 6. Febr. *Reiersen, Holger Christian*
f. 14. Septbr. 1746, d. 16. Decbr. 1811.
Deputeret i Danske Kancelli, Etatsraad, *Konferensraad.*
40. 1793 6. Febr. *Thorlacius, Skúli*
f. 10. April 1741, d. 30. Marts 1815.
Mag., Rektor ved Vor Frue Skole i Kbh., Justitsraad.
41. 1795 22. April *Kierulf, Jørgen*
f. 31. Aug. 1757, d. 29. Septbr. 1810.
Dr. phil., Professor i Historie og *Statistik* ved Kbh.s Universitet.
42. 1795 22. April *Malling, Ove*
f. 10. Decbr. 1747, d. 17. Novbr. 1829.
Kommitteret i det vestindisk-guineiske Rente- og Generaltoldkammer, *kgl. Historiograf, Chef for Det kgl. Bibliotek, Gehejmestatsminister, Justitsraad, Gehejmekonferensraad, Ridder af Elefanten.*

43. 1800 28. Marts *Andersen, Halvor*
døbt 21. Marts 1745, d. 19. Marts 1810.
Revisor i Danske Kancelli, *Kancelliraad*.
44. 1800 28. Marts *Anker, Carsten Tank*
f. 17. Novbr. 1747, d. 13. Marts 1824.
1. Direktør i det dansk-asiatiske Kompagni, Jernværksejer, *Statsraad*,
Konferensraad.
45. 1800 28. Marts *Thorkelin, Grímur Jónsson*
f. 8. Oktbr. 1752, d. 4. Marts 1829.
Dr. jur., Gehejmearkivar, tit. Professor, Justitsraad, *Konferensraad*.
46. 1806 21. Febr. *Werlauff, Erich Christian*
f. 2. Juli 1781, d. 5. Juni 1871.
Dr. phil., 2. Sekretær ved Det kgl. Bibliotek, *Overbibliotekar sst.*,
Professor i Historie ved Kbh.s Universitet, *Ordenssekretær*,
Konferensraad.
47. 1806 16. Decbr. *Moldenhawer, Daniel Gotthilf*
f. 11. Decbr. 1753, d. 21. Novbr. 1823.
Dr. theol., *Overbibliotekar* ved Det kgl. Bibliotek, Medlem af
Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler, *Etatsraad*,
Konferensraad.
48. 1806 16. Decbr. *Münter, Friederich Christian*
Carl Hinrich
f. 14. Oktbr. 1761, d. 9. April 1830.
Dr. phil. et theol., Professor i Teologi ved Kbh.s Universitet, *Biskop*
over Sjællands Stift, *Ordensbiskop*.
49. 1806 16. Decbr. *Schlegel, Johan Frederik Wilhelm*
f. 4. Oktbr. 1765, d. 19. Juli 1836.
Dr. jur., Professor i Retsvidenskab ved Kbh.s Universitet, *Etatsraad*,
Konferensraad.
50. 1808 9. Marts *Bülow, Christopher Schøller*
f. 1. Novbr. 1770, d. 11. Aug. 1830,
betragtet som udtraadt 19. Decbr. 1821.
Deputeret i Danske Kancelli, *Stiftamtmand i Sjællands Stift*,
Kammerherre, *Gehejmekonferensraad*.

51. 1808 21. Septbr. *Vedel Simonsen, Lauritz Schebye*
f. 20. Decbr. 1780, d. 12. Juli 1858.
Dr. med. et phil., Amanuensis ved Universitetsbiblioteket, *Godsejer, Konferensraad.*
52. 1808 16. Novbr. *Behrmann, Hans Heinrich*
f. 5. April 1776, d. 23. Oktbr. 1836.
Adjunkt ved Roskilde Katedralskole, tit. *Overlærer, Arkivar i det slesvig-holsten-lauenborgske Kancelli, Kancelliraad.*
- *53. 1810 24. Jan. *v. Bertouch, Ernst Albrecht*
f. 16. Decbr. 1745, d. 17. Decbr. 1815.
Amtmand i Tønder, fhv. Forstander for Genealogisk-heraldisk Selskab, *Gehejmekonferensraad.*
- *54. 1810 24. Jan. *Bille-Brahe, Preben*
f. 25. Febr. 1773, d. 21. Septbr. 1857,
udtraadt 1813.
Lensgreve, Kammerherre, *Gehejmekonferensraad.*
- *55. 1810 24. Jan. *Bloch, Niels Hofman Sevel*
f. 14. Juli 1761, d. 1. Decbr. 1829.
Dr. phil., tit. *Professor.*
- *56. 1810 24. Jan. *Brockenhuus, Johan Ludvig*
f. 12. Maj 1759, d. 25. Febr. 1830.
Overhofmester, Hvid Ridder.
- *57. 1810 24. Jan. *Bülow, Johan*
f. 29. Juli 1751, d. 22. Jan. 1828.
Godsejer, fhv. Marskal, Kammerherre, *Gehejmekonferensraad, Hvid Ridder, Ridder af Elefanten.*
- *58. 1810 24. Jan. *Grove, Emanuel Rasmus*
f. 13. Septbr. 1756, d. 12. Jan. 1847.
Medlem af den kgl. afrikanske Konsulatsdirektion, *Etatsraad, Konferensraad.*
- *59. 1810 24. Jan. *Holm, Peter*
f. 1733, d. 26. Maj 1817.
Fhv. Amtmand over Lister og Mandals Amt, *Etatsraad.*

- *60. 1810 24. Jan. *de Lasson, Axel Rosenkrantz*
f. 22. Jan. 1740, d. 13. April 1813.
Godsejer, Etatsraad.
- *61. 1810 24. Jan. *Lindencrone, Johan Frederik*
f. 24. April 1746, d. 4. Juni 1817.
Stamhusbesidder, Etatsraad, Kammerherre.
- *62. 1810 24. Jan. *Moltke, Frederik*
f. 18. Jan. 1754, d. 4. Juli 1836.
Geheimstatsminister, Forstander for Det genealogisk-heraldiske Selskab, *Stiftamtmand i Aalborg*, Ordenssekretær, Kammerherre, Gehejmekonferensraad, Hvid Ridder, *Ridder af Elefanten*.
- *63. 1810 24. Jan. *Moltke, Frederik Ludvig*
f. 27. Marts 1745, d. 22. Jan. 1824.
Greve, fhv. Domdekant i Lübeck, Gehejmekonferensraad, Hvid Ridder.
- *64. 1810 24. Jan. *Schack, Engel Carl Ernst*
f. 11. Aug. 1750, d. 10. Decbr. 1811.
Godsejer, fhv. Overpræsident i Kiel, Kammerherre, Gehejmeraad, Hvid Ridder.
- *65. 1810 24. Jan. *Stendrup, Jacob*
f. 29. Jan. 1756, d. 9. Oktbr. 1836.
Assessor i Kbh.s Hof- og Stadsret, Justitsraad, *Konferensraad*.
- *66. 1810 24. Jan. *Stephensen, Olaf*
d. 11. Novbr. 1812.
Stiftamtmand i Island.
- *67. 1810 24. Jan. *Valentiner, Christian August*
f. 21. Marts 1774, d. 23. Maj 1817.
Sognepræst i Morsum paa Sild.
- *68. 1810 24. Jan. *Weinwich, Niels Henrich*
f. 3. Maj 1755, d. 2. Maj 1829.
Kongens Haandbibliotekar, Kammerassessor, *Etatsraad*.
69. 1813 3. Marts *Oldenburg, Frederik*
f. 29. Septbr. 1767, d. 30. Jan. 1848.
Deputeret i det vestindisk-guineiske Rente- og Generaltoldkammer, *1. Deputeret i Generaltoldkammer- og Kommercekollegiet*, Kammerherre.

70. 1813 3. Marts *Olsen, Gottsche Hans*
f. 8. Septbr. 1760, d. 9. Maj 1829.
Notarius publicus, Etatsraad.
71. 1813 3. Marts *Qvistgaard, Iver*
f. 26. Oktbr. 1767, d. 8. Oktbr. 1829.
Godsejer, 2. Borgmester i København, Etatsraad.
72. 1813 3. Marts *Thaarup, Frederik*
f. 9. Decbr. 1766, d. 9. Juli 1845.
Kommitteret i det vestindisk-guineiske Rente- og Generaltoldkammer,
Etatsraad.
73. 1813 3. Marts *Engelstoft, Laurids*
f. 2. Decbr. 1774, d. 14. Marts 1851.
Dr. phil., Professor i Historie og Geografi ved Kbh.s Universitet,
Sekretær ved Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler,
Medlem af samme, kgl. Ordenshistoriograf, Justitsraad, Konferensraad.
74. 1813 3. Marts *Müller, Peter Erasmus*
f. 29. Maj 1776, d. 4. Septbr. 1834.
Dr. phil. et theol., Professor i Teologi ved Kbh.s Universitet, *Biskop
over Sjællands Stift, Ordensbiskop.*
75. 1813 3. Marts *Møller, Jens*
f. 19. Marts 1779, d. 25. Novbr. 1833.
Dr. theol., Professor i Teologi ved Kbh.s Universitet.
76. 1813 3. Marts *Ramus, Christian*
f. 3. Jan. 1765, d. 11. Juli 1832.
Dr. phil., Inspektør ved Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, *Direktør
ved samme, tit. Professor.*
77. 1813 3. Marts *Baden, Gustav Ludvig*
f. 29. Febr. 1764, d. 25. Aug. 1840.
Dr. jur., Herredsfoged i Bjerge, Aasum og Vinding Herreder samt
Birkedommer og Birkeskriver ved Ulriksholm og Østergaard, *Birke-
dommer og Birkeskriver i Hørsholm Birk.*
78. 1813 3. Marts *Prahl, Bendix Djurhuus*
f. 1. Jan. 1747, d. 7. Jan. 1814.
By- og Raadstueskriver i Christiania, Kancelliraad.

79. 1813 3. Marts *Paludan, Johan*
f. 22. Septbr. 1756, d. 10. Jan. 1821.
Sognepræst i Fanefjord.
80. 1813 3. Marts *Molbech, Christian*
f. 8. Oktbr. 1783, d. 23. Juni 1857.
3. Bibliotekssekretær ved Det kgl. Bibliotek, 1. Sekretær sst., Professor
i Litterærhistorie ved Kbh.s Universitet, Etatsraad.
81. 1813 3. Marts *Rask, Rasmus Kristian (Christian)*
f. 22. Novbr. 1787, d. 14. Novbr. 1832,
udtraadt 12. Marts 1827.
Amanuensis, Bibliotekar, ved Universitetsbiblioteket, Professor i
orientalske Sprog ved Kbh.s Universitet.
82. 1813 2. Juni *Henneberg, Knud*
f. 2. Febr. 1756, d. 2. Oktbr. 1832.
Residerende Kapellan ved Budolphi Kirke i Aalborg.
83. 1813 2. Juni *Stadfeldt, Snæbiørn Asgeirsen*
f. 29. Septbr. 1753, d. 23. Novbr. 1840.
Dr. jur., Borgmester og Byfoged i Randers m. m., Justitsraad.
84. 1813 2. Juni *Steenbloch, Cornelius Enevold*
f. 27. Febr. 1773, d. 31. Oktbr. 1836.
Adjunkt ved Frederiksborg lærde Skole, Professor i Historie ved
Universitetet i Christiania.
85. 1813 2. Juni *Benzon, Frederik Vilhelm Casper*
f. 7. Maj 1791, d. 24. Jan. 1832.
Auskultant i Rentekammeret, Amtmand og Landfoged paa Femern,
Kammerjunker.
86. 1815 19. April *Mørch, Andreas*
f. ca. 1756, d. 13. Septbr. 1834.
Sognepræst i Hurum og Strømmen.
87. 1815 19. April *Thorlacius, Børge*
f. 1. Maj 1775, d. 8. Oktbr. 1829.
Dr. phil. et theol., Professor i Latin ved Kbh.s Universitet,
Etatsraad.

88. 1816 11. Septbr. *Birch, Andreas*
f. 6. Novbr. 1758, d. 25. Oktbr. 1829.
Dr. theol., Biskop over Aarhus Stift.
89. 1816 11. Septbr. *Bloch, Jens*
f. 27. Juni ca. 1760, d. 4. Juli 1830.
Dr. phil. et theol., Biskop over Viborg Stift.
90. 1816 11. Septbr. *Bendtsen, Bendt*
f. 3. Febr. 1763, d. 16. Decbr. 1830.
Mag., Rektor ved Frederiksborg lærde Skole, tit. Professor.
91. 1816 11. Septbr. *Heiberg, Ludvig*
f. 12. Septbr. 1760, d. 21. Septbr. 1818.
Rektor ved Odense Katedralskole, tit. Professor.
92. 1816 16. Oktbr. *Thomsen, Christian Jürgensen*
f. 29. Decbr. 1788, d. 21. Maj 1865.
Købmand, *Direktør for Det kgl. Musæum for de nordiske Oldsager m. m., Konferensraad.*
93. 1817 15. Jan. *Wleugel, Cornelius*
f. 16. Oktbr. 1764, d. 22. Jan. 1833.
Kommandør i Søetaten, *Kontreadmiral.*
94. 1817 11. Juni *Spengler, Johan Conrad*
f. 22. Juli 1767, d. 1. Marts 1839.
Kunstkammerforvalter, *Etatsraad.*
95. 1818 22. April *Manthey, Johan Daniel Timotheus*
f. 30. Marts 1771, d. 1. Oktbr. 1831.
Sekretær ved Ordenskapitlet, *Gehejmelegationsraad, Konferensraad.*
96. 1822 10. Jan. *Kolderup-Rosenvinge, Janus Lauritz
Andreas*
f. 10. Maj 1792, d. 5. Aug. 1850.
Dr. jur., Professor extraordinarius (*ordinarius*) i Retsvidenskab ved Kbh.s Universitet, *Konferensraad.*
97. 1822 10. Jan. *Rahbek, Knud Lyne*
f. 18. Decbr. 1760, d. 22. April 1830.
Dr. phil., Professor i dansk Sprog og Litteratur ved Kbh.s Universitet, *Etatsraad.*

98. 1824 4. Jan. *Estrup, Hector Frederik Janson*
f. 5. Jan. 1794, d. 29. Decbr. 1846.
Dr. phil., Lektor i Geografi, Historie og Statistik ved Sorø
Akademi, *Director sst., Etatsraad.*
99. 1824 20. Maj *Mülertz, Anders Faaborg*
f. 11. Septbr. 1788, d. 4. Febr. 1844.
Dr. phil., Overlærer ved Nyborg lærde Skole, *Rektor ved Horsens
lærde Skole.*
100. 1827 8. Maj *Jahn, Ferdinand Heinrich*
f. 5. Febr. 1789, d. 29. Juli 1828.
Kaptajn à la suite ved det Lauenburgske Jægerkorps.
101. 1828 10. April *Reedtz, Holger Christian*
f. 14. Febr. 1800, d. 6. Febr. 1857.
Cand. jur., Volontær i Udenrigsministeriet, *Udenrigsminister,
Kammerjunker, Kammerherre, Gehejmekonferensraad.*
102. 1829 14. Marts *Michelsen, Andreas Ludvig Jacob*
f. 31. Maj 1801, d. 11. Febr. 1881.
Dr. jur., Professor i Historie ved Universitetet i Kiel, i *Jena,*
Gehejmjustitsraad.
103. 1830 25. Marts *Magnússon, Finnur*
f. 27. Aug. 1781, d. 24. Decbr. 1848.
Dr. phil., Gehejmearkivar, Professor, Etatsraad.
104. 1830 25. Marts *Falck, Niels Nicolaus*
f. 25. Novbr. 1784, d. 11. Maj 1850.
Dr. phil. et jur., Professor i Retsvidenskab ved Universitetet i Kiel,
Etatsraad.
105. 1836 29. Febr. *Velschow, Hans Mathias*
f. 22. Novbr. 1796, d. 8. Juli 1862.
Mag. art. (*Dr. phil.*), Professor Rostgardianus i Historie og nordiske
Antikviteter ved Kbh.s Universitet.
106. 1836 29. Febr. *Larsen, Johannes Ephraim*
f. 11. Febr. 1799, d. 17. Novbr. 1856.
Professor i Retsvidenskab ved Kbh.s Universitet, *Justitiarius i
Højesteret, Konferensraad.*

107. 1836 29. Febr. *Jacobsen, Peder Vilhelm*
f. 21. Decbr. 1799, d. 13. Maj 1848.
Assessor i den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsret, *Kommitteret i Rentekammeret, Etatsraad.*
108. 1836 29. Febr. *Petersen, Niels Matthias*
f. 24. Oktbr. 1791, d. 11. Maj 1862.
Registrator ved Gehejmearkivet, *Professor i nordiske Sprog ved Kbh.s Universitet, Etatsraad.*
109. 1836 29. Febr. *Rafn, Carl Christian*
f. 16. Jan. 1795, d. 20. Oktbr. 1864.
Dr. phil. et jur., tit. Professor, *Konferensraad*, Sekretær i Det kgl. nordiske Oldskriftsselskab.
110. 1838 3. Decbr. *Becker, Peter Willemoes*
f. 21. Septbr. 1808, d. 5. April 1877.
Mag. art. (*Dr. phil.*), *Provst, Sognepræst i Soderup og Eskildstrup.*
111. 1839 18. Novbr. *Wegner, Caspar Frederik*
f. 13. Decbr. 1802, d. 9. Maj 1893.
Dr. phil., Lektor i Historie, Geografi og Statistik ved Sorø Akademi, *Gehejmearkivar, kgl. Historiograf, kgl. Ordenshistoriograf, Gehejmekonferensraad.*
112. 1839 18. Novbr. *Paludan-Müller, Caspar Peter*
f. 25. Jan. 1805, d. 1. Juni 1882.
Dr. phil., Overlærer ved Katedralskolen i Odense, *Professor Rostgardianus i Historie og nordiske Antikviteter ved Kbh.s Universitet.*
113. 1839 2. Decbr. *Thorup, Peter Nicolai*
f. 3. April 1780, d. 26. Oktbr. 1846.
Dr. phil., Rektor ved Ribe Katedralskole, tit. Professor.
114. 1839 2. Decbr. *Bredsdorff, Jacob Hornemann*
f. 8. Marts 1790, d. 16. Juni 1841.
Dr. phil., Lektor i Mineralogi og Botanik ved Sorø Akademi.
115. 1843 4. Decbr. *Garde, Hans Georg*
f. 9. Juni 1790, d. 16. Jan. 1875.
Kommandørkaptajn, *Kommandør.*
116. 1848 13. Marts *Knudsen, Hans*
f. 10. Novbr. 1801, d. 20. Maj 1851.
Registrator ved Gehejmearkivet.

117. 1848 13. Marts *Becker, Tyge Alexander*
f. 16. Maj 1812, d. 9. Novbr. 1869.
Arkivar ved Historisk-genealogisk Arkiv, tit. Professor.
118. 1850 11. Marts *Engelstoft, Christian Thorning*
f. 8. Aug. 1805, d. 25. Jan. 1889.
Dr. theol., Professor i Teologi ved Kbh.s Universitet, *Biskop over Fyens Stift.*
119. 1851 11. Marts *Allen, Carl Ferdinand*
f. 23. April 1811, d. 27. Decbr. 1871.
Mag. art. (*Dr. phil.*), Professor *Rostgardianus* i Historie og nordiske Antikviteter ved Kbh.s Universitet.
120. 1852 1. Marts *Kall Rasmussen, Michael Nicolai Christopher*
f. 25. Juni 1816, d. 12. Marts 1863.
Registrator ved Gehejmearkivet, tit. Professor.
121. 1852 1. Marts *Thorsen, Peder Goth*
f. 7. Aug. 1811, d. 6. Maj 1883.
Dr. phil., Bibliotekar ved Universitetsbiblioteket, tit. Professor, *Etatsraad.*
122. 1859 28. Febr. *Helveg, Nicolaus Ludvig*
f. 26. April 1818, d. 5. Septbr. 1883.
Dr. phil. *et theol.*, residerende Kapellan ved St. Knuds Kirke i Odense samt Præst ved Hospitalet sst.
123. 1859 14. Novbr. *Kinch, Jacob Frederik*
f. 23. Maj 1817, d. 16. Septbr. 1888.
Overlærer ved Ribe Katedralskole.
124. 1860 12. Juni *Schiern, Frederik Eginhard Amadeus Høst*
f. 22. Novbr. 1816, d. 16. Decbr. 1882.
Dr. phil., Professor i Historie ved Kbh.s Universitet.
125. 1860 12. Juni *Worsaae, Jens Jacob Asmussen*
f. 14. Marts 1821, d. 15. Aug. 1885.
Inspektør ved de antikvariske Mindesmærker i Danmark, *Direktør for samme*, Inspektør ved de danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg, *Direktør for samme*, *Direktør for Det kgl. Musæum for de nordiske Oldsager*, tit. Professor, *Etatsraad*, *Kammerherre.*

126. 1862 8. Decbr. *Regenburg, Theodor August Jes*
f. 20. April 1815, d. 7. Juni 1895.
Dr. phil., Departementschef i Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig,
Stiftamtmand i Skanderborg, Etatsraad.
127. 1862 8. Decbr. *Hammerich, Peter Frederik Adolph*
f. 9. Aug. 1809, d. 9. Febr. 1877.
Dr. phil., Professor i Teologi ved Kbh.s Universitet.
128. 1862 8. Decbr. *Herbst, Christian Frederik*
f. 7. April 1818, d. 1. Juli 1911.
Sekretær ved Det kgl. Musæum for de nordiske Oldsager, *Direktør for samme m. m., Kammerraad, Konferensraad.*
129. 1862 8. Decbr. *Plesner, Christian Ulrik Adolph*
f. 25. Febr. 1826, d. 2. Juli 1882.
Inspektør ved Gehejmearkivet, *1. Arkivsekretær og Registrator sst., Løjtnant.*
130. 1867 21. Novbr. *Bruun, Christian Walter*
f. 10. Decbr. 1831, d. 28. Febr. 1906.
Dr. phil., Bibliotekar ved Det kgl. Bibliotek, *Overbibliotekar sst., Justitsraad.*
131. 1867 21. Novbr. *Rørdam, Holger Frederik*
f. 14. Juni 1830, d. 12. Maj 1913.
Dr. phil. et theol., Sognepræst i Kornerup og Svogerslev, *i Kongens Lyngby.*
132. 1871 24. April *Nielsen, Oluf August*
f. 24. April 1838, d. 5. Jan. 1896.
Dr. phil., Raadstuearkivar i København.
133. 1871 24. April *Holm, Peter Edvard*
f. 26. Jan. 1833, d. 18. Maj 1915.
Dr. phil., Professor i Historie ved Kbh.s Universitet, *Formand for Carlsbergfondets Direktion.*
134. 1873 9. Decbr. *Helms, Jacob*
f. 14. Marts 1824, d. 10. Oktbr. 1906.
Dr. phil., Sognepræst i Janderup og Billum, *i Skjellerup og Ellinge.*

135. 1876 27. Novbr. *Grundtvig, Johan Diderik Nicolai Blicher*
f. 14. April 1822, d. 25. Marts 1907.
Kontorchef ved Kongerigets Arkiv, Kaptajn.
136. 1876 27. Novbr. *Brasch, Christian Henrik*
f. 4. Aug. 1811, d. 28. Maj 1894.
Præst ved Vemmetofte Kloster.
137. 1879 6. Decbr. *Burman Becker, Johann Gottfried*
f. 26. April 1802, d. 6. Oktbr. 1880.
Dr. phil., fhv. Hof- og Rejseapoteker.
138. 1879 6. Decbr. *Birket-Smith, Sophus Lauritz Henrik Christian Julius*
f. 28. April 1838, d. 1. Oktbr. 1919.
Dr. phil., Assistent ved Universitetsbiblioteket, Overbibliotekar sst.,
Arkivar ved Universitetsarkivet, Konferensraad.
139. 1882 18. Septbr. *Bricka, Carl Frederik*
f. 10. Juli 1845, d. 23. Aug. 1903.
Dr. phil., Assistent ved Det kgl. Bibliotek, Rigsarkivar.
140. 1882 18. Septbr. *Jørgensen, Adolf Ditlev*
f. 11. Juni 1840, d. 5. Oktbr. 1897.
Dr. phil., Fuldmægtig ved Kongerigets Arkiv, Rigsarkivar.
141. 1882 18. Septbr. *Steenstrup, Johannes Christoffer Hagemann Reinhardt*
f. 5. Decbr. 1844, d. 3. Aug. 1935.
Dr. jur. et phil., Professor Rostgardianus i Historie og nordiske Antikviteter ved Kbh.s Universitet.
142. 1883 24. Septbr. *Fridericia, Julius Albert*
f. 10. Juni 1849, d. 28. Oktbr. 1912.
Dr. phil., Assistent ved Universitetsbiblioteket, Professor i Historie ved Kbh.s Universitet.
143. 1884 3. Novbr. *Petersen, Karl Nikolaj Henry*
f. 20. Marts 1849, d. 21. Septbr. 1896.
Dr. phil., Assistent ved Det kgl. Musæum for de nordiske Oldsager,
Direktør for Nationalmusæets 2. Afdeling.

144. 1884 3. Novbr. *Heise, Carl Arnold Leopold*
f. 28. Decbr. 1837, d. 7. Febr. 1915.
Dr. phil., Overlærer ved Roskilde Katedralskole, *Rektor ved Viborg Katedralskole.*
145. 1886 15. Novbr. *Erslev, Kristian Sofus August*
f. 28. Decbr. 1852, d. 20. Juni 1930.
Dr. phil., Professor i Historie ved Kbh.s Universitet, *Rigsarkivar, Formand for Carlsbergfondets Direktion.*
146. 1896 9. Marts *Thiset, Anders*
f. 25. Febr. 1850, d. 14. Juli 1917.
Arkivsekretær ved Rigsarkivet, *Arkivar sst.*
147. 1896 9. Marts *Mollerup, Arthur William*
f. 19. Septbr. 1846, d. 23. April 1917,
udtraadt 1911.
Dr. phil., Direktør for Nationalmusæets 2. Afdeling.
148. 1899 26. April *Nyrop, Camillus*
f. 31. Juli 1843, d. 6. Aug. 1918.
Tit. Professor, Forfatter.
149. 1902 3. Oktbr. *Troels-Lund, Troels Frederik*
f. 5. Septbr. 1840, d. 12. Febr. 1921.
Dr. phil., kgl. Ordenshistoriograf, tit. Professor.
150. 1904 18. April *Olrik, Hans Thorvald*
f. 12. Juli 1862, d. 12. Juni 1924.
Dr. phil., Forstander for Statens Lærerhøjskole, tit. Professor.
151. 1904 18. April *Christensen, William*
f. 6. Juni 1866.
Dr. phil., Arkivsekretær ved Rigsarkivet, *Arkivar I sst.*
152. 1905 24. Oktbr. *Laurson, Laur Rasmus*
f. 16. Jan. 1864, d. 2. Jan. 1936.
Arkivsekretær ved Rigsarkivet, *Rigsarkivar.*
153. 1905 24. Oktbr. *Friis, Aage*
f. 16. Aug. 1870.
Dr. phil., fhv. Assistent ved Universitetsbiblioteket, *Professor Rostgardianus i Historie og nordiske Antikviteter ved Kbh.s Universitet.*

154. 1905 24. Oktbr. *Bobé, Louis Theodor Alfred*
f. 21. April 1867.
Dr. phil., Forfatter, *kgl. Ordenshistoriograf*.
155. 1908 13. Marts *Lauridsen, Peter*
f. 14. Septbr. 1846, d. 13. Maj 1923.
Dr. phil., Skoleinspektør.
156. 1908 13. Marts *Koch, Hans Ludvig Schielderup Parelius*
f. 29. Juli 1837, d. 19. Oktbr. 1917.
Provst, Sognepræst i Glostrup.
157. 1908 13. Marts *Wad, Gustav Ludvig*
f. 28. Aug. 1854, d. 28. Septbr. 1929.
Landsarkivar ved Landsarkivet for Fyen.
158. 1912 24. Septbr. *Christensen, Christian Villads*
f. 16. Febr. 1864, d. 17. Oktbr. 1922.
Dr. phil., Raadstuearkivar i København.
159. 1912 24. Septbr. *Mackeprang, Carl Mouritz Clod*
f. 28. Decbr. 1869.
Dr. phil., Direktør for Nationalmusæets 2. Afdeling, *Direktør for Nationalmusæet*.
160. 1913 27. Maj *Tuxen, August Peder*
f. 4. Marts 1853, d. 6. Jan. 1929.
Dr. phil., Generalløjtnant.
161. 1915 4. Maj *Fabricius, Knud Frederik Krog*
f. 13. Aug. 1875.
Dr. phil., Underarkivar ved Rigsarkivet, *Professor i Historie ved Kbh.s Universitet*.
162. 1915 4. Maj *Lindbæk, Johannes Peder*
f. 6. Decbr. 1872, d. 25. Juli 1919.
Dr. phil., *Stiftsskriver i Roskilde*.
163. 1915 12. Oktbr. *Arup, Erik Ipsen*
f. 22. Novbr. 1876.
Dr. phil., Departementschef i Konsejlspræsidiets, *Professor Rostgardianus i Historie og nordiske Antikviteter ved Kbh.s Universitet*.

164. 1917 16. Oktbr. *Jørgensen, Ellen Sophie Rasmine*
f. 6. Marts 1877.
Dr. phil., Underbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek, *Bibliotekar I sst.*
165. 1918 20. Novbr. *Neergaard, Niels Thomasius*
f. 27. Juni 1854, d. 2. Septbr. 1936.
Dr. phil., Folketingsmand, *Statsminister.*
166. 1918 20. Novbr. *Rubin, Marcus*
f. 5. Marts 1854, d. 6. Marts 1923.
Fhv. Generaldirektør, Direktør ved Nationalbanken.
167. 1920 15. Jan. *Beckett, Francis*
f. 26. Marts 1868, d. 11. Juli 1943.
Dr. phil., Docent i Kunsthistorie ved Kbh.s Universitet, Direktør for Den kgl. Afstøbningssamling.
168. 1920 5. Maj *Gertz, Martin Clarentius*
f. 14. Decbr. 1844, d. 20. April 1929.
Dr. phil., fhv. Professor i klassisk Filologi ved Kbh.s Universitet.
169. 1921 21. Novbr. *Andersen, Johannes Oskar*
f. 15. Maj 1866.
Dr. theol., Professor i Kirkehistorie ved Kbh.s Universitet.
170. 1925 26. Novbr. *Nystrøm, Frants Eiler*
f. 2. Marts 1874.
Dr. phil., Underarkivar ved Rigsarkivet, *Arkivar I sst.*
171. 1925 26. Novbr. *Linvald, Axel Steffensen*
f. 28. Jan. 1886.
Raadstuearkivar i Kbh., *Rigsarkivar.*
172. 1925 26. Novbr. *Jørgensen, Poul Johannes*
f. 25. Septbr. 1873.
Dr. jur., Professor i Retsvidenskab ved Kbh.s Universitet.
173. 1927 13. Juni *Olrik, Jørgen*
f. 10. Aug. 1875, d. 4. Maj 1941.
Inspektør (I) ved Nationalmuseet.
174. 1930 13. Marts *Munch, Peter Rochegune*
f. 25. Juli 1870.
Dr. phil., Folketingsmand, *Udenrigsminister.*

175. 1930 13. Marts *Nørlund, Poul*
f. 4. Novbr. 1888.
Dr. phil., Underinspektør ved Nationalmusæet, *Direktør sst.*
176. 1933 19. Jan. *Matthiessen, Hugo Albert*
f. 19. Decbr. 1881.
Inspektør I ved Nationalmusæet.
177. 1933 19. Jan. *Lorenzen, Vilhelm Birkedal*
f. 27. Jan. 1877.
Dr. phil., Lektor ved Metropolitanskolen, *kst. Rektor sst.*
178. 1935 12. Decbr. *Christiansen, Carl Sehested*
f. 8. Marts 1868.
Arkivar I ved Rigsarkivet.
179. 1937 25. Jan. *la Cour, Vilhelm Birkedal Barfod*
Dornorville de
f. 23. Decbr. 1883.
Dr. phil., Lektor ved Birkerød Statsskole.
180. 1937 25. Jan. *Engelstoft, Povl*
f. 4. Oktbr. 1876.
Redaktør af »Dansk biografisk Leksikon«.
181. 1937 25. Jan. *Hjelholt, Holger*
f. 12. Novbr. 1887.
Dr. phil., Arkivar I ved Rigsarkivet, *kst. Rigsarkivar.*
182. 1937 25. Jan. *Jensen, Christian Axel*
f. 1. Aug. 1878.
Inspektør I ved Nationalmusæet.
183. 1937 25. Jan. *Jørgensen, Troels Georg*
f. 2. Febr. 1874.
Dr. jur., Præsident i Højesteret.
184. 1937 25. Jan. *Kornerup, Bjørn Stisgaard*
f. 8. Maj 1896.
Dr. theol., Arkivar II ved Rigsarkivet, *Arkivar I sst.*
185. 1937 25. Jan. *Müller, Theodor Alfred*
f. 30. Juni 1865.
Fhv. Lektor ved St. Jørgens Gymnasium.

186. 1942 12. Febr. *Olsen, Albert Georg*
f. 16. Maj 1890.
Dr. phil., Professor i Historie ved Kbh.s Universitet.

2. UDENLANDSKE

- *1. 1810 24. Jan. *Erskine, David Steuart, Earl of Buchan*
f. 1. Juni 1742, d. 19. April 1829.
Vicepræsident for The Society of Antiquaries of Scotland.
- *2. 1810 24. Jan. *Sjöborg, Nils Henrik*
f. 6. Febr. 1767, d. 1. Juli 1838.
Professor i Historie ved Lunds Universitet.
3. 1836 29. Febr. *Liljegren, Johan Gustaf*
f. 25. April 1789 (1791), d. 2. Juni 1837.
Mag., Rigsarkivar i Stockholm.
4. 1836 29. Febr. *Wieselgren, Peder*
f. 1. Oktbr. 1800, d. 10. Oktbr. 1877.
Mag., *Dr. theol.*, Sognepræst i Västerstad, *Domprovst* i Göteborg.
5. 1836 29. Febr. *Cronholm, Abraham Peter*
f. 22. Oktbr. 1809, d. 27. Maj 1879.
Mag., Docent i Historie ved Lunds Universitet, *Professor sst.*
6. 1836 29. Febr. *Wolf, Ferdinand Josef*
f. 8. Decbr. 1796, d. 18. Febr. 1866.
Dr. phil., 3. Scriptor ved det kejserlige Hofbibliotek i Wien,
3. *Custos sst.*
7. 1836 29. Febr. *Geijer, Erik Gustaf*
f. 12. Jan. 1783, d. 23. April 1847.
Mag., Professor i Historie ved Uppsalas Universitet, En af de 18 i Svenska Akademien.
8. 1836 29. Febr. *Fryxell, Anders*
f. 7. Febr. 1795, d. 21. Marts 1881.
Mag., *Dr. theol.*, Sognepræst i Sunne, *Kontraktsprovst*, tit. Professor, En af de 18 i Svenska Akademien.
9. 1836 29. Febr. *Lappenberg, Johann Martin*
f. 30. Juli 1794, d. 28. Novbr. 1865.
Dr. jur., Stadsarkivar i Hamburg.

10. 1843 4. Decbr. *Rietz, Johan Ernst*
f. 6. Septbr. 1815, d. 16. Juli 1868.
Dr. phil., Professor i teoretisk Filosofi ved Lunds Universitet, Sogne-
præst i Tygelsjö, Kontraksprovst.
11. 1843 4. Decbr. *Brunius, Carl Georg*
f. 23. Marts 1792, d. 12. Novbr. 1869.
Mag., Professor i Græsk ved Lunds Universitet.
12. 1867 21. Novbr. *Birkeland, Michael*
f. 16. Decbr. 1830, d. 24. Maj 1896.
Bureauchef i Kirke departementet, Rigsarkivar i Christiania.
13. 1871 24. April *Riant, Paul Edouard Didier*
f. 7. Aug. 1836, d. 17. Decbr. 1888.
Greve, Dr. phil., i Paris, Membre de l'Académie des Inscriptions et
Belles-Lettres.
14. 1873 9. Decbr. *Aschehoug, Torkel Halvorsen*
f. 27. Juni 1822, d. 20. Jan. 1909.
Dr. jur., Professor i Lovkyndighed ved Christianias Universitet.
15. 1879 6. Decbr. *Klemming, Gustaf Edvard*
f. 5. Septbr. 1823, d. 31. Aug. 1893.
Dr. phil., Overbibliotekar ved Det kgl. Bibliotek i Stockholm.
16. 1881 23. April *Daae, Ludvig (Ludvigsen)*
f. 7. Decbr. 1834, d. 17. Marts 1910.
Dr. phil., Professor i Historie ved Christianias Universitet.
17. 1883 19. Marts *Weibull, Martin Johan Julius*
f. 24. Decbr. 1835, d. 17. April 1902.
Dr. phil., Professor i Historie ved Lunds Universitet.
18. 1883 19. Marts *Huitfeldt-Kaas, Henrik Jørgen*
f. 2. Febr. 1834, d. 18. Maj 1905.
Fuldmægtig ved det norske Rigsarkiv, Rigsarkivar.
19. 1891 19. Oktbr. *Odhner, Clas Theodor*
f. 17. Juni 1836, d. 11. Juni 1904.
Dr. phil., Rigsarkivar i Stockholm, En af de 18 i Svenska Akademien.

20. 1891 19. Oktbr. *Storm, Gustav*
f. 18. Juni 1845, d. 23. Febr. 1903.
Dr. phil., Professor i Historie ved Christianias Universitet.
21. 1904 18. April *Nielsen, Yngvar*
f. 29. Juli 1843, d. 2. Marts 1916.
Dr. phil., Professor i Geografi og Etnografi ved Christianias Universitet.
22. 1904 18. April *Schäfer, Dietrich*
f. 16. Maj 1845, d. 12. Jan. 1929.
Dr. phil., Professor i Historie ved Berlins Universitet.
23. 1909 13. Maj *Hildebrand, Henrik Robert Teodor Emil*
f. 22. Oktbr. 1848, d. 25. Aug. 1919.
Dr. phil., Rigsarkivar i Stockholm.
24. 1910 11. Maj *Hertzberg, Ebbe Carsten Horneman*
f. 11. April 1847, d. 2. Oktbr. 1912.
Rigsarkivar i Christiania.
25. 1915 12. Oktbr. *Taranger, Absalon*
f. 10. Aug. 1858, d. 20. Novbr. 1930.
Dr. jur., Professor i Retshistorie ved Oslos Universitet.
26. 1916 8. Decbr. *Weibull, Lauritz Ulrik Absalon*
f. 2. April 1873.
Dr. phil., Landsarkivar i Lund, *Professor i Historie sst.*
27. 1917 16. Oktbr. *Johnsen, Oscar Albert*
f. 13. Oktbr. 1876.
Dr. phil., Professor i Historie ved Oslos Universitet.
28. 1918 20. Novbr. *Koht, Halvdan*
f. 7. Juli 1873.
Dr. phil. et litt., Professor i Historie ved Oslos Universitet, *Udenrigsminister.*
29. 1918 20. Novbr. *Rydbeck, Sven Otto Henrik*
f. 25. Aug. 1872.
Dr. phil., Docent i nordisk Kunstarkæologi ved Lunds Universitet, *Professor sst.*

30. 1920 15. Jan. *Stille, Arthur Gustaf Henrik*
f. 16. Juli 1863, d. 19. April 1922.
Dr. phil., Professor i Historie ved Lunds Universitet.
31. 1927 13. Juni *v. Hedemann-Heespen, Paul*
f. 8. Febr. 1869, d. 22. Febr. 1937.
Dr. jur. et phil., Godsejer, til Deutsch-Nienhof.
32. 1931 29. Oktbr. *Bull, Edvard*
f. 4. Decbr. 1881, d. 26. Aug. 1932.
Dr. phil., Professor i Historie ved Oslos Universitet.
33. 1931 29. Oktbr. *Brandt, Otto*
f. 26. Aug. 1892, d. 16. Jan. 1935.
Dr. phil., Professor i Historie ved Erlangens Universitet.
34. 1931 29. Oktbr. *Weibull, Curt Hugo Johannes*
f. 19. Aug. 1886.
Dr. phil., Professor i Historie ved Göteborgs Högskola, *Rektor for samme.*
35. 1934 3. Maj *Worm-Müller, Jacob Stenersen*
f. 25. Decbr. 1884.
Dr. phil., Professor i Historie ved Oslos Universitet.
36. 1937 25. Jan. *Ahnlund, Nils Gabriel*
f. 23. Aug. 1889.
Dr. phil. et theol., Professor i Historie ved Stockholms Högskola, *En af de 18 i Svenska Akademien.*
37. 1937 25. Jan. *Stavenow, Ludvig Vilhelm Albert*
f. 12. Okt. 1864.
Dr. phil., fhv. Professor i Historie ved Uppsalas Universitet, fhv. *Rektor for samme.*
38. 1937 25. Jan. *Tunberg, Sven August Daniel*
f. 1. Febr. 1882.
Dr. phil., Professor i Historie ved Stockholms Högskola, *Rektor for samme.*
39. 1938 17. Febr. *Bååth, Ludvig Magnus*
f. 4. Marts 1874.
Dr. phil., første Arkivar ved Rigsarkivet i Stockholm, *Arkivraad.*

Noter og Kildehenvisninger

Det bemærkes en Gang for alle, at Fremstillingen — uden i hvert enkelt Tilfælde at angive Kildehjemmel — i høj Grad bygger paa følgende Skrifter: [Jacob Langebek], Det Kongelige Danske Selskabs Begyndelse og Tilvext i de tre første Aar 1745 . 1746 . 1747, 1748 (cit. *Langebek*), E. C. Werlauff, Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, i dets første Aarhundrede, 1847 (cit. *Werlauff*), og Breve fra Jacob Langebek, udg. ved Holger Fr. Rørdam, 1895 (cit. *Breve*), desuden — for de nyere Perioders Vedkommende — paa Selskabets Forhandlingsprotokol 1781-1944 (cit. *Prot.*). Ved *D. M.* betegnes i det følgende Danske Magazin. — Et Udvalg af de grundlæggende Bestemmelser vedrørende Selskabet er trykt som Tillæg til Lovene af 9. Januar 1936.

Til Side 1-34 I (1745-52).

¹⁾ Jvfr. Bengt Hildebrand, Kungl. Svenska Vetenskapsakademien, 1939, S. 1 ff. — ²⁾ Jul. Paludan i Historisk Tidsskrift 8. R. I, 292 ff. — ³⁾ Det kongelige danske Videnskabernes Selskab 1742-1942. Samlinger til Selskabets Historie. (Ved Asger Lomholt). I, 10-18, jvfr. S. 31. — ⁴⁾ Smst. I, 25. — ⁵⁾ Bjørn Kornerup i Dansk biografisk Leksikon, 2. Udg., XIII, 605-11 (den ældre Litteratur anført sst. S. 611). — ⁶⁾ Asger Lomholt, anf. Skrift S. 12-14, 19. — ⁷⁾ Breve S. 18-19. — ⁸⁾ Breve S. 47, jvfr. S. 39, 49, 68-9. — ⁹⁾ Om denne jvfr. H. Matzen, Københavns Universitets Retshistorie 1479-1879 II, Tillæg, S. 14, 15. Langebek S. 13, 29. Werlauff S. 19. — ¹⁰⁾ Werlauff S. 22 (Breve S. 96). Langebek S. 14. R. Nyerup, Langebekiana S. 74. *D. M.* IV, 44. — ¹¹⁾ Langebek S. 41-43. Ansøgningen herom i Breve S. 100-

102 (jvfr. D. M. 5. R. I, 196-7). — ¹²) Langebek S. 43-50. — ¹³) Sst. S. 60-77. — ¹⁴) Langebek S. 17. Dedikationen i D. M. I. — ¹⁵) Langebek S. 56-7, jvfr. S. 58-9. — ¹⁶) Werlauff S. 27. — ¹⁷) Jvfr. hertil Werlauff S. 50-6. Universitets og Skole-Annaler, udg. af L. Engelstoft, 1806, II, 279-302. Orion, historisk Quartalskrift, udg. af T. A. Becker, II, 161-81. Ellen Jørgensen, Historieforskning og Historieskrivning i Danmark indtil Aar 1800 S. 205-7. Michael Neiiendam, Erik Pontoppidan II, 122-8. — ¹⁸) Breve S. 102-5. — ¹⁹) Sst. S. 105. — ²⁰) Sst. S. 105-7. — ²¹) Langebek S. 30. — ²²) Ny kgl. Saml., 4°, 3122. Jvfr. P. F. Suhms træffende Dom over Magazinet (Samlede Skrifter VII, 253), hvor det bl. a. hedder: »Vor sande Lærde, Justitsraad Langebek haver alene arbejdet paa denne Samling, og Selskabet ei gjort andet end tilveiebragt nogle Documenter.« — ²³) Ludvig Holbergs Samlede Skrifter, udg. af Carl S. Petersen, XIV, 408. Jvfr. Werlauff S. 49. — ²⁴) H. C. Andersen, Samlede Skrifter, 2. Udg., V, 190, 192. — ²⁵) N. F. S. Grundtvig, Saga, 1812, S. 127-8. I sin »Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng«, 1812, S. 317 f. omtaler Grundtvig med Anerkendelse Stiftelsen af Danske Selskab, der »er opvoxet til et stort Samfund af hæderværdige Mænd.« Han føjer dog til: »saa nyttige slige Samfund end ere, pleie de at være onde Forvarsler, thi det er, som om Folket, paa Gravsens Bred skrev sit Testamente, og overlod Godset, det ei længer selv kunde bruge, til en kommende Slægt.« — ²⁶) I Fortalen til dette Arbejde fremhæver Langebek, at det blev udgivet som en Sprogprøve for at opmuntre til, at det danske Sprog kunde vinde »i Rigdom og Zirlighed.«

Til Side 34 — 37 II (1752-81).

¹) Fortalen til D. M. 2. R. I. — ²) Breve S. 163, 229. Jvfr. S. 348, 353. P. F. Suhm, Samlede Skrifter XV, 196, 242. — ³) Werlauff S. 76. Breve S. 246-9. — ⁴) Langebekiana, udg. af R. Nyerup, S. 116 (jvfr. Langebek til Tilas i Breve S. 348). — ⁵) Werlauff S. 78-87. Luxdorps Dagbøger, udg. af Eiler Nystrom, I, 421. — ⁶) P. F. Suhm, Samlede Skrifter XV, 103-4, 391-2. — ⁷) Nyt historisk Tidsskrift IV, 324-5. — ⁸) Werlauff S. 88-91. Luxdorps Dagbøger, udg. af Nystrom, II, 94, 95. — Til Redaktør af Magazinet havde man udset en gammel Litterat, Klokker *Laurids Schow* († 1789). — ⁹) Nyt historisk Tidsskrift IV, 324-5 (om Dateringen jvfr. Werlauff S. 91 Note f). — ¹⁰) Werlauff S. 93.

Til Side 37 - 43 III (1781-1810).

1) Luxdorphiana S. 503. Jvfr. Luxdorpha Dagbøger, udg. af Nystrøm, II, 220, 223. — 2) Jvfr. Chr. Bruun, Peter Frederik Suhm S. 409. — 3) Nyt historisk Tidsskrift IV, 324. — 4) Eiler Nystrøm, Den grevelige Hielmstjerne Rosencroneske Stiftelse S. 60. — 5) Luxdorpha Dagbøger, udg. af Nystrøm, II, 420, 423. Werlauff S. 104. — 6) Luxdorpha Dagbøger II, 357. — 7) Werlauff S. 129-174. Selskabets Arkiv nu i Rigsarkivet.

Til Side 43 - 57 IV (1810-1847).

1) Werlauff S. 175-84. — 2) Sst. S. 238 f. Aarsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv I, S. XV-XVI. — 3) D. M. 5. R. III. Personalthistorisk Tidsskrift 3. R. III-V; 8. R. IV, VI; 9. R. I-IV. Jvfr. 1. R. IV. — 4) Trykt D. M. 3. R. II S. IX-XXII. — 5) L. Engelstofts Cirkulærer af 31. Decbr. 1844 og 4. Jan. 1845 (Selskabets Arkiv, Koncepter og Cirkulærer 1750-1892). — 6) Werlauff S. II. Jvfr. G. L. Wad, Fra Fyens Fortid II, 113, 131, 141, 155. — 7) C. F. Wegener, Biographiske Antegnelser om Laurids Engelstoft, 1852, S. 123, 127-8. D. M. 3. R. III, Fortalen; jvfr. G. L. Wad, Fra Fyens Fortid III, 354-5.

Til Side 57 - 76 V (1847-1936).

1) Oversigt over det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1855 S. 106-7. Jvfr. G. L. Wad, Fra Fyens Fortid II, 305-6. — 2) Jvfr. saaledes Breve af 5. Marts 1874 og 4. Juni 1881 fra H. F. Rørdam til Ludvig Daae (Oslo Universitetsbibliotek). — 3) Jvfr. Werlauff S. II-III. — 4) Kancelliets Brevbøger 1551-1555, udg. af C. F. Bricka, Fortalen. — 5) Jvfr. især S. Birket-Smith i Ex Bibliotheca Universitatis Hafniensis, 1920, S. 4-6. — 6) Kirkehistoriske Samlinger 4. R. VI, 596. — 7) Breve af 4. Juni 1881 og 16. Novbr. s. A. fra H. F. Rørdam til Ludvig Daae (Oslo Universitetsbibliotek). — 8) P. G. Thorsens Cirkulære af 11. Juli 1882 (Selskabets Arkiv, Indkomne Breve 1871-82). — 9) Brev af 26. April 1882 fra H. F. Rørdam til Chr. Bruun (Chr. Bruuns Privatarkiv i Det kgl. Biblioteks Arkiv); Brev af 24. Septbr. 1882 fra samme til C. F. Bricka (Ny kgl. Saml.,

4°, 2996). — ¹⁰) Dansk biografisk Lexikon, 1. Udg., XIX, S. XXXIV. — ¹¹) Historisk Tidsskrift 10. R. II, 116 ff. — ¹²) Om Rørdams Tilknytning til Danske Selskab vidner ogsaa hans Tilegnelse til dette og Videnskabernes Selskab af hans Skrift »Historieskriveren Arild Hvitfeldt«, 1896: »i venlig Paaskjønnelse af, at disse to gamle og højt ansete Foreninger af Videnskabsmænd for omtrent 25 Aar siden viste mig den Ære og Tillid at kalde mig til Deltagelse i deres Arbejder«. — ¹³) Jvfr. Johs. Steenstrup i Dansk biografisk Lexikon, 1. Udg., XIX, S. XXXIV-XXXV. — ¹⁴) Historisk Tidsskrift 10. R. II, 116 ff.

Til Side 76—79 VI (Efter 1936).

¹) D.M. 7. R. I. Jvfr. Bjørn Kornerup i Historisk Tidsskrift 10. R. V, 766-9. — ²) Breve S. 101.

Til Side 96—120 (Medlemslisten).

¹) Jvfr. Langebekiana S. 60-67. — ²) Om Deichmanns Optagelse i og Forhold til Danske Selskab se Langebekiana S. 67 ff., 76 ff., 85 f. Breve S. 125, 127, 128-9, 130. D.M. 5. R. V, 109. — ³) Jvfr. Breve S. 135 f.

Det Bogen ledsagende Portræt af Jacob Langebek er en Gengivelse af en Miniatur paa Frederiksborg (Katalog 1944 Nr. 4630, 36).

Navneregister

Registeret omfatter kun Personnavne, der findes i Fremstillingen af Selskabets Historie, ikke de i Fortegnelserne over Publikationer, Embedsmænd og Medlemmer forekommende. Som Regel er heller ikke medtaget de Navne, der forekommer i Titler paa de Bidrag til Danske Magazin, der omtales i Fremstillingen. Stillingsbetegnelse er kun vedføjet for de Personer, som ikke har været Medlemmer af Selskabet; for de sidstnævnte henvises til de Oplysninger, der gives i Medlemsfortegnelsen.

Allen, C. F., 61, 62.
 Anchersen, H. P., Prof., 33.
 Andersen, H. C., Digter, 31.
 Andersen, J. Oskar, 74, 78.
 Arup, Erik, 69.
 v. Asperen, Jacob Vilhelm, 18.

Bagge, Povl, Dr. phil., 78.
 Bang, Oluf, Klokker, 41.
 Becker, T. A., 49, 61—2.
 Benzon, Fr., 46, 47, 51.
 v. Bergen, Daniel, 18.
 v. Bertouch, E. A., 41, 48.
 Bircherod, Jens, Biskop, 51—2.
 Birket-Smith, S., 64, 65, 66, 71.
 Bobé, Louis, 67, 73.
 Borup, Morten, Lektor, 77.
 Bricka, C. F., 62, 66, 68, 71.
 Brorson, Nicolai, Præst, 33.
 Bruun, Chr., 66—8.

Carstens, A. G., 37.
 Christensen, William, 67, 69, 72, 77.
 Christian VI, Konge, 20—1, 25, 28,
 32.
 Christian VIII, Konge, 54, 57, 74,
 78.
 Christian X, Konge, 74, 75.
 Christiansen, Carl S., 77.

Engelstoft, Laurids, 44, 46, 51—2,
 53, 54, 57, 60—1, 62.
 Engelstoft, Povl, 78.
 Erslev, Kr., 65, 67—8, 68, 69, 70,
 71, 73, 74.

Fabricius, Knud, 69, 78.
 Frederik V, Konge, 21, 26—7, 29,
 32.
 Frederik, Arveprins, 36.
 Fridericia, J. A., 67.
 Friis, Aage, 67, 69, 73—4, 74, 75—9.

- Gjøe, Eline, 68.
 Gram, Hans, Prof., 14—15, 16—17, 19, 20, 27, 29, 32, 33, 77.
 Grundtvig, Johan, 64.
 Grundtvig, N. F. S., Biskop, 31—2, 124.
 Gunnerus, Johan Ernst, Biskop, 36.
 Gyldendal, Søren, Boghandler, 39.
 Harboe, Ludvig, Biskop, 16, 33.
 Harbou, M. A. H., Actuar, 53.
 Hardy, Thomas Duffus, Deputy-keeper i London, 59—60.
 Heise, A., 64, 65.
 Hersleb, Peder, Biskop, 20, 29, 33.
 Hielmstjerne, Henrik, 20, 36, 37, 38.
 Hjelholt, Holger, 77, 78.
 de Hofman, Tycho, 20.
 Holberg, Ludvig, Prof., 20, 29, 31, 33.
 Holm, Edvard, 67, 68—71.
 Holstein, Johan Ludvig, Gehejmeraad, 20, 25, 29, 33, 35.
 Høegh-Guldberg, Ove, Minister, 36.
 Jacobi, C. F., 37.
 Jacobsen, Carl, Brygger, 70.
 Jensen, Chr. Axel, 78.
 Juel-Vind-Frijs, J. C., Lensgreve, 53.
 Jørgensen, A. D., 66, 70.
 Jørgensen, Ellen, 60, 69, 74, 78.
 Kall, Abraham, 40—1, 43, 45, 46, 48, 51.
 Kall Rasmussen, M. N. C., 61, 62, 63.
 Klevenfeldt, Terkel, 16, 20.
 Koch, L., 67.
 Kolderup-Rosenvinge, J. L. A., 44, 46, 49, 51, 52, 54, 55.
 Kornerup, Bjørn, 77, 78.
 Langebek, Jacob, 15—36, 53, 69, 79, 124.
 Larsen, J. E., 46, 49, 55.
 Laursen, L., 72, 73, 74, 75.
 Lindbæk, Johannes, 69.
 Lintrup, Søren, Prof., Biskop, 13—14.
 Linvald, Axel, 73, 74, 78.
 de Lode, O. H., Kobberstikker, 23, 30.
 Lorenzen, Vilhelm, 78.
 Luxdorph, Bolle Willum, 20, 21, 36, 37, 39.
 Lynar, Rochus Friedrich, Diplomat, 29.
 Mackeprang, M., 73.
 Malling, Ove, 46.
 Molbech, Chr., 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51—2, 53—4, 54, 55, 61, 63.
 Moldenhawer, D. G., 40.
 Mollerup, W., 60.
 Moltke, A. W., 47.
 Moltke, Fr., 42—3.
 Munch, Niels, Skriverkarl i Rentekammeret, 33.
 Munch, P., 78.
 Mylius, J. C., Kammerjunker, 53.
 Müller, Th. A., 78.
 Münter, Fr., 40.
 Møller, Jens, 50.
 Nannestad, Frederik, Biskop, 33.
 Neergaard, N., 72.
 Nielsen, Oluf, 64, 65, 66.
 Nielsen, Yngvar, 60.
 Nyerup, Rasmus, 40, 48.
 Nystrom, Eiler, 73, 74, 78.
 Olrik, Jørgen, 77.
 Paludan-Müller, C. P., 60.
 Petersen, N. M., 46, 49, 51, 54.

- Plesner, C. U. A., 61, 62.
Pontoppidan, Erik Ludvigsen,
Biskop, 24—6, 29, 33.
Pontoppidan, Johanne Marie, Bisp-
inde, 33.
Qvistgaard, Iver, 46.
Ramus, C., 48.
Ramus, Jonas, 18.
Rask, Rasmus Kr., 47.
Reuss, Henrik VI af, Greve, 32.
Rostgaard, Frederik, Gehejmearki-
var, 15, 16, 20, 33.
Rothe, Tyge, Forf., 33.
Rørdam, H. F., 64, 65, 66, 67, 69,
70, 126.
Sandvig, B. C., 37, 39, 42.
Schlegel, J. F. W., 43.
Schlegel, J. H., Prof., 36.
Schow, Laurids, Klokker, 124.
Schøning, Gerhard, 32.
Secher, V. A., Rigsarkivar, 60.
Steenstrup, Johs., 66, 68, 71—4.
Suhm, P. F., 36, 37, 38, 40, 42, 124.
Thestrup, Frands, 18, 39.
Thiset, A., 62, 68, 69, 71, 72.
Thomsen, C. J., 46, 48, 52.
Thorsen, P. G., 63—5.
Thott, Otto, Greve, 20, 33.
de Thurah, Laurids, Oberst, 29.
Tilas, Daniel, sv. Riksheraldiker,
35.
Treschow, Michael, 40, 43, 46.
Troels-Lund, Troels, 67.
Urne, Lage, Biskop i Roskilde, 61.
Wad, G. L., 73.
Weber, J. J., 37, 39, 42.
Vedel Simonsen, L. S., 40, 48.
Wegener, C. F., 60, 61—3.
Weinwich, N. H., 42.
Velschow, H. M., 49, 55.
Werlauff, E. C., 24, 40, 41, 44, 46,
48, 52, 54—5.
v. d. Wisch, Justitsraad, 53.
Worm, Ole, Prof., 32.
Worm, Oluf, Rektor, 47.
Voss, C. E., 39.

DIS-Danmark

1 1 0 7 3 3

ORDING
KOBSTADEN

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK